

MŪSU SPARNAI

OUR WINGS
PUBLISHER
ADDRESS

Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
5230 So. Artesian Ave., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.

TURINYS

		Psl.
Dail. inž. H. Pavilonis	BIRŽŲ REFORMATŲ BAŽNYČ. FRONTONAS(viršl.)	
Kun. Povilas Dilys	DVASINĖS KRIZĖS REIKALU	2
Arėjas Vitkauskas	PILIAKALNIS, KNYGYNO TROBESIS	6
Jurgis Jašinskas	FANATIZMAS IR TOLERANCIJA	8
Fr. Šlenteris	LIET. LIUTR. VEIKLOS APŽVALGA IŠEIVIJOJ	16
J. Kregždė	XXXII SINODAS IŠEIVIJOJE	20
Jonas Jurkšaitis	KODĖL ?	28
Arėjas Vitkauskas	KAIMO GAMTOJE	29
J. Ktr.	NEPAMIRŠKIME SAVO PASKIRTIES	30
Kun. Stasys Neimanas	KUN. POVILO JAŠINSKO SUKAKTIS	32
"M. Sp." Redakcija	DR. ARŪNAS DAGYS	37
Algirdas Palavinskas	SAARO KRAŠTO LIETUVIŲ ŠVENTĖ	38
Arėjas Vitkauskas	NAKTIES TRAUKINYS	42
Aleksandra Vaisiūnienė	PASIMATYMAS PO 40 METŲ	43
V. Karosas	TĖVĄ PRISIMENANT	45
Jokūbas Kregždė	MES IR BROLIS JURGIS	57
Hermanas Pavilonis	JONAS MIZARAS	65
Jonas Kutra	MYKOLO DEVENIO PAGERBIMAS	69
Aleksandra Vaisiūnienė	PAVEŽĖK, DĖDE!	72
Arėjas Vitkauskas	SMUKLININKO DUKTĖ TEKA	74
Arėjas Vitkauskas	TIR-LIR-LIR-LIR-LIAM-PAM-PAM!...	75
Kun. S. Neimanas	MOTIEJUS KARAŠA	77
Kun. Fr. Skėrys	ĖMILIS SKEBERDIS	79
Arėjas Vitkauskas	PO ŠVENČIŲ	80
Dr. inž. Jurgis Gimbutas	ALBERTAS PUSKEPALAITIS	81
Kun. P. Dilys	ATSISVEIKINIMAS SU MARTYNU KAVOLIU	84
* * *	NAUJI LEIDINIAI	86
* * *	KRONIKA	88

LEIDĖJAS
REDAKcinė KOMISIJA

Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegija
Petras BRUŽAS, Eugenius GERULIS, Jokūbas KREGŽDĖ,
generalinis superintendentas kun. Stasys NEIMANAS,
Jonas PALŠIS, Arvydas RAMONIS

REDAGUOJA

Jokūbas KREGŽDĖ, 2439 W. 51st St., Chicago, Ill.,
60632, U. S. A.

ADMINISTRUOJA

Jonas PALŠIS, 5718 So. Richmond St., Chicago, Ill.,
60629, U. S. A.

KAINA

AUKA

REDAKCIJA rankraščius taisy, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

MŪSU SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

IŠTEIGTAS 1951

1979 GRUODIS

Nr. 47

Prof. dail. Adomas VARNAS

Joniškis, 1879.I.2 - Chicago, 1979.VII.19

A. Varnas mėgo reformatų Bažnyčios demokratinę santvarką, jos tautinį charakterį ir evangelišką turinį. Ne kartą su Ponia atsilankydavo į reformatų Sinodus, pamaldas, vaišes ir tardavo savo svarų žodį. Jo žmona Marija yra kilusi iš senos Kuraičių-Bušackių evangelikų šeimos ir yra tolima V. Gerulienės giminaitė.

Nuotr. Mindaugo Puodžiūno

KUN. POVILAS DILYS

DVASINĖS KRIZĖS REIKALU

Tekstas: Apaštalo Povilo Laiškas Galatiečiams:

"Juk jūs visi esate Dievo vaikai, tikėdami Jėzų Kristų. Ir visi, kurie esate pakrikštyti Kristuje, apsivilkote Kristumi. Nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vergo, nei laisvojo; nebėra nei vyro, nei moters; visi jūs esate viena Kristuje Jėzuje! O jeigu jūs priklausote Kristui, tai esate taipogi Abraomo palikuonys ir pažado paveldėtojai" (3, 26-29).

Esame liudininkais milžiniškų įvykių, galinčių sukelti sunkių pasekmių krašte, kuriame gyvename. Paskutinėmis savaitėmis Camp David ir Washingtonė prezidentas Carteris nutarė kitaip, negu iki šiol, vesti Jungtinių Amerikos Valstybių vidaus politiką. Jau prieš keletą metų girdėdavome, kad Amerikos visuomenė praranda tikėjimą į savo galimumus. Prezidento pasakyta prieš dvi savaites kalba tai oficialiai patvirtino. Tai yra naujas, iki šiol Amerikos istorijoje nežinomas, dvasinis negatyvus reiškinys, ypačingai liečiąs ateitį. Šiandien žinome, kad vidutinis amerikietis būvęs optimistas, darosi pesimistu. Kai į šį kraštą, prieš beveik trisdešimt metų, atvykome, radome pas amerikiečius pasitikėjimą savimi, radome įsitikinimą, kad Viešpats Dievas yra su Amerika, kad Jis visuomet leidžia jai priešus nugalėti. Dabar tokio įsitikinimo nebėra. Pirmą kartą tauta pradeda abejoti, ar tikrai

Dievas šį kraštą laimina, ar tikrai krašto vedama politika yra teisinga? Prarastas pasitikėjimas savimi. Šį liepos mėnesį buvo apie tai daug rašyta. Prezidentas Carteris daro viską, kad atitraukti tautą nuo pesimistinio ir pavojingo kelio. Jis net rado laiką praleisti ilgas valandas Camp David su dešimt atstovų nuo įvairių tikyby. Jis pas juos ieškojo pagalbos, besiklausydamas jų nuomonės ir patarimo.

Tą istorinį vakarą jis pats pradėjo posėdį su krikščioniška malda ir baigė paprašydamas žydų tautos ir religijos atstovą rabiną M. Tanenbaum pasimelsti. Tikyby atstovai išreiškė bendrą nuomonę, kad šiandien visa tauta stovi kryžkelėje. Dvasinis Amerikos gyvenimas nebegali toliau eiti ikišioliniu keliu. Dauguma buvo įsitikinę, kad mes visi patekome aklavietėje ir reikia tuojau veikti.

Tikrai, dvasinė krizė krašte yra labai gili. Akivaizdoje tokio lemiančio įvykio, tikyby skirtumai, pažiūros į tautiškumą, didelės reikšmės nebeturi. Mūsų religinių vadovų išsireiškimai ir patarimai buvo prezidento Carterio priimti dėmesin ir jų atgarsius girdėjome kalboje į Amerikos tautą šių metų liepos penkioliktą.

Ką mes šiandien pasakysime? Koks yra mūsų, naujų šio krašto piliečių nusistatymas? Mūsų, kurie esame iš vienos pusės jau amerikiečiai, o iš kitos - laikome save sąmoningais lietuviais? Arta pavojinga dvasinė Amerikos padėtis mūsų neliečia? Ar mes ir toliau galime rūpintis tik savo reikalu ir remti juos savo ir kitų prisiminimais?

Visų pirma, privalome pasidžiaugti, kad mūsų prezidentas prašė religijos atstovų pareikšti savo nuomonę apie dabartinio laiko įvykius. Tuo būdu religijos balsas vėl pasidarė gyvas ir reikalingas. Pasaulio Bažnyčių Tarybos Bostone suvažiavimas tema "Mokslas ir religija", vėl tai patvirtino. Be to, iš mūsų pusės nekreipti dėmesio į istorinę mūsų prezidento kalbą, būtų per daug rizikingas kelias. Atvirkščiai, mes privalome tuojau prisidėti darbais kovoje už naujai atgimusią Ameriką.

Akivaizdoje tokios, iki šiol neregėtos krizės amerikiečių visuomenėje, mes privalome rimtai aptarti mūsų veikimo planą. Kiekvienas lietuvis reformatas, pastoviai gyvenęs Amerikoje, turėtų pasižadėti nuo šiandien savo gabumą, savo energiją nukreipti į vieną vienintelį tikslą - padėti ten, kur jo įtaka siekia, - sumažinti krizę. Todėl mums, kaip Bažnyčiai, reikia kitomis, negu iki šiol akimis žiūrėti į įvykius Amerikoje. Privalome mokyti tame darbe stovėti virš tikybos, virš tautybės.

Mes, kaip Reformacijos vaikai, galime taip elgtis. Mes galime atkreipti kitų tikyby lietuvių dėmesį į Švento Rašto dvasią, kur yra nurodymai, ką praktiškai privalome daryti, kad išvengus tolimes-

nių Amerikos gyvenime sunkumų, kad tautos pesimizmas virstų vėl optimizmu. Mūsų tekstas iš apaštalo Povilo laiško galatiečiams, kaip tik yra šiandien vėl aktualus. Jis gilina mūsų dvasinį gyvenimą, jis užduoda ir tuojau atsako į lemiantį, bet ir kankinantį visus žmones, kur jie begyventų, klausimą, ar tai būtų čia, ar Lietuvoje, ar Sovietų Sąjungoje: kas yra žmogus ir ką reiškia būti žmogumi? Krikščioniškos ir nekrikščioniškos Bažnyčios yra pašauktos skelbti ir duoti pozityvų atsakymą. Turint jį, galima eiti toliau, galima nurodyti kelią į geresnę ir šviesesnę ateitį. Klausimas, kas yra žmogus, neduodavo ramybės rimtiems mąstytojams ir rašytojams jau nuo senų laikų. F. Dostojevskis išreiškia tokią mintį: "Skruzdėlė žino, kur ji priklauso; jos gyvenimo kelias yra aiškus, jai daug ir nereikia, o ką ji žino, jai užtenka".

Žmogus nežino savo kelio. Jis nėra tikras, kur reikia eiti, jo metai šioje žemėje yra pilni abejonės. Tai yra nuolatinė rizika, tai yra taip pat nuolatinė viltis. Žmogų visur lydi baimė, galimumas pasiaukoti geriems, kilniems tikslams, arba panaudoti savo laisvą valią blogiui. Žmogus gali savo ir kitų gyvenimą sistematingai naikinti, arba tobulinti. Apaštalas Povilas taip pat galvojo apie žmogų, kas jis yra. Jis mūsų tekste nurodė du kelius - vergystės ir laisvės. Vergystės - tai yra įstatymo ir jo pastangas tvarkyti gyvenimą, o laisvės - tai gyvenimas Kristuje.

Štai, kur šiandien prasideda naujas bažnytinis uždavinys: "Juk jūs visi esate Dievo vaikai, tikėdami Jėzų Kristų". Taigi į tą momentą mūsų gyvenime privalome atkreipti dėmesį abejojančių ir pesimistiškai nusistačiusių amerikiečių. Bet tuo pačiu laiku turime ir paaiškinti, kas iš tikrųjų yra gyvenimas vergystėje, o kas gyvenimas laisvėje. Gyvenimas vergystėje, tai yra mūsų nusistatymas gyventi sau, bandyti atkreipti dėmesį kitų į mūsų veikimą, mūsų gabumą, bandymas statyti sau paminklą, kol gyvi esame. Gyvenant taip, norime pasiekti reikšmingų rezultatų, ieškome garbės gyvenime ir baimė mus lydi, kad galime ją prarasti. Kiekvienas nepasisekimas tada erzina mus ir kelia nusivylimą. Tai yra gyvenimas, kuriame savęs negalime rasti, kur norime būti, kuo nesame ir nesame, kuo esame.

Taigi mūsų ir kitų religinių organizacijų svarbiausias uždavinys būtų - nurodyti, kur yra mūsų klaida, kur glūdi dabartinės krizės esmė. Toliau, tuojau nenuilstamai privalome kalbėti ir rašyti apie kitą gyvenimą - gyvenimą laisvėje. Tas kelias neveda prie savigarbos, bet veda į Kristų, į Jo meilę žmonijai, į Jo pasiaukojimą kiekvienam žmogui. Kartoju: "Visi esate Dievo vaikai, tikėdami Jėzų Kristų". Todėl kelias į laisvę prasideda visur ten, kur žmogus meilės akimis žiūri į kitą žmogų. Paprastai, mūsų tar-

pusavis nusistatymas yra klaidingas ir todėl esame vis iš naujo grąžinami į vergijos kelią.

Paaiškinsime dabar tą procesą. Tyrinėjant santykius tarp žmonių, sociologai greit surado, kad ten, kur žmonės susieina, bendrauja, tuojau prasideda skirtumai. Istorijoje izraelitai pabrėždavo savo skirtumą nuo pagonių, graikai nuo barbarų, turtuoliai nuo vargšų, aristokratai ir bajorai nuo liaudies, vyrai bandė steigti patriarchatą, moterys - matriarchatą. Matome skirtumus tarp tautų, tikybų, rasių. Sugyvenant ieškome savųjų, jaučiamės jų tarpe geriau dvasiniai. Laiko bėgyje žmonija pasidalino į atskirus sluoksnius. Skirtumai padėjo įsiviešpatauti "apartheid", antisemitizmui, diskriminacijai. Šiandien, kai turime patobulintą komunikaciją, skirtumai nesumažėjo, bet padidėjo. Žmogus nebenori matyti šalia savęs kito žmogaus su skirtinga, priešinga nuomone; žmogus nenori toleruoti šalia savęs kito auklėjimo, kitokios kultūros žmogaus. Pagyvėjusi teroristų akcija liudija, kad žmonės vis dar nežino, arba nekreipia dėmesio į žodžius: "Nebėra nei žydo, nei graiko; nebėra nei vergo, nei laisvojo; nebėra nei vyro, nei moters; visi jūs esate viena Kristuje Jėzuje".

Todėl ir atsirado krizė mūsų visuomenėje. Mes visuomet esame linkę pabrėžti skirtumus, užmirštame, kas mus jungia. Argi ši analizė nepriartina mus šiandien prie prezidento Carterio prašymo - padėti jam įkvėpti amerikiečių širdin naują dvasią! Tai gali būti tik tas kelias, nurodytas mūsų tekste. Mes per visą gyvenimą privalome mokytis, mūsų teksto akimis žiūrėti į artimą. "Nei žydas, nei graikas, nei vergas, nei laisvas . . . , " - visi esame viena Kristuje Jėzuje.

Šiandien mūsų Viešpats Jėzus Kristus tiesia savo rankas į visus mus čia esančius. Jis ieško moterų ir vyrų, pasiruošusių kurti naują, laisvą visuomenę Kristuje, kuri būtų palaima visiems. Teguniekas iš mūsų neatstumia tų rankų, net ir tada, kada gyvenimas iš mūsų pareikalautų pasiaukojimo ir atsisakymo kai kurių, taip brangių mums, šiandieninių idealų.

Amen

P. S. Pamokslas pasakytas Lietuvių Ev. Reformatų Bažnyčioje, Chicago, 1979 m. liepos 29 d., po istorinės JAV prezidento Jimmy Carter kalbos į Amerikos tautą 1979 m. liepos 15 d.

PILIAKALNIS

(Iš pirmųjų raštų)

Ošia pušynas, spindi smėlynas,
Upės žaliuoja apaugę krantai;
Ant stataus kranto stov' kapinynas,
Kurį čia paliko senovės laikai.

Guli didvyriai smėlyne užkasti,
Jų karžygių dvasios dausose aukštai;
Kas gali mintis jų slėpingas suprasti,
Jei bent vėjalis čia lakstąs tiktai.

Kad vakar's ateina ir leidžias saulutė,
Užliedama krauju padanges plačiai-
Ateina ant kalno naktelė-motutė
Ir užsimąsto, tamsioji, giliai.

Su baltu rūku, kurs laukus supa,
Išeina didvyriai ant upės krantų
Ir žiūri į tyliai beplaukiančią upę,
Ir dairo aplink savo bėrų žirgų.

Laikas užmigdė jų draugus kovos,
Žirgais priešai jų jau seniai jodinėjo,
Kaulai pridengti jų žemės šaltos,
Darbai praeitin jų nuėjo...

Upė sraunioji sau bėga vaga,
Ir lenkia tą kalną pro šalį;
Ateina ir nyksta naktelės tamsa,
Atmint milžinų nieks negali...

KNYGYNŲ TROBESYS

Gyvenime tik jis beliko...
O, ne-tik jį tikrai radau!
Kiek kartų sielvartas ištiko,
Tiek vis paguodą čia jutau!

Palieka gatvėse menkysta-
Dirbtinis grožis ir melai-
Čia džiaugsmas rimtimi pražysta,
Tik čia gyvenimą žinai!

Fantazija Nr. 1 (tušas)

Dail. Alfa Pažiūrienė

FANATIZMAS IR TOLERANCIJA

(Tęsinys iš "Mūsų Sparnų" Nr. 46)

Labai didelę skriaudą daro mūsų moksleivijai kai kurie lietuviai istorikai, savo parašytuose Lietuvos istorijos vadovėliuose pateikdami neobjektyvius ir iškraipytus istorinius faktus.

Tokiais vadovėliais naudotis yra priversti visų mokyklų mokytojai rusų okupuotoje Lietuvoje. Tokius vadovėlius ten parašo okupanto terorizuojami arba esamam režimui prisiplakėliai lietuviai istorikai, vadinami valdiniais ar "žiugždiniais" istorikais. Prof. J. Žiugžda ne tik pats parašė perdėm iškraipytą, rusus garbinančią Lietuvos istoriją, bet taip pat išmokslino nemažai jaunų savo "istorijos" pasekėjų.

Su giliu apgailestavimu turime pripažinti faktą, kad ir laisvame pasaulyje veikiančios šeštadieninės lituanistinės mokyklos dabar naudojami šališkais ir visai neobjektyviais Lietuvos istorijos vadovėliais. Tiesa, juose nėra nei buvusio caro režimą Lietuvoje, nei dabartinę Lietuvai užkartą bolševikinę priespaudą šlovinančių požymių. Vienok, mūsų išeivijos mokykloms skirtuose Lietuvos istorijos vadovėliuose tie šališki požymiai atsispindi vienos ideologijos ir religijos išpažinėjų spinduliais.

Prieš keletą metų Amerikos lietuvių moksleivių šeštadieninėje mokyklose buvo naudojami prof. A. Šapokos ir dr. V. Sruogienės objektyviau parašyti Lietuvos istorijos vadovėliai. Nežinia dėl kokių priežasčių JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo Taryba, tais vadovėliais nebepasitenkindama, 1972 m. sausio 23 d. padariusi, jos terminu tariant "istorinį sprendimą", nutarė parašydinti IX-XII skyriams (V-VIII klasėms) naujas Lietuvos istorijos programas ir vadovėlius. Pagal tokio vadovėlio rašytojais-istorikais susitarimą, pirmasis naujas istorijos vadovėlis turėjo būti išleistas 1973 m., bet pasirodė tik 1974 m. pavasarį. Tais pačiais metais išėjo ir II-ji to vadovėlio dalis. Trečioji buvo išspausdinta vėliau.

Išspausdintus naujuosius Lietuvos istorijos vadovėlius beveik visa lietuvių išeivijos periodinė spauda sutiko aštriomis, juos kritikuojančiomis, recenzijomis.

Viena tokių recenzijų buvo išspausdinta 1976 m. "Dirvos" savaitraštyje nr. 8-9. Tos recenzijos autorium pasirašė tūlas J. PET-TIS. Tai slapyvardis. Jis pasisakė esąs dirbęs su "mūsų šeštadienines mokyklas baigusiais" studentais. Iš to pasisakymo galima spėti, kad autorius, kaip istorikas, yra buvęs Šeštadieninio

Lietuvos Pedagoginio Instituto, o gal ir kurios nors Amerikos aukštosios mokyklos lektorius. Vadinas, neabejotinas autoritetas istoriniuose klausimuose. Čia pateikiu vieną kitą ilgesnę ištrauką iš tos recenzijos:

"... Vadovėlio rašymui reikia patyrimo ir plataus išsilavinimo, kuris leidžia autoriui medžiagą tinkamiau prie pakitusių gyvenimo sąlygų pritaikinti. Bet V. Liulevičius (tų vadovėlių redaktorius, J.) ima ir šį dalyką paprasčiau. 1975 m. liepos 3 d. jis rašo "Drauge", kad Liet. Bendruomenės Švietimo Tarybai pakeiktus IX-XII skyriams Lietuvos istorijos programas, jis pakviestas parašyti naujus Lietuvos istorijos vadovėlius, ir dar priduria, kad vadovėliai "buvo tikrai reikalingi". Ir lyg mes kokiame Sibiro užkampyje gyventume ir jokio vadovėlio neturėtumėm, dalyko pagreitiniui, kaip jis pirmos dalies vadovėlio pratarmėje pažymi, pasikvietė bendradarbiais net šeštadieninį Pedagoginį Institutą baigusias ar dar tebelankančias studentes ir kai kurias mokytojas. Žinoma, čia nenoriu nuvertinti šių jaunų bendradarbių pastangų. Ateity gal ne viena jų bus puiki Lietuvos istorijos žinovė. Bet vis dėl to, žiūrint į dalyką rimčiau, kyla klausimas, kodėl čia taip skubėta, kad net studentai į vadovėlio rašymą įtraukti. Atrodo gal ir todėl, kad šie visi LB Švietimo atstovai yra labai gerivienminčiai, o V. Liulevičius, kaip jis pats rašo, yra buvęs net keturis metus Žemaičių kunigų seminarijoje. Todėl jiems tur būt atrodė, kad jiems reikia su Lietuvių Fondo pagalba rašyti naujus, savus vadovėlius ir senesnius vadovėlius bei jų autorius eliminuoti... Bet pažiūrėjus kokių naujų duomenų bei aiškinimų, apie kuriuos V. (incentas) L. (Liulevičius) pratarmėje kalba, jo naujieji vadovėliai mūsų mokiniams duoda, čia ima tiktai juokas. Išėmus nepriklausomybės laikus, kurie ir ankstesniuose Lietuvos vadovėliuose bent suglaustai aprašyti yra, naujai išspausdintieji V. L. vadovėliai mūsų tremtiniui mokiniui beveik nieko naujo neduoda. Ir tai turi savo pagrindą. Šalia nežymių archeologinių iškasenų, mūsų istorijos vadovėliuose ką nors naujo parašyti beveik neįmanoma... Todėl V. Liulevičiaus naujieji vadovėliai ir tėra daugiau tik seni Lietuvos visuomeninio, socialinio gyvenimo klausimų kartojimai, pasitaikantys lietuvių autorių parašytose knygose, arba iš kitų vadovėlių išrankioti dalykai" ("Dirva", 1976 m. nr. 8).

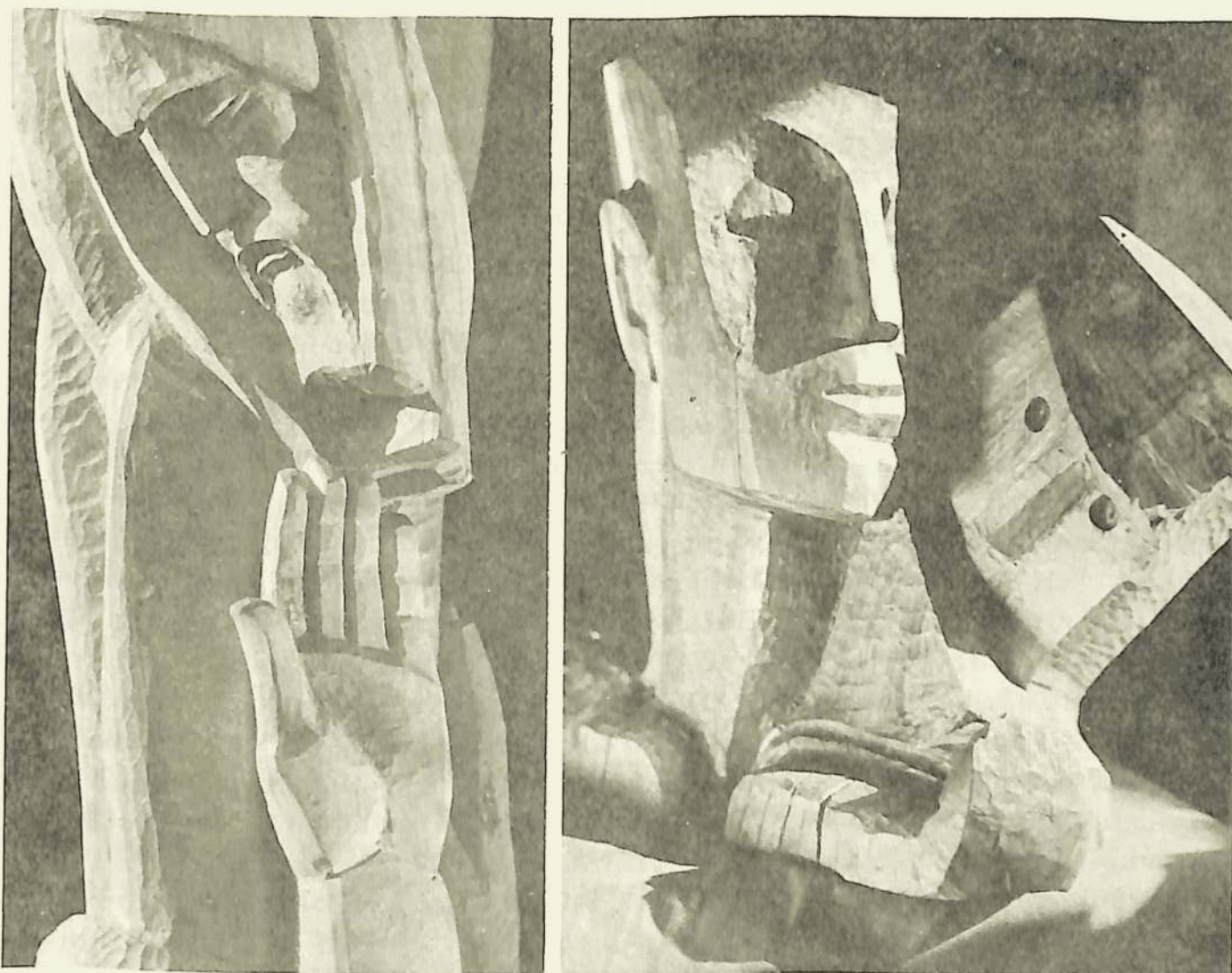
Ne tik tais iš ankstesnių Lietuvos istorijos veikalų (pvz., kolektyvinio: dr. A. Šapokos, dr. J. Jakšto, dr. Z. Ivinskio, P. Klimo ir P. Šležo ir dr. V. Sruogienės Lietuvos istorijos bei Lietuvos istorijos vadovėlio) išrankiotais dalykais V. Liulevičiaus redaguotuose Lietuvos istorijos vadovėliuose nieko naujo nepatiekta, bet ir tas pačias išrankas iškraipytai bei vienašališkai mūsų moksleivijai perteikia.

Nenorėdamas šį rašinį per daug ištepti, čia pateikiu keletą būdingesnių Lietuvos istorijos faktų suklastojimų, esančių "Lietuvių Tautos ir Valstybės Istorijos" vadovėlio II-je dalyje 7-nių skilčių skyriuje "LIETUVIŲ TIKYBA". Tą skyrių parašė kun. dr. Jonas Gutauskas.

Skiltyje "Katalikybė Senovės Lietuvoje" (psl. 91) rašoma:

"Vakarų Bažnyčios krikščionybė arba katalikybė į Lietuvą atėjo pavėluotai. Tam pavėlavimui buvo daug priešasčių. Labiausiai katalikybę Lietuvon įvesti sutrukdė dviejų karinių vokiečių ordinų atsiradimas prie pat Lietuvos sienų. Kalavijuočių ordinas (1202 m.) ilgainiui užėmė Latviją ir Estiją. Pirmieji Kryžiuočių ordino riteriai jau buvo Prūsijos pasienyje 1230 m. Nors prūsai narsiai gyvėsi, bet per 53 metus buvo nugalėti. Prūsus užimti padėjo Europos riteriai". Ir nieko daugiau, - nei kas tuos ordinus įsteigė, kuriuose kraštuose, kokiam tikslui ir kodėl jie ir kieno parėdymu atsidūrė prie Baltijos pakraščių. Kun. J. Gutauską galima suprasti tyčia vengiant pasakyti lietuviams moksleiviams Vatikanui ir to laikmečio aukštiesiems katalikų Bažnyčios dignitoriams priklausančią kaltę, bet kaip istorikui jam negalima dovanoti už bailumą pasakyti teisybę. Visai priešingai yra pasielgęs katalikas istorikas Zenonas Ivinskis, kurį laiką Vatikano archyvuose rinkęs medžiagą ir tyrinėjęs anos gadynės Lietuvą liečiančius istorinius dokumentus. Tais dokumentais pasiremdamas jis gan išsamiai pa-vaizdavo abiejų ordinų - Kalavijuočių ir Kryžiuočių kilmę bei jų žygius katalikybę pagonų kraštuose platinant (Žiūr.: Lietuvos Enciklopedijos X t., 276-279 psl. ir XIII t., 177-184 psl.).

Čia verta paminėti mūsų istorikų vienas kitam prieštaraujančius teigimus dėl katalikybės įvedimo Lietuvoje. Kun. istorikas J. Gutauskas jau minėtame istorijos vadovėlyje tvirtina, kad "1251 m. kun. Kristijonas apkrikštijo Mindaugą, jo žmoną Mortą, sūnus - Ruklį ir Rupeikį, taip pat didelį būrį dvariškių. Tatai ir yra o f i c i a l u s katalikybės įvedimas Lietuvoje arba Lietuvos krikštas. Vėliau katalikybę v i s u o t i n a i įvedė Jogaila su Vytautu". O istorikas dr. J. Jakštas, savo skaitytoje paskaitoje Clevelande, tos paskaitos santraukoje šitaip pasisako: "Iš viso matome, kad krikščionybei dirva Lietuvoje buvo ruošiama anksčiau. O f i c i a l i š k a i Lietuva apkrikštyta 1387 m. Jogailos, tapusio Lenkijos karaliumi, ir Vytauto Didžiojo pastangomis. Žemaičiai buvo apkrikštyti 1413 m. . Taigi, krikščioniškoji kultūra iš Vakarų atėjo pamažu. Tačiau iki Reformacijos krikščionybė Lietuvoje merdėjo. Miestai jau buvo priėmę krikščionybę, bet visas kraštas dar laikėsi pagonybės. Atvykę į Lietuvą jėzuitai nustebo radę Lietuvą dar pagonišką (Nepasakyta kuriam reikalui vysk. Protasevičius iš Lenkijos tuos jėzuitus atsikvietė). Savo pranešime Romai jie laiko Lietuvą

PAGELBĖK MUMS

TAVE ĮTARIU

DAGYS

panašią į Indiją su daugybe pagoniškų dievų. Tik nuo XVI amžiaus dėka jėzuitų Lietuva tapo krikščioniška" ("Dirva", 1976 m. kovo mėn. 18 d., nr. 12).

Apie Reformacijos išsiplėtimą ir vėliau jos sunaikinimą tame vadovėlyje prirašyta būtų ir nebūtų dalykų, teigimų ir neigimų, kurie visai iškraipo istorinę tiesą.

Pvz., skiltyje "Protestantizmo plitimo keliai", tarpe kitų faktų, įdėtas toks: "... Kai Lietuvą ir Lenkiją ėmė valdyti Žygimantas Augustas (1544-1572 m.), reformacija galėjo plėstis visai nekliudomai" (97 psl.), o tos skilties santraukoje (98 psl.) Žygimanto Augusto atvejis jau paverstas daugiskaita: "Lietuvos valdovai protestantizmo nepersekiojo, o ponai ir bajorai jį rėmė". Tačiau tas pats autorius jo parašytame Lituanistinių mokyklų 8-jo skyriaus tikybos vadovėlyje "Krikščionybė Lietuvoje", pats sau prieštaraudamas dėl pasakymo, kad "Lietuvos valdovai protestantizmo nepersekiojo", šitaip pasisako: "Padėjo kat. Bažnyčiai stiprėti ir jos valdovų Lietuvoje palankumas katalikybei. Steponas Batoras aiškiai palaikė katalikų pusę. Jis rėmė

jėzuitų veiklą, užrašydavo žemių seminarijoms, bažnyčioms, mokykloms. Po jo karaliavęs Zigmantas Vaza (1566-1632) taip pat rūpinosi, kad katalikų tikėjimas augtų" (21 psl.).

Tame pat puslapyje yra šitoks istorinei tiesai prieštaraujantis teigimas: "Tarp katalikų ir protestantų kova vyko Lietuvoje apie 150 m. Bet čia ji nebuvo tokia aštri ar kruvina, kaip kituose kraštuose".

Tuo tarpu lenkų istorikas prof. Henryk Merczyng, pasiremdamas anų laikų originaliais Vilniaus tribunolo aktais, straipsnyje "Keturtartis Bažnyčios Sugriovimas" pateikia eilę faktų, rodančių, kad protestantai, jų skaičiuje ir reformatai, buvo gal ir žiauriau persekiojami, negu kituose tarpreliginių kovų kraštuose.

Iš minėto prof. H. Merczyng rašinio čia pateikiu tik vieną ištrauką: "1682 metų užpuolimas buvo visai netikėtas, jam nebuvo jokių išorinių priežasčių. Balandžio mėn. 2 d. aštuntą valandą iš ryto didelis būrys jėzuitų mokinių kartu su minia užpuolė kalvinų (reformatų, J.) kapines, surinkimo pastatus ir pačią bažnyčią. Visa buvo išvogta ir sunaikinta. Bažnyčia išardyta iki pat pamatų, varpai ir kryžiai išvežti (paskui juos surado pas pranciškonus ir augustinus Užupyje ir karaliaus patvirtintu sprendimu buvo įsakyta viską grąžinti tikriesiems savininkams).

Surinkimo namuose buvę indai, rakandai bei dokumentai liko sunaikinti arba pagrobti, o taip pat buvo išvogta ir 40.000 auksinių. . . Tačiau baisiausi dalykai vyko pačiose kapinėse. Kas ten dėjosi - galime matyti kaltinamojo akto dokumente: "Nuvertę nuo kapų antkapius ir akmenis, iškasę prieš kelias dešimtis metų bei neseniai palaidotus kūnus ir visiškai juos nurenęę mušė akmenimis, degino ant laužų; pirštus, nuo kurių negalėjo numauti žiedų, ir kitas kūno dalis piovė, nuo karstų plėšė sidabrinės lentas ir medžiagas, kuriomis karstai buvo išmušti, bei kitokius auditu horrenda su mirusiais kūnais pro libidu scelera pemetrauerunt (pempetrauerunt?), prie ko nedasileistų jokia, net labiausiai sugyvilėjusi minia".

Po šios iš Vilniaus tribunolo dokumento ištraukos prof. H. Merczyng rašo, kad ir anuomet katalikų tarpe dar buvo tolerantų: "Kunigai (reformatai, J.): Mykolas ir Kristupas Trzebickiai, Taubmanai ir Gasparas Pokuckis nuo siuntančios minios buvo pasislėpę karstuose. Juos išgelbėjo katalikas Mykolas Puzinas, kuris, ištraukęs juos iš karstų, su ginkluota vyrų apsauga išvedė iš surinkimo ribų ir paslėpė pranciškonų vienuolyne, kuriame kunigai išbuvo iki kol viskas aprimo.

Tas bailsus įvykis, kokio nebuvo buvę nuo Zigmanto III laikų, buvo pasmerktas net katalikiškos sveikų pažiūrų visuomenės, ką

įrodė ir viršminėtas M. Puzino žygis. Deja, triukšmingi fanatikai buvo įtakingesni ir nusikaltėliai vėl liko nenubausti..." ("Mūsų Sparnai" 1955 m., nr. 8-9).

Vadovėlio "Lietuvių Tautos ir Valstybės Istorija" II-je dalyje (jo redaktorius Vincentas Liulevičius ir bendradarbiai - Vaclovas Čižinas, kun. dr. Jonas Gutauskas, Ignas Medziukas ir dr. Grigas Valančius) Lietuvos nepriklausomybės laikotarpis pavaizduotas vien katalikišką ideologiją aukštinančioje šviesoje. Ne vien iš teksto tatau ryšku, bet ir iš tuo laikotarpiu buvusios iškilmingas eisenas bei kongresus - suvažiavimus vaizduojančios nuotraukos, atspausdintos to vienašališkumo ženkle:

1. "Pavasarininkų kongreso 1938 m. dalyvių dalis pamaldų metu Kauno Ažuolyne";
2. "Lietuvių katalikių moterų draugijos kongreso eitynės su vėliavomis" (abi 116 psl.);
3. "Studentų ateitininkų Gajos korporacija žygiuoja Kaune 1932 m." (141 psl.).

Ir tik tiek. Tarytum nepriklausomos Lietuvos laikotarpyje visai nebuvo nei Skautų Sąjungos švenčių ir eisenų, nei masinių Jaunųjų Ūkininkų suvažiavimų, nei Jaunalietuvių S-gos sąskrydžių, nei Lietuvos Šaulių S-gos jubiliejinių demonstracijų ir net Vytauto Didžiojo universitete buvusių gausių korporacijų, skirtingų nuo ateitininkų, viešų pasirodymų. Užtat pagrįstai kyla klausimas: kodėl pabijota šeštadieninių lituanistinių mokyklų mokiniams parodyti vispusišką to meto Lietuvos jaunimo vaizdą?

Baigminė išvada: Maskvos okupuotoje Lietuvoje esantieji istorikai jų parašytuose mokykliniuose vadovėliuose ateistiniu šarmu ir dabartinį Lietuvos okupantų garbinančiu skiedalu plauna moksleivių smegenis, o laisvame pasaulyje esantieji kai kurie lietuviai istorikai gardžiuojasi pateikdami šeštadieninių mokyklų įvairių pažiūrų moksleiviams vienašališkumu pasaldintas istorines užkandas.

* * *

Šį mano rašinio "Fanatizmas ir tolerancija" tęsinį baigiu senjoro kun. Anso Trakio pranešimu Vyr. Skautininkui Steponui Kai-riui, Lietuvos Skautų Brolijos Pirmininkui. Pranešimas rašytas 1952 m. rugpiučio 9 d. Prie jo jokie komentarai nereikalingi, - išdėstyti faktai patys už save kalba.

"Mielas Vyriausias Skautininke!

Tamsta kvieti mane būti evangelikų dvasios vadovu L i e t u - v o s S k a u t ų B r o l i j o j. Tačiau, kol mūsų atstovas dvasios reikalams nėra įleistas dalyvauti lygiai su katalikais vyriau-

siame LSS organe - P i r m i j o j, tol evangelikų dvasios vadovas negali dalyvauti žemesniuose LSS organuose.

Vyr. evangelikų dvasios vadovas Pirmioj turi teisinį pagrindą PLSS įstatuose, kurie numato "Dvasios vadovus" (daugiskaitoje), bet ne vien tik katalikų dvasios vadovą. Šiuo klausimu LSS vadovų suvažiavime Šeinfelde 1949 metais beveik vienbalsiai buvo pageidauta turėti Pirmioj vyr. evangelikų dvasios vadovą šalia ten jau esamo vyr. katalikų dvasios vadovo. Po to LSS Taryba ten pat iškėlė evangelikų vyr. dvasios vadovo Pirmioj kvietimo klausimą, bet jo sprendimą atidėjo, k a t a l i k ų v y r. d v a s i o s v a d o v ū i k u n. d r. V a i š n o r a i p a r e i š k u s v e t o i r demonstratyviai apleidus posėdį. LSS Pirmios pirmininkas vyr. sktn. Palčiauskas man pažadėjo šį įstrigusį reikalą sutvarkyti. Bet dabar jau praėjo 3 metai, kaip šis klausimas lieka vis dar nesutvarkytas.

Katalikų vyr. dvasios vadovo pareigas einantis kun. Vaišnys SJ maždaug prieš trejetą mėnesių man siūlė, kad evangelikai sudarytų a t s k i r u s evangelikų skautų vienetus. Tačiau e v a n g e l i k a i a t s i s a k o katalikų vyr. dvasios vadovo siūlytu būdu s k a l d y t i L i e t u v o s S k a u t ų S ū j u n g ą, kurioje katalikai ir evangelikai broliškai sugyveno Lietuvos Nepriklausomybės laikais.

Priduriu, kad Lietuvių Evangelikų Liuteronų Vyr. Bažnyčios Taryba ir Lietuvos Evangelikų Reformatų Sinodas mane įgaliavo būti evangelikų dvasios vadovu LSS organizacijoje. Bet aš to negaliu įvykdyti dėl sakyto neišsileidimo.

Lietuviai evangelikai palaiko bendrą, tarpkonfesinio pobūdžio LSS. Todėl turiu garbės Tamstos prašyti imtis iniciatyvos, kad būtų pašalinta sakytoji tikybinė netolerancija Lietuvių Skautų Sąjungoje, kuri ardo skautų brolybę.

B U D Ė K I M E !

(Parašas) Kun. Ansas Trakis

Nuorašai siunčiami:

1. LSS Pirmios Pirmininkui vyr. sktn. K. Palčiauskui, Chicago;
2. LSS Seserijos Vadijai;
3. Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegijos Prezidentui dr. J. Mikelėnui, Chicago;
4. Lietuvių Evangelikų Liuteronų Bažnyčios Senjorui kun. A. Kelerui, Wehnen".

1979 m. spalio 13 d. (Bus daugiau)
So. Boston, Mass.

*Dailininko bobutės E. Mizarienės ir jos dukterėčios M. Stakionytės eskizas, pieštas 1926 m.,
dailininkui parvykus iš Meno mokyklos į Iškonių.*

Dail. inž. H. Pavilionis

LIETUVIŲ LIUTERONŲ VEIKLOS IŠEIVIJOJE APŽVALGA

1945 m. pavasarį pasibaigęs II Pasaulinis karas atnešė Vakarų Vokietijoje atsiradusiems lietuviams evangelikams daugiau laisvės. Jų dauguma rinkosi užsieniečių stovyklose, kur juos materialiai aprūpino UNRRA ir vėliau IRO. Netrukus atsirado visa eilė lietuvių evangelikų arba lietuviškai kalbančių kunigų, jų tarpe ir klaipėdiečių, kurie norėjo darbuotis savo tautiečių tarpe. Dėka veiklių³ bažnytinių darbuotojų jau 1945 m. birželio ir liepos mėnesiais pradėtos steigti parapijos ir laikomos lietuviškos pamaldos.

Tuokart buvo labai didelė bėda su bažnytine literatūra, ypatin-
gai Biblijomis ir giesmynais. Pradžioj buvo giesmės padauginamos ranka arba rašomąja mašinėle. 1945 m. Kalėdoms kun. A. Trakis atspausdino 8 Kalėdų giesmes. Vėliau jis dar išleido du giesmių lapelius su 10 ir 12 giesmėmis. 1946 m. vasario mėn. kun. A. Keleris Flensburge išleido pirmą giesmyną su 68 giesmėmis ir pamaldų tvarka. Tuo laiku tai buvo jau didelis laimėjimas. Tada dar nebuvo jokios bažnytinės vadovybės ir kiekvienas kunigas veikė savistoviai. Kadangi bažnytinis darbas vis daugiau plėtėsi, buvo reikalinga priėti prie tam tikros bažnytinės tvarkos.

Komisija, susidedanti iš kun. Anso Trakio, kun. Stasio Neimano, Adolfo Klemo, Jono Grigolaičio, Miko Tolišiaus, dr. Otono Stanaičio ir dr. J. Kregždės, 1946 m. gegužės 30 d. Hanau stovykloje sušaukė pirmą lietuvių liuteronų ir reformatų kunigų, parapijų atstovų ir bažnytinių bendradarbių suvažiavimą, kuriame dalyvavo apie 100 žmonių. Šis suvažiavimas padarė pirmus galiojančius nutarimus bažnytinio gyvenimo tvarkymui išeivijoje. Buvo nutarta:

1. Kreiptis į visus lietuvius kunigus ir juos prašyti prisidėti prie tautiečių religinio aptarnavimo. Parapijiečius - prašyti suteikti kunigams pagalbą norint apsigyventi reikalingose vietose.

2. Pasistengti kiek daugiau stovyklų bažnytiniai aptarnauti.

3. Privalantiems mokyklą lankyti vaikams suteikti reguliarias tikybos pamokas ir, galint, greičiau išleisti katekizmą ir kitas bažnytines knygas.

4. Pasirūpinti išleisti bažnytinių laikraštį.

Į laikiną Lietuvos Evangelikų Vyriausią Bažnyčios Tarybą išrinkti sekantieji liuteronų ir reformatų nariai: kun. Jonas Paupe-
ras, kun. St. Neimanas, dr. Otonas Stanaitis, Jonas Grigolaitis ir Albertas Puskepalaitis. Metų bėgyje buvo sutvarkytas parapijinis gyvenimas. Pagal Tėviškės Bažnyčios tvarką buvo išrinktos parapijų tarybos ir stovyklų mokyklose įvestos tikybos pamokos. Beveik kiekvienoj stovykloj buvo įsteigtos sekmadienio mokyklos.

Nuolatiniais kunigais buvo: J. Urdze, A. Keleris, M. Preikšaitis, A. Trakis, J. Pauperas ir St. Neimanas. Jiems padėjo kunigai J. Labrencas, M. Bumbulis, Reisgys, P. Dilys, A. Gelžinius, Mikas Klumbys, Felgendreheris, V. Kurnatauskas, Dovas Jurkatis, J. Stanaitis ir P. Šimukėnas. Parapijose steigėsi jaunimo rateliai, chorai ir net du triūbininkų orkestrai, būtent: Neustadte ir Spakenberge.

1946m. lapkričio 9 ir 10 d. Salzgitter-Lebenstedte susirinko pirmas lietuvių evangelikų sinodas išėivijoje. Jame dalyvavo 62 turį balsavimo teisę parapijų atstovai ir kunigai. Sinodas priėmė Bažnyčios statutą ir svarstė emigracijos, labdarybės ir bažnytinio darbo klausimus. Buvo išrinkta nuolatinė Vyriausia Bažnyčios Taryba iš 5 asmenų ir senjoru kun. Jonas Pauperas, vicesenjoru kun. Adolfas Keleris. Tuo laiku jau buvo užmegzti ryšiai su Pasaulio Bažnyčių Taryba Genevoje ir latvių bei estų egzilinėmis Bažnyčiomis.

1947 m. įsisteigusi Pasaulio Liuteronų Sąjunga per savo atstovus Vokietijoje teikė bažnyčioms ir parapijiečiams kiek materialinės paramos. Ji davė tuokart visai negaunamą popierių reikalingiausioms knygoms ir laikraščiui. Imbshausene ir Berchtesgadene įsteigė studijų centrus, kur vyko eilė kursų sekmadienio mokyklų ir jaunimo vadovams ir įvairūs suvažiavimai. Buvo pravesta bendra Vakarų Vokietijoje gyvenančių lietuvių evangelikų registracija. Stovyklose suregistruota 12.000 ir privačiai gyvenančių 14.000 žmonių.

1948 m. gruodžio 7 - 12 d. d. Imbshausene įvyko antras sinodas, kuriame dalyvavo jau tik liuteronų atstovai, nes tų metų birželio mėnesį reformatai buvo sušaukę savo sinodą ir išsirikę kolegiją kaip savo Bažnyčios vadovybę. Sinodas išrinko Lietuvių Evangelikų Liuteronų Vyriausią Bažnyčios Tarybą iš 9 narių, kurią sudarė kunigai A. Keleris ir A. Trakis, dr. M. Kavolis, Fr. Šlenteris, A. Gintautas, M. Purvinas, dr. K. Gudaitis, dr. O. Stanaitis ir A. Klemas. Egzilinės Bažnyčios reikalų tvarkymas buvo pavestas trijų asmenų prezidiumui, kurią sudarė kun. A. Keleris, kun. A. Trakis ir Fr. Šlenteris. Po to buvo dar eilė sinodų.

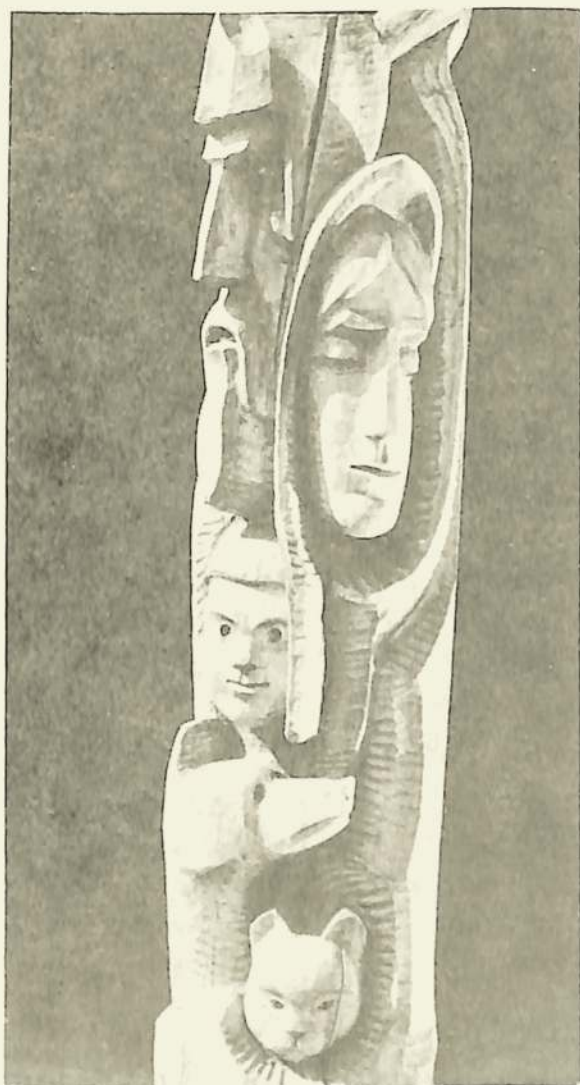
Jau nuo 1948 metų pavieni žmonės emigravo į kitus kraštus, o 1949 m prasidėjo didžioji emigracija į Ameriką, Canadą, Angliją, Australiją ir kitus kraštus. Kur apsigyveno grupės lietuvių evangelikų, susidarė parapijos. Dalis jų išnyko, bet stipresnės išliko. Chicagoje jau iš seniau buvo Ziono parapija, kur tada kunigavo kun. Jonas Pauperas, dabar kun. Juozupaitis. Naujai įsikūrė Tėviškės parapija su kun. Trakiu. Jiems padėda kun. dr. A. Jurėnas ir kun. K. Burbulys. Los Angeles mieste dar dirba kun. Martynas Preikšaitis. Kitose vietose tik retkarčiais įvyksta pamaldos. New Yorko parapijoje dirbo kun. Petras Dagys. Jam mirus, tik kartais gali iš kitur atvykti kunigas. Toronte dirba kun. A. Žilinskas. Pa-

rapijos Chicagoje ir Toronte yra labai veiklios ir turi nuosavas bažnyčias. Retkarčiais nuvyksta kunigas ir į Montrealį. Anglijoje keliose vietose pamaldas lietuviams laiko latvių Bažnyčios kunigas Aldonis Putcė, kilęs iš Lietuvos ir gerai kalba lietuviškai, nes po II Pas. karo baigė lietuvių gimnaziją Lūbecke. Australijoje, vokiečių parapijoj dirbęs kunigas Kosticėnas, kurių laiką laikė lietuviams pamaldas. Vėliau keliose vietose lietuvius aptarnavo jaunas kunigas Šimboras. Apie dabartinę padėtį ten nėra žinių.

Po didžiosios emigracijos V. Vokietijoje liko tik mažos grupelės lietuvių evangelikų. Vėliau, stovyklas likvidavus, žmonės dar daugiau išsisklaidė. Kiek galint, kunigai stengėsi didesnėse vietose žmones aptarnauti. Nuo 1957 m. pradėjo iš Lietuvos daugiau atvykti evangelikų pas saviškius į Vakarų Vokietiją ir tokiu būdu papildė esančias parapijas. Kur buvo galima, teko ir tais žmonėmis pasirūpinti. Dėl kunigų trūkumo ir žmonių didelio išsisklaidymo, tik mažą dalį jų buvo galima pasiekti. Apie dabartinę padėtį tenka pasakyti, kad senoji karta išmiršta ir jaunimas nueina į vokiečių parapijas. Bažnytinis darbas vis sunkėja ir kartą mažėja. Dėl pamaldų lankytojų sumažėjimo Šiaurės Vokietijoje jau nebelaikoma lietuviškų pamaldų. Lankomi senukai ir pavienės šeimos. Viena gyviausių parapijų yra dar Lebenstedtas, kurią aptarnauja kun. Gelžinius. Jam padeda kun. Mikas Klumbys. Westfalijoje ir Reino krašte darbuojasi kun. Urdze. Daugiau darbo turi kun. Skėrys Pietų Vokietijoje, kuris aptarnauja eilę parapijinių grupelių ir dėsto tikybos pamokas Vasario 16 dienos gimnazijoje Hüttenfelde. Iš kunigų jis yra jauniausias ir, jeigu aplinkybės leis, galės ilgiausiai pasidaruoti lietuvių tarpe.

Dėl bažnytinės literatūros ir spaudos išėivijoje daug padaryta. 1947 m. kun. J. Pauperas paruošė ir atspausdino Martyno Liuterio Mažąjį Katekizmą. 1948 m. išleista Paupero knygutė "Martynas Liuteris ir Pilypas Melanchtonas" ir naujas giesmynas su 300 giesmių. Vėliau išleista: "Tikybos knyga vaikams", "Surinkimai Prūsų Lietuvoje", "Lietuvių evangelikų balsai" harmonizuoti Valterio Banaičio, "Palydovas ir giesmyno antra dalis su 100 giesmių". 1958 m. išleistas dabar vartojamas giesmynas, kuris jau išsibaigė. 1961 m. Londone išleistas "Naujojo Testamento" naujas vertimas. Dirbama prie viso Šventojo Rašto naujo vertimo. Sunku pasakyti, kada šis darbas bus užbaigtas. Kol kas naudojamosi 1947 m. Londone išleista Biblija, kuri jau irgi išsibaigė. Girdėti, kad šios Biblijos keli tūkstančiai bus dar atspausdinti. Didelį įnašą padarė kun. Gelžinius 1947 m. išleisdamas savo paruoštą knygą apie "Lietuvos Liuteronų Bažnyčią" vokiečių kalba.

Jau 1946 m. susirūpinta leisti bažnytinį laikraštį, kas vis nepavykdavo. Tad 1947 m. privačia iniciatyva Fr. Šlenteris Lūbecke

Visi vienoj šeimoj

Klausyk, vaike!

DAGYS

leido "Evangelikų Kelią", kurio išleisti 9 numeriai. Vėliau jis ėjo pavadinimu "Sandora", jau spaustuvėj spausdintas. Nuo 1950 m. Povilas Jasiukonis Schwäbisch-Gmünde pradėjo leisti jaunimo laikraštį, kuris vėliau išsivystė į bendrą bažnytinį laikraštį. Vėliau jį redagavo Kasparas Dikšaitis ir Fr. Šlenteris. 1957 m. pradėta leisti dvimėnesinį "Svečių" sąsiuvinio formato, kuris vėliau išeidavo kas trys mėnesiai. Iki 1971 m. pabaigos jį redagavo ir rūpinosi jo spausdinimu ir administravimu Fr. Šlenteris. Spaudos išlaidoms Vokietijoje nuolat didėjant, teko nuo 1972 m. pradžios jo spausdinimą ir redagavimą perkelti į Ameriką. Tą darbą perėmė kun. A. Trakis. Bet nuo pat pradžios laikraštis vargsta. Pirmiau nebuvo tinkamos spaustuvės ir jis pasirodydavo murzinas, suveltas. Suradus tinkamą spaustuvę atsirado kita bėda - nepunktualumas. "Svečias" nuolat labai nereguliariai pasirodo.

P. S. Šią Fr. Šlenterio paruoštą paskaitą IV-me liet. liuteronų kunigų suvažiavime Annabergo rūmuose V. Vokietijoje, įvykusiame 1979 m. rugpiūčio 15-19 dienomis, perskaitė kun. Fr. Skėrys. Red.

XXXII SINODAS IŠEIVIJOJE

Lietuvos Ėv. Reformatų Bažnyčios XXXII Sinodas, įvykęs 1979 m. birželio 23-24 dienomis mūsų bažnyčios patalpose, 5230 So. Artesian Ave., Chicago, istorijoje bus atžymėtas tuo, kad buvo sulaukta dvasininkų prieauglio. Kurt. teologas Eugenius Gerulis duoda vilties laimėti kovoje už Bažnyčios išlikimą ir laisvę.

Šiam Sinodui staigmeną sudarė atvykęs iš tolimo krašto - Švedijos inž. Kostas Tamulėnas su sūnumi studentu Jonu. Inž. K. Tamulėnas yra išradėjas. Dirba Gøteborgo Volvo Co. Motorų Konstrukcijos departamente, kaip techniškų projektų skyriaus vedėjas. Vienas iš jo reikšmingų išradimų motorų srityje užpatentuotas JAV.

Iš Canados buvo atvykęs kurt. Jurgis Trečiokas, iš Rockfordo kuratoriai Ona Dubraitė ir Jonas Dagys. Sinode dalyvavo 3 dvasininkai, 23 kuratoriai ir 37 parapijiečiai su svečiais.

Sinodą atidarė gener. suprnt. kun. Stasys Neimanas, atlaikydamas trumpas pamaldas, ir suprnt. kun. Povilas Dilys, kuris savo žodyje iškėlė paradoksą: kada laisvajame pasaulyje visose Bažnyčiose mažėja religingumas, pavergtuose kraštuose stiprėja tikėjimas ir ryžtas iškovoti laisvo žmogaus teises.

Sinodą pravedė slaptu balsavimu išrinkta direktoriumi kurt. Halina Dilienė. Cenzoriumi buvo išrinktas suprnt. kun. P. Dilys, į sekretoriatą - kurt. diakonas Eugenius Gerulis ir kurt. Viktoras Karosas, į mandatų, rezoliucijų ir balsų skaičiavimo komisiją kuratoriai: Rita Neimanaitė, Jonas Indriūnas ir Jurgis Trečiokas.

Mirusiųjų ir ištremtųjų pagerbimą pravedė giliu susikaupimu bei malda suprnt. kun. P. Dilys. Per pereitus sinodinius metus mirė kurt. Jonas Šernas iš Rockforto, Stutthofo koncentracijos stovyklos kankinys, Olga Kregždienė, Darata Mizarytė-Suveizdienė, Olga Jakubėnienė ir Algirdas Undzėnas (Australija). Iš pavergtos Lietuvos žinių apie mirusius mūsų Bažnyčios narius nebuvo gauta. Pagarbiai buvo prisimintas ir paminėtas vienerių metų mirties proga kurt. dr. Mykolas Devenis, Kultūrinio Fondo įsteigėjas.

Sveikinimus raštu ir telegramomis perskaitė Kolegijos reikalų vedėja-sekretorė kurt. Erika Hollenderienė. Sinodą sveikino:

Juzė Daužvardienė, Lietuvos gener. konsulė, Chicago;

Prof. dr. James I. McCord, Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjungos (WARC) pirmininkas ir dvasinės seminarijos prezidentas, Princeton, N. J. ;

Dr. kun. I. E. Perret, WARC gener. sekr., dr. kun. M. Predervand, mūsų Bažnyčios garbės kuratorius, Geneva, Šveicarija;

Dr. kun. I. E. Andrews, WARC Western Section gener. sekr., Atlanta, Georgia;

Kun. Fr. ir B. Barneliai, Hofheim, senj. kun. A. Keleris, Liet. Liuteronų Bažnyčios Vyr. Tarybos Vardu, Bremen, kun. Fr. Skėrys, Manheim, kurt. F. Mažuikienė, A. Neimanaitė, Pohlheim, - visi iš V. Vokietijos;

Kurt. P. Ramutėnas, Wellington, Naujoji Zelandija;

Kurt. Ona Yčienė su auka 10 dol., Valerija Anysienė, kurt. Petras ir inž. Gytis Šernai, - visi iš Toronto, Canada;

Kun. M. Preikšaitis, kurt. H. Yčaitė-Petkus, Los Angeles, kurt. A. Devenienė su auka 50 dol., kurt. J. Kutra su ponija ir auka 25 dol. Santa Monica, kurt. dr. Alg. Devenis su auka 100 dol., Long Beach, kurt. dail. inž. H. Pavilionis su ponija, Whittier, - visi iš Californijos;

Kurt. M. Tamulėnas su ponija, West Palm Beach, Florida;

Aleksandra Pesytė su auka 25 dol., New York, Nina Michuraitė su auka 15 dol., Jonkers, N.Y.;

Kurt. prof. dr. V. ir J. Šernai, Bridgewater, N. J.;

Kurt. J. Valiūnas, Brockton, kurt. J. Jašinskas ir Julius Bernšteinas, Boston, Mass.;

Pulk. Motiejus Karaša, Baltimore, M. D.;

Kurt. dr. Jokūbas ir Danutė Kregždės su auka 20 dol., Cincinnati, OH;

Kun. K. Burbulys, Lietuvos metodistų vardu, ir Petras Kėželis su auka 25 dol., Chicago, Ill.

Apie Jubilato suprant. kun. Povilo Jašinsko 50 metų kunigavimo ir 90 metų amžiaus sukaktį paskaitą skaitė gener. suprant. kun. St. Neimanas (telpa šiame numeryje). Paskaitą savo atsiminimais papildė: suprant. kun. P. Dilys ir kuratoriai: inž. Vilius Variakojis, H. Dilienė, P. Bružas.

Toliau pagal priimtą dienotvarkę sekė Kolegijos pareigūnų ir kitų organų pranešimai su apyskaitomis ir numatomais ateities darbais.

Kolegijos prezidentas kurt. Motiejus Tamulėnas, jnr., pranešė apie prabėgusių metų Kolegijos veiklą ir darbus konstatuodamas, kad praeito Sinodo pavesti darbai visoj pilnumoj įvykdyti. Mūsų Bažnyčia išėivijoje tapo pripažinta pilnateisiu Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjungos nariu, kuri visame pasaulyje turi virš 40 milijonų narių. Nario mokesčio už trejus metus įmokėta 150 dol. Suprant. kun. P. Dilys, atstovaudamas mūsų Bažnyčią PRBS Amerikos Sekcijos suvažiavime, sutikęs PRBS prezidentą dr. James McCord ir prašęs Kolegijos vardu apsilankyti okupuotoje Lietuvoje ir susitikti suprant. kun. P. Jašinską. Dr. J. I. McCord pažadėjęs šį rudenį, pakeliui vykstant į Korėją, sustoti Vilniuje. Jis yra gavęs asmeninį kvietimą dalyvauti suprant. kun. P. Jašinsko sukakčių minėjime. Kolegija, bėgyje sinodinių metų, turėjusi keturis posėdžius. Padėkojo visiems pasidarbavusiems mūsų Bažnyčios labui.

Kolegijos kasininkas kurt. Petras Bružas, vos grįžęs iš ligoni-

Iš viršaus į apačią: I-je nuotr. — diakono E. Gerulio įvedimas į bažnyčią; II-je nuotr. — diakono E. Gerulio ordinacija į kunigus: viduryje — gener. suprnt. kun. St. Naimanas, kairėje — suprnt. kun. P. Dilys, dešinėje — Kolegijos prez. kurt. M. Tamulėnas, jnr. Trečioje nuotr. — bendras Sinodo dalyvių vaizdas. Chicago, 1979.VI.24 Nuotr. M. Nagio.

nės po širdies priepuolio, patiekė kruopščiai sudarytas Kolegijos kasos ir Šalpos Fondo metines apyskaitas, o vėliau ir Kolegijos sudarytą 1979-80 sinodiniams metams sąmatą. Iš padarytų apyskaitų paaiškėjo, kad per prabėgusius metus gautos pajamos daugiausia buvo iš aukų, kurios viršijo išlaidas, kas sudaro tvirtus finansinius pagrindus ateičiai.

Gener. suprnt. kun. St. Neimanas ir suprnt. kun. P. Dilys pranešė apie Chicagos reformatų parapijos veiklą, kuri rodanti nemažą gyvumą. 1979 m. gegužės 6 d. buvo suruoštas mūsų parapijos salėje gener. suprnt. kun. Stasio Neimano 50 metų kunigavimo ir 80 metų amžiaus sukakčių minėjimas. Abu anksčiau minėti kunigai lankė New Yorko parapiją, kuri, kun. P. Dagiui mirus, atsidūrė sunkioje padėtyje. Kun. P. Dilys kreipėsi į Sinodą prašydamas numatyti sąmatoje daugiau lėšų kunigų kelionėms.

Redaktorius J. Kregždė, pristatęs Sinodui tik ką išėjusį "Mūsų Sparnų" Nr. 46, padarė žurnalo vadovybės pranešimą. Žurnalas yra turtingas savo turiniu. Spauldoje ir privačiai gaunami palankūs atsiliepimai. Nors dėl infliacijos žurnalo išleidimo kaina kasmet didėja, bet tolygiai didėja ir mūsų rėmėjų, skaitytojų parama. Kol kas neturima sunkumų išleisti žurnalą po šimtą puslapių dukartus per metus.

Kurt. inž. R. Pipynė apibūdino Devenių Kultūrinio Fondo stovį. Susidariusias iš pagrindinio kapitalo palūkanas numatoma naudoti knygoms leisti ir kitiems kultūriniais reikalams. Šiuo metu į spaudą yra atiduotos dvi knygos. Ateinančiame DKF Valdybos posėdyje numatoma aptarti naujus veiklos planus.

Iš mūsų atstovo kurt. V. Karoso pranešimo apie Lietuvių Evangelikų Tarybos (LET) veiklą paaiškėjo, kad metų bėgyje tebuvęs sušauktas tik vienas posėdis. LET veikla sulėtėjusi.

Moterų Draugijos pirmininkė kurt. K. Neimanienė pranešė, kad draugijos narės yra veiklios. Ruošia vaišes parengimams, sinodinius pietus, gegužines ir finansiniai paremia numatytas programas

Revizijos Komisijos aktą perskaitė kurt. Petras Variakojis, kuriame konstatuota, kad visos Kolegijos žinioje esamos kasos vedamos tvarkingai, Kolegijos sudaryta sekantiems sinodiniams metams sąmata esanti reali ir pasiūlė Sinodui tvirtinti visas patiektas apyskaitas.

Diskusijose buvo iškelta naujų klausimų ir gražių sumanymų. Suprnt. kun. P. Dilys priminė, kad ateinančiame PRBS Amerikos sekcijos suvažiavime numatoma mūsų Bažnyčios atstovus kviesti į prezidiumą, komisijas.

Sinodas, su dėkingumu užgyręs visų institucijų veiklą, vienbalsiai patvirtino visas patiektas apyskaitas ir priėmė sekantiems veiklos metams sąmatą.

Sinodas, pagal Kolegijos pasiūlymą, vienbalsiai išrinko į kura-
torius: inž. Kostą Tamulėną (Švedija) ir Ronaldą Slavėną (Genua, Italija).

Sinodas, pasiremdamas Dvasininkų Sesijos protokolu, vienbal-
siai nutarė leisti dvasininkams ordinuoti diakoną kurt. Eugenijų
Gerulį į kunigus ir suteikti jam Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios
kunigo teises.

Diakonas E. Gerulis baigė Christian International U-to kursą
teologijos bakalauro laipsniu. Žinias gilino Chicagos Moody Bible
institute baigdamas 1978 m. 2-ųjų metų (šešių kursų) teologinę pe-
dagogiką. 1979 m. kovo 20 d. Chicagos Loyolos u-te baigė vienerių
metų kursą, apžvelgiantį moderniųjų laikų filosofiją ir teologiją,
išlaikydamas 21-ą egzaminą aukščiausiais pažymiais.

Sinodas priėmė rezoliucijų komisijos suredaguotas sekančias
rezoliucijas:

1. Sinodas, skaitydamasis su kintančiomis sąlygomis, - mažė-
jant mūsų pajėgumui atlikti visus reikiamus darbus, paveda Kole-
gijai paruošti planą mūsų institucijų struktūrai persiorganizuoti.
To plano projektą patiekti sekančiam Sinodui.

2. Sinodas paveda Kolegijai ištirti galimumus pakelti mūsų
dvasininkams pensijas ir, reikalui esant, padaryti atitinkamus pa-
keitimus priimtoje 1979-80 m. pajamų ir išlaidų sąmatoje.

3. Sinodas reiškia nepasitenkinimą, kad "Draugo" dienraščio
premijuotame Juozo Kraliausko romane "Įkaitę Vilniaus Akme-
nys", visai neatsižvelgiant į istorinę tiesą, tapo suniekinta Lietu-
vos Reformacija ir neliteratūriniais išsireiškimais bei panieki-
nančiu vaizdavimu buvo apibūdinta kng. Radvilų ir reformų veikla.

Pasiremdamas Dvasininkų Sesijos rekomendacija, Sinodas pa-
vedė Kolegijai sudaryti komisiją, kuri, pasitarusi su suprnt. kun.
P. Dilio šeima, suruoštų 1980 m. rudenį suprnt. kun. P. Dilio 50
metų kunigavimo ir 75 metų amžiaus sukakčių minėjimą.

Sinodas slaptu balsavimu 3-jų metų (1979-82) kadencijai išrin-
ko sekančią Kolegiją:

Suprnt. kun. Stasys Neimanas vėl buvo perrinktas Lietuvos Ev.
Reformatų Bažnyčios gener. superintendentu. Iš dvasininkų Kolegi-
jos nariais išrinkti: suprnt. kun. Povilas Dilys, kun. Fridrichas
Barnelis (V. Vokietija) ir kun. Eugenius Gerulis.

Kolegijos prezidentu vėl buvo perrinktas kurt. Motiejus Tamu-
lėnas, jnr. reikalų vedėju-sekretoriumi kurt. Viktoras Karosas ir
Kolegijos nariais kuratoriai - Jonas Dagys (Chicago) ir Reinoldas
Pipynė. Kandidatais liko kuratoriai: Petras Bružas, Jokūbas Kregž-
dė ir Jonas Indriūnas.

Revizijos komisijon tapo perrinkti kuratoriai: Petras Variako-
jis ir Adelė Uznienė.

Šeštadienį, birželio 23 d., Sinodas, pasižymėjęs darnumu ir

Iš viršaus į apačią (iš k. į d.) — I-je nuotr.: suprint. kun. P. Dilys, Kolegijos reikalų vedėjas kurt. V. Karosas, dr. A. Trakienė, senj. kun. A. Trakis, Kolegijos prez. kurt. M. Tamulėnas, jnr., gener. suprint. kun. St. Neimanas, Sinodo direkt. kurt. H. Dilienė. Kitose nuotraukose — sinodinių pietų dalyviai. Chicago, 1979.VI.24

Nuotr. M. Nagio

darbštumu. buvo baigtas vėlai vakare Moterų Draugijos parengta kavute su užkandžiais.

Sekmadienį, birželio 24 d., per Jonines, įvyko iškilmingos sinodinės pamaldos su šv. Vakariene ir diakono kurt. Eugeniaus Gerulio ordinacija į kunigus. Ta proga Dievo stalas, dėka ponios Gerulienės, buvo papuoštas lietuviško stiliaus gėlių puokštėmis su tautiniais kaspinais. Vargonais ir pakaitomis fortepijonu palydėjo giesmes ir solo giedojimą kylanti muzikos žvaigždė Arūnas Kaminskas. Solistė Bronė Variakojienė žavėtinai išpildė dvi liturgines arijas. Visa bažnyčia, drauge su atvykusiais į ordinaciją, įsijungė į nuoširdų giedojimą.

Diakono kurt. E. Gerulio išventinimą į kunigus atliko gener. suprnt. kun. St. Neimanas, asistuojant suprnt. kun. P. Diliui ir Kolegijos prezidentui kurt. M. Tamulėnui, jnr. Diakonas E. Gerulis priėmė priesaiką, kuri buvo atlikta pagal tekstą paimtą iš Agendos, davė iškilmingą pasižadėjimą laikytis Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Agendos ir kanonų ir tapo ordinuotas Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios kunigu.

Pamaldas ir šv. Vakarienės apeigas atliko visi trys kunigai. Po ordinacijos pamokslą pasakė kun. E. Gerulis tema: "Dievas ir demonas", remiantis Senuoju ir Naujuoju Testamentais. Tarp gėrio ir blogio, tarp pozityvių ir negatyvių jėgų, kova vyko nuo pat pasaulio pradžios ir ji tebevyksta ir mūsų amžiuje.

Pamaldų metu buvo išvardyti Sinodo atlikti darbai ir pasimelsta už mirusius mūsų Bažnyčios narius.

Pasibaigus pamaldoms visi dalyviai buvo pakviesti į tradicinius sinodinius pietus parapijos salėje, kuriuos paruošė kurt. Helen Bružienė, o pietaujančius aptarnavo Moterų Draugijos darbščiosios rankos.

Pietų metu Sinodą ir naujai ordinuotą kunigą E. Gerulį žodžiu sveikino senj. kun. Anas Trakis su ponia, linkėdami ištvėrti bandymą ir nešti lietuvių tautai Reformacijos atneštas vertybes. Kun. E. Gerulis po ordinacijos buvo pasveikintas nuoširdžiu žodžiu savųjų reformatų. Taipgi prisiūstuose Sinodui sveikinimuose buvo įrašyti sveikinimo žodžiai skirti kun. E. Geruliui, linkint sėkmės ir Dievo palaimos pašaukime. Taipgi gavo eilę sveikinimų ir dovanų iš kitų konfesijų narių.

Pamaldose ir pietuose dalyvavo keli Lietuvių Tautinių Kapinių direktoriai, kurie gyvu žodžiu, raštu ir dovana pagerbė naujai ordinuotą kunigą E. Gerulį, kaip vieną iš kapinių direktorių.

Kun. E. Gerulį papildomai raštu sveikino: kun. V. Bagdanavičius, Lietuviškos Knygos Klubu vardu; kun. K. Burbulys, "Evangelijos Šviesos" laikraščio vardu; redaktorius A. Kučys, "Varpo" žurnalo ir Varpininkų Filisterių Draugijos vardu; dr. kun. K. Trimakas,

Kunigas Eugenius GERULIS laiko pamaldas

"Ateities" žurnalo vardu; prof. dr. kun. A. Jurėnas, baptistų vardu; dailininkas A. Petrikonis su šeima, Elena ir Henrikas Bugarevičiai, Feliksas ir Jonė Jarašai, žurn. Algis Astašaitis, rašytojas kun. A. Grauslys, poetas Donius Rėmys, filos. Juozas Senkus, kurt. inž. Jonas Variakojis, M. Karalienė ir kiti.

Naujai išrinktas kuratorius inž. Kostas Tamulėnas, trumpai paminėjęs savo darbus ir veiklą Švedijoje, pasidžiaugė po 35 metų nesimatymo sutikęs gyvus ir veiksmingus savo tikėjimo brolius ir seseris.

Sinodo direktorė kurt. Halina Dilienė, pristačiusi atvykusius svečius ir pasidžiaugusi darbščiu Sinodu, palinkėjo visiems geros sveikatos ir sėkmės. Padėkojo visiems Sinodo dalyviams už atsilankymą ir dalyvavimą Sinodo darbuose, kunigams už teikiamą dvasinį patarnavimą, Kolegijai už ištvermę ir atliktus darbus, "Mūsų Sparnų" Vadovybei už reformatiškos dvasios palaikymą mūsų tarpe, Devenių Kultūrinio Fondo Valdybai už atliktus ir numatomus kultūrinius darbus, Chicagos Reformatų Parapijai už Sinodo globą, Moterų Draugijai už skanias vaišes, solistei Bronei Variakojienei ir muzikui A. Kaminskui už pamaldų praturtinimą ir vargonavimą ir visiems kitiems darbuotojams, prisidėjusiems auka ir darbu prie mūsų Bažnyčios išlaikymo.

Sinodas iš savo pusės padėkojo direktorei už sklandžiai ir pavyzdingai pravestą Sinodą.

Gener. suprint. kun. St. Neimanui sukalbėjus maldą, XXXII-sis Sinodas buvo uždarytas, kuris susiklausymu, rimtų klausimų svarstymu, paliko dalyviams gražius išpūdžius ir ryžtą tvirtai stovėti kovoje už Tėvynės laisvę ir pagrindines žmonijos teises.

KODĖL?

Nu stebęs klausiu, kodėl J. Kralikauskas savo knygoje "ĮKAITĘ VILNIAUS AKMENYS" mėgina atnaujinti šiandieną jau gana gerai apgijusią žaizdą, kuri kankino Europą ištisus šimtmečius. Minėtoje knygoje reikalas eina apie kovą tarp katalikybės ir reformacijos Lietuvoje.

Veiksmo eiga labai vienašališka, tikra dalyko esmė nutylėta, įvykiai išgalvoti, nesilaikant istorinės tikrovės. Sakoma, kad popierius yra kantrus. Žinoma, kiekvienas gali būtus ir nebūtus dalykus prirašyti, bet gaila, kad atsiranda žmonių, kurie tokią darbą užgiria ir skiria premiją. Ar mes galime, ypatingai šiandieną, tokius dalykus sau leisti, kas mus kiršina ir skaldo? Toksai knygos pristatymas skaitytojui, kuris nėra tinkamai susipažinęs su anų laikų istorijos faktais, jį klaidina, kiršina ir gali vienaip ar kitaip nuteikti. Yra žinomas posakis, kad ir tūkstantį metų skelbiamas melas, neatampa teisybe. Aš noriu tik keletą vietų iš minėtos knygos pateikti ir parodyti kaip tie "Įkaitę Vilniaus akmenys" garuoja.

Vienoje vietoje autorius aiškina, kad kova tarp reformacijos ir katalikybės, tai pasirinkimas tarp grandinės ir laisvės. Tuo tarpu mes skaitome istorijos puslapiuose ir enciklopedijose, kad tą grandinę žmonėms uždėjo kaip tik katalikų Bažnyčia ir, kad tos grandinės niekas nenutrauktų, griežtai prižiūrėjo vad. šv. inkvizicija. Už nevykdymą Bažnyčios valios ar laisvą savo mąstymo pareiškimą, žmonės buvo kankinami, kalinami, išvaromi į laukus pražūčiai, išdeginant kaktoje paskirtus ženklus, sudeginami ant laužo, atimant jų turtą. Su reformacija inkvizicija pradėjo nykti ir atsidūrė istorijos puslapiuose.

Kitoje vietoje užtinkame, kad ši karta, ypatingai reformatai, kurių didikai labai rūpinosi Lietuvos išlaikymu, yra niekinami įvairiais pagiežos žodžiais, pristatomi kaip taikos ardytojai, žemos moralės žmonės, kai tuo tarpu jėzuitai pristatomi, kaip nekaltos avelės, kuriems tik taika ir ramybė rūpi. Tikrumoje jėzuitus pasikvietė į Lietuvą vyskupas V. Protasevičius kovai prieš reformaciją, ir jie čia rankas sudėję nesėdėjo. Autorius pats gerai žino, kad nuo tų pačių jėzuitų persekiojimo M. Mažvydas turėjo bėgti iš savo tėvynės į Rytprūsius ir kaip tik reformacijos pasėkoje jis išleido Karaliaučiuje pirmą lietuvišką knygą. Per lietuvišką spaudą galėjo tinkamiau reikštis mūsų tautinis ir dvasinis susipratimas, kai tuo tarpu jėzuitų mokyklose einamieji dalykai buvo dėstomi lenkų ir lotynų kalbomis. Žinoma, tik spėliojimas, jei ne ta pirmoji Mažvydo lietuviška knyga, gal ir pats Kralikauskas šian-

dieną turėtų rašyti kita kalba, o ne lietuvių.

Toliau autorius triumfuoja su Šv. Kazimiero Bažnyčios nuostabumu prieš vadinamus sektantus (išvardinta jų visa eilė). Klausimas, kiek Kristus triumfavo tokiais dalykais. Žinoma, yra didingas kūrinys, bet autorius pristatymas, kad vad. "sektos" toli gražu tokiam dalykui neprilygsta, nepaaiškina bent kiek skaitytojui, kaip tos Bažnyčios anuo metu buvo statomos. Žmonės buvo apkrauti visokiais mokesčiais ne tik gyvi, bet ir numirę. Tik vienuoliai galėjo po mirties be jokių sunkumų patekti į dangų, kai tuo tarpu kiti turėjo pereiti skaistyklą (purgatorium) ir Bažnyčia nustatydavo jų sielų išpirkimo mokestį. Tuo tarpu Roma buvo ta vieta, kur suplaukdavo pinigai iš kitų kraštų.

Kalvinas kaip tik atmetė prabangą ir papuošalus, laikėsi paprastumo ir ypatingą dėmesį, šalia tikėjimo, skyrė mokslui ir auklybai. Gal reformatai ir neturi prabangių bažnyčių, bet jie gali pasidžiaugti savo žmonių išsilavinimu ir gerbūviu.

Nenuostabu, kad reformacija turėjo didelį pasisekimą, pasiekdama tolimus kraštus, kaip Ameriką. Reformacijos pasėkoje ir katalikų Bažnyčia darė pagrindines reformas (in capite et membris). Kartą Erazmas Roterdamietis buvo paklaustas, ką jis mano apie reformaciją ir Liuterį, atsakė: "Liuteris sudavė popiežiui per karūną ir vienuoliams per pilvą".

Baigdamas noriu atkreipti dėmesį, kad mes turime, ypatingai šiandieną, neatsižvelgiant į mūsų religinę, politinę ar ekonominę padėtį, žiūrėti ir dirbti už taiką, kuri mus jungia, o ne kas mus skaldo. Viena ispanų patarlė sako: "Mūsų niekas negali sunaikinti, jeigu mes patys nepadėsime".

Arėjas VITKAUSKAS

KAIMO GAMTOJE

Po lietučio smaragdinės
daug žolelės,
ganosi ir pirmutinės
jau avelės.

Jauni, eiklūs dar ériukai
mokosi ganytis-
jie patenkinti mažiukai,
džiaugsmas jų matytis...

Būreliu pro krūmus suka,
tyliai édinėja,
lapelius skanius sau bruka
arba uostinėja...

Vaikščioja po pievą žalią
bliudamos avelės,
mato jos gamtužės galią-
davė ji žolelės...

Kalneliškiei, Biržų aps. 1929. V. 11

NEPAMIRŠKIME SAVO PASKIRTIES

Esame lietuviai. Mūsų tėvynė buvo ir pasiliks Lietuva. Bijodami sovietinių okupantų trėmimų ir persekiojimų, palikome savo kraštą ir atsidūrėme užsienyje, daugiausia susikoncentravome JAV-ėse ir Canadoje, nes čia radome palankiausias sąlygas gyventi.

Reikia pasidžiaugti, kad mes tremtyje, ypač čia - JAV-ėse, pakankamai gerai susiorganizavome. Chicagoje turime Liet. Evangelikų Reformatų Kolegiją, kasmet susirenkame į Sinodą, išsigijome savo bažnyčią, turime pasigėrėtiną spaudos organą "Mūsų Sparnus", kokio net Neprk. Lietuvoje neturėjome. Los Angeles mieste gana sėkmingai veikia Liet. Protestantų Sąjunga. Atrodo - ko ir bereikia - dirbame, veikiame. Susidaro lyg ir išpūdis, kad čia mūsų kraštas, čia visa mūsų veikla, tokia tai ir mūsų paskirtis.

Bet ar pagalvojame, kad visa tai labai laikina, kad mes čia vis dėl to gyvename, nors ir draugiškame, bet svetimame krašte. Mūsų eilės vis daugiau retėja - iškeliaujame į dausas, o jaunimas, jau čia išaugęs ir mokslus baigęs, tik vienas kitas tesijungia į mūsų veiklą. Praeis dar 5-10 metų ir visas mūsų veikimas, spauda sustos, pasiliks tik istorikams medžiaga.

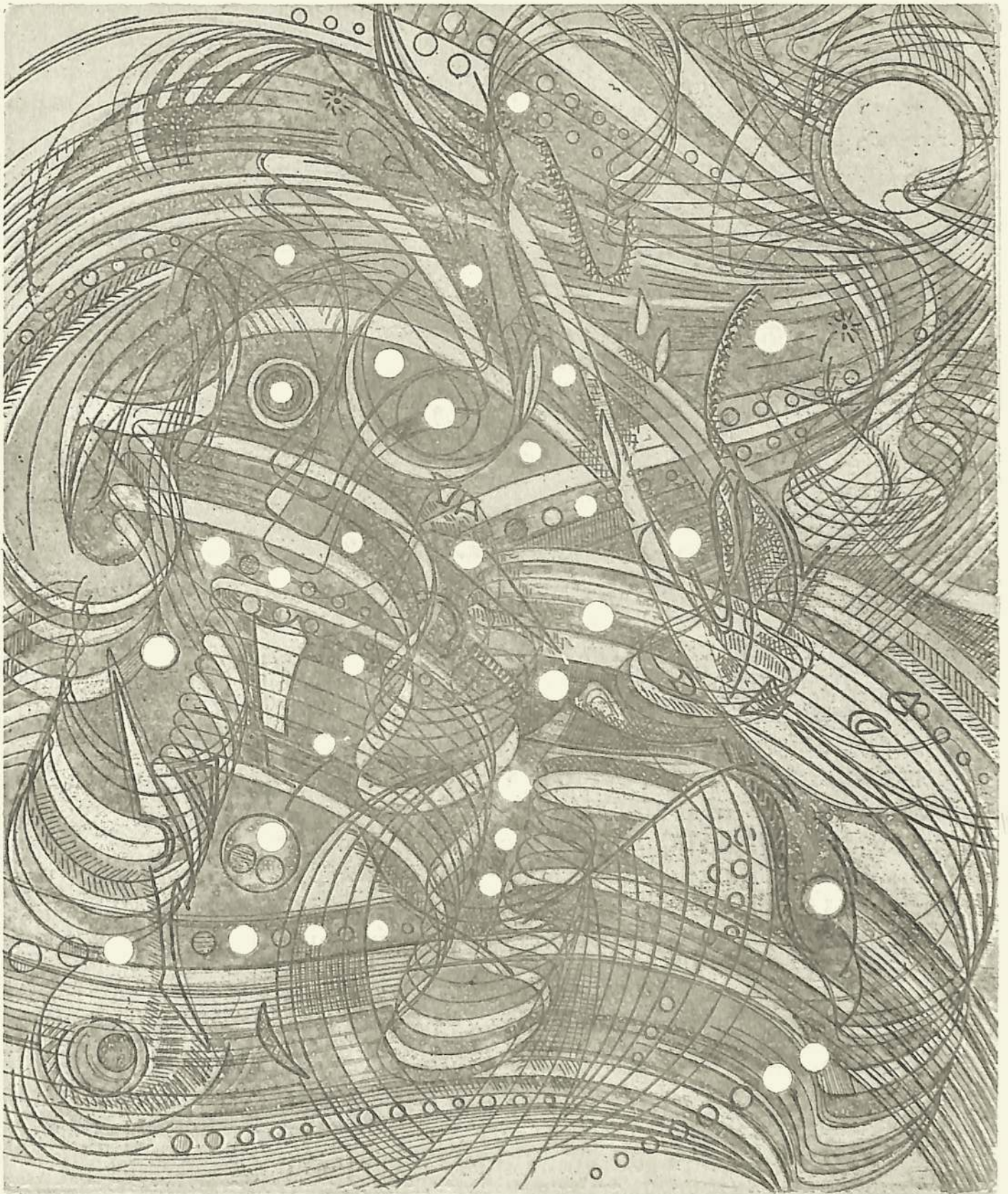
Čia gyvendami ir veikdami, niekada neturėtume ir negalime pamiršti, kad mūsų Bažnyčia ir veiklos šaknys yra ir pasiliks savo krašte, ten kur mūsų tėvai ir seneliai gyveno - Lietuvoje. Tiesa, mūsų kraštas yra priešokupuotas, tautiškai ir religiškai persekiojamas: bažnyčios uždaromos, religinės apeigos draudžiamos. Pagaliau ir patys mūsų broliai ir seserys - reformatai ištremti, kalinami Sibire, nukankinti. Bet dėl to juo labiau yra mūsų pareiga visa tai registruoti, kelti viešumon, reikšti protestą.

Pasigendu aš korespondencijų mūsų evangeliškoje spaudoje iš mūsų pavergtosios tėvynės. Tiesa, mus vis dar skiria geležinė uždanga, žinios ne taip lengvai gaunamos.

Mūsų Sinodas kasmet turėtų išklausti pranešimų apie Bažnyčios padėtį Lietuvoje, priimti protesto rezoliuciją, informuoti World Alliance of Reformed Churches, kurios esame pilnateisis narys, kitas tarptautines organizacijas, vietos spaudą, krašto vyriausybę ir pan. Keliamas viešai balsas, viešoji opinija vis dėlto kartais verčia ir sovietinius valdovus pakeisti ar sušvelninti savo politiką.

Naudojamės gyvenamo krašto laisve. Todėl mums yra uždėta dviguba pareiga: budėti dėl mūsų religijos tautiečių ir Bažnyčios Lietuvoje, kelti protesto balsą dėl persekiojimų (šių teisių mūsų pavergtieji broliai neturi), o taip pat ir patiems būti aktyviems, veikti, kol dar mūsų amžius ir jėgos leidžia. Tuo būdu tikrai atlikime savo paskirtį.

J. Ktr.

Fantazija Nr. 2 (akvatintas, ofortas, graviūra)

Dail. Alfa Pažiūrienė

POVILO JAŠINSKO SUKAKTIS

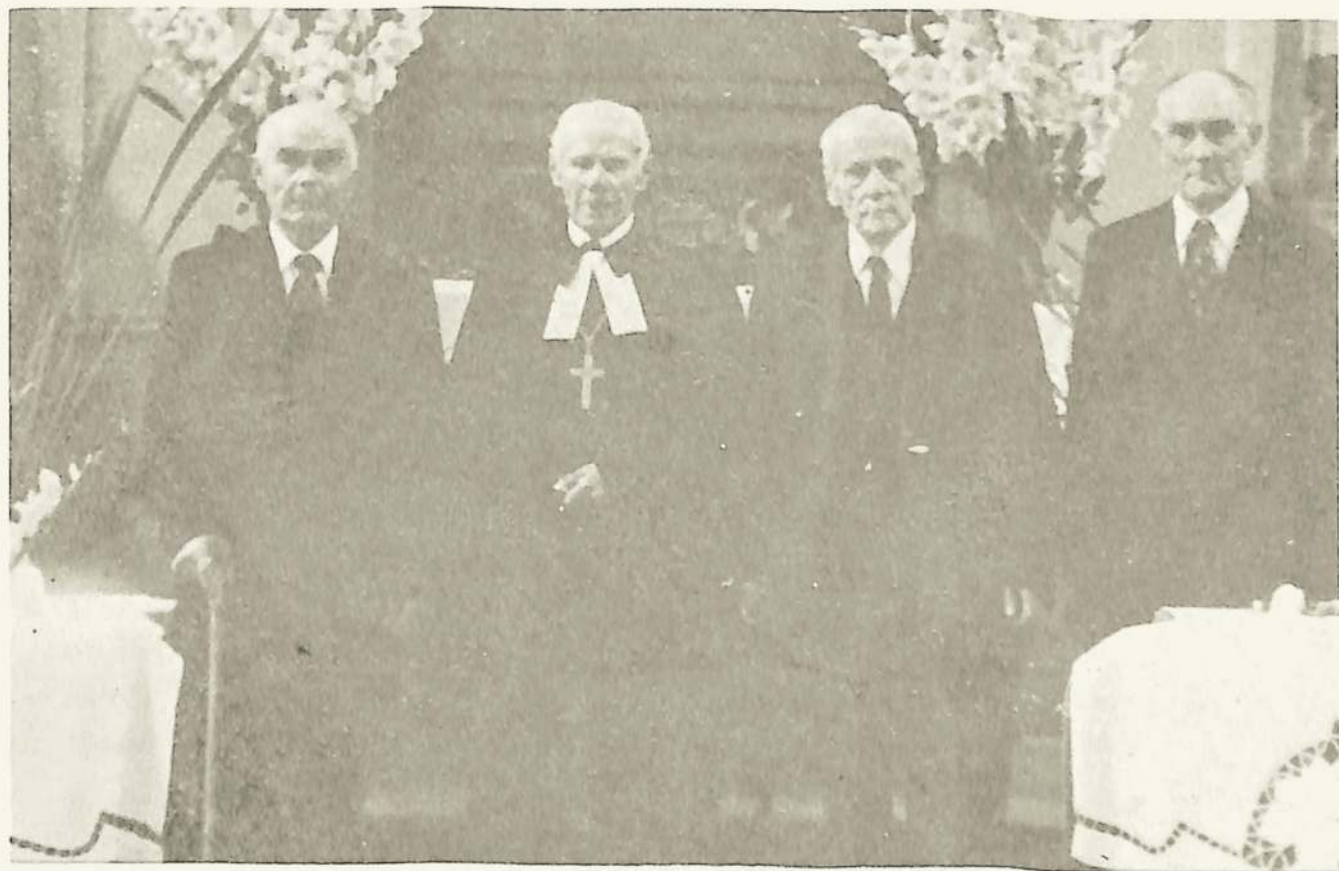
Šiandien - Joninių išvakarės. Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios nuo senų laikų tradicinė diena Sinodui suvažiuoti. Mažai beliko mūsų narių, kurie dar prisimintų tuos laikus, kai per Jonines Lietuvoje mūsų parapijų bažnyčiose pamaldų nebūdavo, nes visi mūsų kunigai kartu su parapijų delegatais išvykdavo į Vilnių. Kaimuose parapijiečiai susirinkę poterių mintimis būdavo kartu su Vilniuje vykstančio Sinodo dalyviais, o jaunimas nerūpestingai linksminosi prie degančios iškeltos stebulės ir laužo galulaukėse.

Užėjo kaip vėtra, daug žalos pridaręs, I Pasaulinis karas. Dangui pragiedrėjus, kas išliko, pradėjo iš naujo kurtis. Su Nepriklausomybės atgavimu prasidėjo naujas Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios laikotarpis ir gaivinantis dvasios dvelkimas, kaip pasakyta: "Štai aš visa darau nauja" (Apr. 21, 5).

Mums, daugumai, Joninės surištos su Biržais, kur po I Pasaulinio karo vykdavo Sinodai. Šiandien, būdami mintimis ir dvasia sujungti su išsklaidytais tikėjimo broliais, seserimis laisvame ir pavergtame pasaulyje, norime paminėti ir pagerbti superintendentą kunigą Povilą Jašinską, kuris jau virš 10 metų dar prieš ordinaciją dirbo bažnytinių darbų ir kuriam 1978 m. per Jonines sukako 50 metų kunigavimo, o jau šiais metais rugpiūčio mėn. 15 d. ant jo pečių užgulė 90 metų nelengva gyvenimo ir pergyvenimų našta. Nežiūrint to viso, tebeina jam pavestas pašaukimo pareigas. Nedažnai tenka pagerbti ilgo amžiaus sulaukusius. Bet dar rečiau turime progos pasidžiaugti žmogumi, kuris, nežiūrint savo amžiaus naštos, tokiam audringame laikotarpyje nepaliegęs be paliovos skiria savo jėgų išteklius Viešpaties ir Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios tarnybai. Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios XXXII Sinodas tremtyje savo dienotvarkėje paskyrė laiko paminėti superintendento kun. Povilo Jašinsko dvigubą sukaktį.

Nors abu esame papiliečiai ir mūsų gimtines skiria vos 7 kilometrų atstumas ir neplati upė Rovėja, kurią aš vaikystės dienomis vietomis galėjau išibėgėjęs peršokti, tačiau asmeniškai Jubiliatą arčiau pažinau jau tik Kaune Vytauto Didžiojo U-te, kuomet atvykdavo eksternu egzaminus laikyti. Skyrė mus jaunystėje ir amžiaus skirtumas, man esant 10 metų jaunesniam. Todėl ir apie kun. Povilo Jašinsko vaikystę, jaunystę mažai tegaliu pasakyti.

Povilas Jašinskas gimė 1889 m. rugpiūčio 19 d. Melaišių kaime, Papilio reformatų parapijos ūkininko šeimoje. Tėvui mirus, žemę dirbo pusininkai arba nuomininkai. Iš tų įplaukų turėjo pra-

*Iš k. į d.: K. Aišparas, suprant. kun. Povilas Jašinskas, K. Burbulyš, Jul. Mizaras.
Biržai, 1979. VIII.19*

gyventi motina našlė, sūnus ir dvi dukros. Iš tėvo ir motinos paveldėjęs pamaldumą ir meilę dvasinei knygai bei mokslui, Jubilias anksti įstojo į bažnytinių darbų, dar prieš I Pas. karą. Turėdamas palinkimą muzikai pramoko vargonininkauti. Šias pareigas pradžioje keletą metų ėjo Nem. Radviliškio parapijoje. Ten nesant kunigo, nekurių laiką administravo parapijos reikalus, dėstė tikybą valsčiaus pradžios mokyklose. Jubilias - gabus, išsilavinęs samokslis. Švietimo Ministerijos potvarkiu tikybos mokytojai pradžios mokyklose turėjo turėti bent 4 klasių gimnazijos pažymėjimą. Tą jis lengvai gavo iš Nem. Radviliškio tuomet įsteigtos progimnazijos, kurios direktorė buvo mokytoja Ona Puodžiūnaitė - Janulionienė iš Legailių km.

Neturint užtektinai kunigų, Kolegija pastebėjusi jo palinkimą ir gabumus ir Sinodui pageidaujant, Jašinską pasiuntė į Šveicariją, Bazelio evangelikų misijos draugijos teologinę seminariją. Baigęs tą 2 metų (keturių semestrų) seminariją, įstojo į neseniai atidarytą evangelikų teologijos fakultetą Kauno universitete, jam užskaitant Bazelio seminarijos pažymėjimą kaip brandos atestatą. Išlaikęs egzaminus Ev. Teologijos Fakultete, tais pačiais 1928 m. buvo ordinuotas Biržuose Sinodo metu ir paskirtas Švobiškio parapijos kunigu. Nuo 1935 m. buvo paskirtas Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijos tikybos mokytoju. Nuo 1940 m. iki šiol be

pertraukos gyvena Biržuose aptarnaudamas reformatų parapijas.

1929 m. spalio 28 d. vedė mokytoją Emiliją Ruplėnaitę, Štakirių pradžios mokyklos mokytoją. Užaugino sūnų Algirdą ir dukrą Ireną. Per visus 50 m. kunigavimo metus neturėjęs ilgesnių atostogų, bet 1969 m. savo vedybų 40 metų sukaktį atšventė Jaltoje su žmona ir dukra Irena.

Kunigo pareigas pradėjo eiti Švobiškio parapijoje, mažame mūsų bažnytkaimyje, mažiausiai nukentėjusiame per I Pas. karą, kas liečia bažnyčios pastatus. Ten ir buvo sušauktas pirmasis nepriklausomoje Lietuvoje Sinodas, kur apsigyveno sugrižęs iš Rusijos generalinis superintendantas kun. Vilius Meškauskas, neturėdamas galimybės sugrižti į Biržus, kur visi parapijos pastatai dar tebebuvo okupantų užimti. Ten 1920 m. ir mirė paliegęs nuo tremties. Palaidotas šalia savo tėvo kunigo Augusto Meškausko, kurio tėvas superintendantas kun. Aleksandras Meškauskas kunigavo Nem. Radviliškyje. Švobiškyje pirmojo Sinodo metu buvo išrinktas kun. Povilas Jakubėnas superintendentu, o kun. Meškauskui mirus, metais vėliau - generaliniu superintendentu.

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia po I Pas. karo juto didelių kunigų trūkumą, nes jų reikėjo ne tik parapijoms, bet ir mokykloms bei kariuomenei. Kun. Povilas Jašinskas buvo antrasis kunigas ordinuotas jau Lietuvos nepriklausomybės laikais. Prieš jį, dviem metais anksčiau, ordinuotas buvo kunigu Jonas Mizaras, teologiją studijavęs Škotijoje.

1940 m. Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia jau turėjo 14 kunigų ir visos parapijos buvo aprūpintos. Jei vyresnieji kunigai profesoriai Lietuvos nepriklausomybės laikais turėjo progos greta pastoracijos ir savo veikalais bei raštais pasireikšti, tai jaunesniajai kunigų kartai to neteko padaryti, nes jie buvo užimti betiesioginio pastoracijos darbo dar ir savo parapijų bažnyčių ir pastatų remontais. Labiausiai per I ir II Pas. karus nukentėjo Papilio ir Nem. Radviliškio parapijų bažnyčios ir pastatai.

Nuo 1940 m., po okupacijos ir režimo pasikeitimo, pasilikę kunigai turėjo daug vargo ir darbo, greta suvaržymų, bažnyčias išlaikyti pagal veikiančius įstatus. Dievo neištiriama valia mūsų bažnytinių gyvenimų pavergtoje tėvynėje išlaikyti užgulė ant vieno vyriausio amžiumi pečių, jaunesniesiems pasitraukus: mirus kun. Aleksandrui Balčiauskui 1952 m. sausio 24 d. ir kun. Mykolui Frankui 1968 m. balandžio 3 d. Tik po trijų metų didelių pastangų, 1971 m. liepos 10 d. Biržų reformatų bažnyčioje buvo ordinuotas diakonu Petras Čepas iš Medeikių km., kuris ir dabar kartu su kun. Jašinsku aptarnauja dar 5 valdžios užregistruotas parapijas: Biržų, Papilio, Nem. Radviliškio, Švobiškio ir Salamiesčio, iš kurių kai kurios vos vegetuoja.

Suprt. kun. P. JAŠINSKO 90 metų, kunigavimo ir šeimyninio gyvenimo 50 metų sukaktuvių proga Jubilato darželyje. Biržai, 1979.VIII.19

1957 m. rugpiūčio 18 d. valdžios buvo leista Biržuose sušaukti Jubiliejinį Sinodą Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios 400 metų sukakčiai paminėti. Tuomet buvo išrinkta Konsistorija, pakeičiant Kolegijos pavadinimą. Konsistorijos prezidentu buvo išrinktas kuratorius Kostas Burbulys, kuris ir iki šiai dienai tas pareigas eina. Jis yra 6 mėnesiais vyresnis už Jubilatą kun. P. Jašinską. K. Burbulys gimė Šimpeliškių kaime 1889 m. sausio 26 d.

Džiugu girdėti, kad tokio amžiaus vyrai nepasiduoda, tebeveikia pagal išgales, bet kartu ir graudu, kad nėra kam ir negali prie ten veikiančių sąlygų jaunesni į bažnytinių darbų įsijungti, padėti tiems, kurie jau seniai pelnė poilsį. Nežiūrint savo amžiaus superintendantas kun. Povilas Jašinskas dar praeitais metais atstovavo Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčių Leningrade, kur buvo bendras stačiatikių ir Ev. Reformatų Bažnyčių atstovų suvažiavimas. Jubilatas iš Leningrado rašė: "Turiu tiek daug darbų ir reikalų, o taip mažai beturiu laiko ir jėgų, kad nespėju gerai beatlikti visko, ko

Suprt. kun. Povilas Jašinskas ir kun. Petras Čepas su konfirmantais Biržų reformatų bažnyčioje 1979.VI.24

iš manęs reikalauja laikas ir pareigos. Jaučiuos daug kam, daug kuo skolingas, ypatingai už meilę, už dovanas, už atjautimą". Vėl kitą kartą rašė: "Mes artėjame į naujus laikus, bet niekas naujas negimsta be skausmo! Mūsų senasis biržietis Stanislovas Dagilis jau 1906 m. giedojo: "Sušvirk skauti saulutė ir perimk giliai gyvenimo naujo ištroškusių svieta" (Biržų Kalendorius, 1906 m.). Tas "gyvenimas naujas" neateina be to, kuris taria: "Aš esu kėlias, tiesa ir gyvenimas. Jis šviesa ir tiesa!". Superintendente kun. Povilo Jašinsko troškimas yra dar sulaukti vieno padėjėjo, kad galėtų dar kiek laisviau, pareigų nevaržomas, pailsėti. Pagalbininkų atsirastų, bet ne visi priimtini, ne visi būtų pageidaujami ir ne visiems to siekiantiems vyriausybės duodamas leidimas. Paskutiniame laiške rašo: "gyventi ir veikti, dirbti dar neatsibodo. Gyvenimas vis eina įdomin".

Linkime mielam Jubiliatui sveikatos, ištvermės ir gausios Dievo pagalbos. Melskime Dievo, kad išsipildytų jo troškimas sulaukti dar vieno darbininko Lietuvos Ev. Reformatų parapijoms kol dar reikalingas, nes "piūtis didelė, o darbininkų maža".
Chicago, 1979. VI. 23

ARŪNAS DAGYS

Ass. prof. dr. Arūnas Jonas DAGYS

Džiugu girdėti apie lietuvių jaunąją kartą, kaip jie eidami mokslus kolegijose ir universitetuose įsigyja iš įvairių profesijų aukštus mokslo laipsnius.

1979 m. vasarą kurt. Jono ir Aldonos Palšytės Dagių šeimoje, 5710 So. Washtenaw Ave., Chicago, susirinkę giminės ir artimieji kukliai paminėjo jų sūnaus Arūno Jono Dagio kietu darbštumu pasiektą ir apgintą Illinois universitete mokslo laipsnį Doctor of Arts in Mathematics.

Arūnas Jonas Dagys gimė 1950. II. 13 Chicagoje. Harper High School baigė 1967 m. Illinois at Chicago Circle universitete bacheloro (bachelor) laipsnį iš matematikos mokslų įsigijo 1971 m., magistro laipsnį 1973 m. Arūnas J. Dagys moksle turėjo aukštus pažymius ir būdavo dekanų garbės sąrašuose. Parašęs ir gerai apgynęs tezę: "A Systematic Development of Jacobian Elliptic Functions", Illinois un-tas suteikė jam aukščiau paminėtą doktoratą.

Dr. A. J. Dagys nuo 1976 m. dirba Chicagos Saint Xavier College kaip Assistant Professor of Mathematics. 1976 metų Sinodas išrinko dr. A. J. Dagį kuratoriumi.

Dr. A. J. Dagys aktyviai reiškiasi sporte. Priklauso Chicagos lietuvių golfo klubui ir lietuvių krepšinio klubui "Neris". Už pasižymėjimą sporte gausiai apdovanotas trofejais.

Dr. A. J. Dagys 1977 m. vedė Ramunę Žiupsnytę, baigusią Illinois un-tą. Šiuo metu jie kuriasi nusipirktame nuosavame name.

Džiaugdamiesi sveikiname kuratorių assistant profesorių dr. Arūną J. Dagį ir linkime geriausios sėkmės mokslo pakopose.

"M. Sp." Redakcija

SAARO KRAŠTO LIETUVIŲ ŠVENTĖ

Saaro spauda ir televizija plačiai informavo savo skaitytojus bei žiūrovus apie lietuvių šventę Saaro Krašte (Vakarų Vokietija). Televizijos komentatorius H. Urbano davė apie Lietuvą geografinių, istorinių bei politinių informacijų. Trumpas filmas iš šventės eigos parodė kalbėtojus, bendrą auditoriją ir mūsų Vasario 16 gimnazijos šokėjus.

Laikraštis "Saarbrücker Zeitung" plačiai rašė apie čionykščius lietuvius pažymėdamas, kad Saaro Kraštas dar ilgai po karo buvo valdomas prancūzų, jis kelis kart ėjęs iš rankų į rankas ir jo gyventojai gerai žino pasieninių sričių gyventojų vargus. Į Saaro apylinkes lietuviai atvyko prieš dvidešimt metų, o pavienės šeimos atvyksta dar ir dabar.

Naujieji ateiviai, rašo korespondentas, iki šiol pajėgė gerai įsitaisyti darbe, išigyti gerų draugų ir giminių. Jų vaikai baigia čia vokiškas mokyklas. "Kaip gražu, -džiaugiasi korespondentas, -kad net po dvidešimties metų naujieji mūsų bendrapiliečiai (ir net čia užaugę jų vaikai) kalba, dainuoja, na, ir, be abejo, galvoja lietuviškai". Tokiu savitumu, anot korespondento, pasižymi anaiptol ne kiekviena tautinė grupė.

Reikia būti ir atviram: maždaug tokių komplimentų ir tikėjomės kviesdamiesi spaudos bei televizijos atstovus.

Šventę saarlandiečiai surengė, kaip ir pernai, Homburgo mieste, 1979 m. gegužės 5 d. Šventei pavadinimo ilgai rinktis neteko, tai "Lietuvių šventė", o vokiškai ją pavadinome "Tėvynės diena".

Prieš pasaulietišką šventės dalį abiejų konfesijų kunigai - Br. Liubinas ir Fr. Skėrys laikė pamaldas. Katalikų susirinko apie 50, evangelikų kiek mažiau, nes mūsų apylinkėse jų ir šiaip mažėlesnis skaičius. Katalikai nepraleido progos bažnyčioje paminėti Motinos Dieną ir sukalbėti Marijos mėnesio maldas.

Po pamaldų 18 valandą rinkomės visi bendrai į salę. Prisidėjo dar būrys žmonių, nespėjusių į pamaldas, ir dalyvių buvo galima priskaityti apie šimtą. Reikia pridurti, kad mūsų sąlygomis tai daug. Šiame krašte, kuris tik 1959 m. buvo prijungtas prie Vokietijos, iki tada nebuvo išleidžiami pabėgėliai. Tad ir čionykščiai lietuviai yra pokariniai atvykėliai. Juridiškai imant - Vokietijos piliečiai. Laimei, mūsų "vokiškumą" žino vokiečiai ir jie, net primerkę aki, mūsų renginius finansiškai remia.

Šventę atidarė šių eilučių autorius, VLB Saaro Krašto apylinkės pirmininkas. Dalyvaujant aukštam ministerijos pareigūnui dr. Gräff, teko kalbėti pakaitom lietuviškai ir vokiškai. Pasveikinti bu-

Saaro Krašto lietuvių šventėje Vasario 16 Gimnazijos moksleivės šoka „Sadutė“

vo: jau minėtas ministerijos pareigūnas, VLB Krašto Valdybos pirmininkas A. Šmitas su žmona, abiejų konfesijų kunigai. Pasidžiaugta gausiai susirinkusiais. Trumpai suminėjęs šios šventės reikšmę, paskirtį ir svarbą, pirmininkaujantis pakvietė ministerijos pareigūną tarti žodį. Pažymėtina, kad dr. Grāff apie Lietuvą, jos istoriją ir padėtį yra gerai pasiinformavęs. Jis pareiškė užuojautą ir paguodą; pasidžiaugė mus esant darbščios tautos vaikais ir, svarbiausia, jo manymu, mūsų atsparus tėvynės jausmas esąs būdingas tik tauriems, tėvynę, artimą ir dvasines vertybes gerbiantiems žmonėms.

Antruoju kalbėjo Vokietijos LB pirmininkas A. Šmitas. Jis pagyrė vietinės apylinkės veiklą, palinkėjo ir toliau puoselėti lietuvių tautos vertybes. Pakvietė jaunimą ir "senimą" dalyvauti PLJ Kongrese, Frankfurte.

Sekė mūsų pačių "sudurstytos" paskaitėlės. Akademinių, ilgų paskaitų nemėgstame ir jų niekas nepasigenda. "Sudurstymu" skaitau tai, kad jas parašyti tenka šių eilučių autoriui (teatleidžia skaitytojas už mano nekuklumą!). Paskaita turi būti atitinkanti ir skaitovo pažiūras. Tad parašius sėdamės ir "kuriame" tą nelemtąjį "kūrinių", kuris galėtų tikti visiems. Darbo tai daug, būtina ir gero-

ka porcija kantrybės, bet vaisiais džiaugiamės visi. Iki šiol neteko išgirsti nusiskundimo, kad paskaita buvusi neįdomi, blogai parašyta ar blogai perteikta. Tokių mūsų lietuviškų veikėjų pas mus nedaug; regis juos suskaityti neprireiktų abiejų rankų pirštų, bet pagaliau jų ir pakanka. Kur kas svarbiau, kad yra žmonių, kuriems mūsų renginiai patinka.

Neilgą paskaitą, tema "Motina", skaitė vokiškai penkiolikmetis Danielius Nagelis. Reikia pastebėti, kad savo amžiui atitinkant jis skaitė gana vaizdžiai. Jis pabrėžė motiniško jausmo tyrumą, motinos meilę, jos atlaidumą, bet ir motinos keršto gilumą, kai reikia ginti išskaudintus, išniekintus, nukankintus ar nužudytus vaikus. Toliau jis pabrėžė, kad nėra nieko, kas būtų "pusė". Nėra pusės laisvės, pusės meilės, pusės tiesos, pusės humanizmo. Geras ir reikalingas Pirčiupy monumentas "Motina". Bet to nepakanka. Tokių monumentų trūksta Vorkutoj, Katyne, Rainiuose, Pravieniškėse ir kr.

Kitą paskaitėlę skaitė Danieliaus mama Zosė Nagelienė. Pradžioje ji padejavo, kad neturinti Dievo dovanotų gabumų apie tėvynę kalbėti lakiais posakiais ar išsireiškimais. Daugumas iš mūsų, manė kalbėtoja, tegalime apie tėvynę svajoti, nors neretai svajonės nenusileidžia žodžiams savo meile, tyrumu. Tad, tęsė kalbėtoja, apie tėvynę leisiu kalbėti poetams, pabrėždama, kad tai būtinai bus ir mano jausmai.

Tautos dainius Maironis baigia vieną iš savo eilių posmeliu:
"Graži tu, mano brangi Tėvyne, šalis kur miega kapuos didvyriai!
Ne veltui bočiai tave taip gynė, ne veltui dainiai plačiai išgyrė".

Ir kas tik nebūdinga mūsų Tėvynei anot Maironio?

- Ir žemčiūgai, žalios rūtų, rausvi dobilėliai, raiboji gegelė, smūtkelis prie kelio; va, ten praeidamas keleivis mūsų sodybą atras.

Tarsi himną gieda Maironis kritusiems už Tėvynės laisvę:
"Saulė leidos geltona ant Vilniaus kapų, kai duobę kareiviai ten kasė.
Ir paguldė daug brolių greta milžinų, ir Viešpats jų priglaudė dvasią".

Nemažiau Tėvynę branginančių poetų yra ir išeivių tarpe. Algimantas Mackus randa net sniegu užklotus laukus pilnus sentimentų:
"Laukai po sniego antklodėm pabalę, vadina grįžt mane.
Kada pabaigsiu aš tremtinio nedalią ir jus išvysiu ne sapne?"

Gyvenimas kartais liudija, kaip pergyvena ir poetai suklydę ir laikinai ėmę vertinti dirbtinus "dievukus". Kam negirdėti S. Nėries epai, baladės ir himnai "tėvui" Stalinui? Bet kai ji pati savo elgesiu užsitvėrė sau kelią atgal, kai karo metu ji atsidūrė anapus Uralo, ji sielvarto kupina rauda:

"Ak, pusnys, pusnys! Įkyri jos. Bet kam gi, kam gi guostis!
Uralo saulė Baškirijos tau ašarų nešluostys!
Sustingo jos šaltu krištolu, bestyrančiai prie kelio,

Saaro Krašto lietuvių šventėje Vasario 16 Gimnazijos moksleivių tautinių šokių grupė šoka „Kubilą“. Homburgas, 1979.V.5

Kur atvedėt jūs kryžkelės, lietuvišką smūtkelį?"

Nors ne viskas praeidavo pro cenzūros koštuvą, bet lietuvių lakštingalos eilės buvo labai pamėgtos net Sibire:

"Tarp žydinčių kaštanų raudona koplytėlė,
Nejau jaunystė mano, nejaugi grįžo vėliai?"

O kiek sielvarto ir kančių kainavo Mykolaičiui-Putinui, A. Mickevičiui?

O ir bandymų pasiguosti lakios fantazijos rašytojai randa daug. Antai prof. Pakštas įrodinėjo galimybes visiems lietuviams keltis į Britų Hondurą ir ten... įkurti Lietuvą! Vėl gi tremtiniams būdinga daina nuo neatmenamų laikų ir ją, sako, tik teatnaujinęs Maironis:

"Leiskit į Tėvynę, leiskit pas savus,
Ten nurims krūtinė, atgaivins jausmus".

Nuo Tėvynės atskirto poeto Bern. Brazdžionio eilės skamba irgi liūdnai, bet ir paguodžiančiai:

"Myliu Lietuvą iš tolo, visa širdim, visa siela".

Gi senasis Ant. Venclova rašė:

"Mano tėviškė - mėlynas Nemuno Vingis,
Gintariniai krantai ir sena Palanga;

Supa vilni ramiai drungnas vėjas aptingęs,
Smėly plakas pavargusi marių banga".

A. Venclova baigia savo eiles su patosu:

"Amžių smūgiai giliai tavo veidą išraižė,
Akys dūbso duobėm nuo rūsčių sopulių;
Tave priešai kankino ir drąskė ir aižė, -
Tad kaipgi aš tavęs nemylėti galiu?"

Gaila, senasis Venclova mirė. Kažin kaip jis būtų vertinęs savo
sūnaus eiles, kuriose jis tvirtina, kad Lietuva ir dabar tebedrąs-
koma ir tebeaižoma...

Užbaigdamą Nagelienė pabrėžė, kad kiekvienos tautos sūnūs
myli savo Tėvynę ir būtų klaidinga manyti, kad lietuviui Lietuva
brangesnė negu Lenkija lenkui, ar Prancūzija prancūzui.

O bulgarų poetas Simeonas Manolovas sako:

"Visa, kas brangiausia - būna tik vieną kart:
Mes turime tik vieną širdį, vieną motiną, vieną tiesą,
vieną meilę, vieną laisvę ir ... vieną Tėvynę".

Minėjimą uždarė ir vėl iki sekančių metų atsisveikino šių eilu-
čių autorius.

Linksmąją minėjimo dalį meniškai - tautiškai išpildė mūsų
gimnazijos moksleiviai - šokėjai ir mokyt. V. Lemkės (buvęs kvin-
teto "Baltija" vadovas) sudarytas naujas "oktetas". Jis, dar tik vi-
duržiemis paėmęs berniukų bendrabučio vedėjo pareigas, spėjo
įsijungti į gimnazijos meninės grupės veiklą. Akordeonu jis pagro-
jo tautiniams šokiams, o iš gimnazijoje gyvenančių svečių, kelių
mokinių ir mokytojų sudarė puikų chorelį, kuris atliko kelias har-
monizuotas liaudies dainas.

Prieš skirstantis šių eilučių autorius nuoširdžiai padėkojo už
paramą ruošiant šią šventę kunigui Fr. Skėriui. Tai jis, mūsų įga-
liotas, tarėsi su šokėjais, prašė direktorių leidimo, rūpinosi ir
sielojosi šventės pasisekimu, o jai pavykus, esu tikras - jis džiau-
gėsi ne mažiau už mus - renginio šeimininkus. Gi iš mūsų pusės
jam didžiulis lietuviškas AČIŪ !

Arėjas VITKAUSKAS

NAKTIES TRAUKINYS

Atvežki, traukiny, man laimę -
kuris miegoti man trukdai!
Išvežki abejonę, baimę,
tebus-ramios nakties sapnai!

PASIMATYMAS PO 40 METŲ

1978 m. prieš pačias Kalėdas gaunu iš New Yorke gyvenančios, dar iš gimnazijos laikų pažįstamos, vienos biržietės laišką, kad ji gruodžio 18 d. išplaukia "Queen Elizabeth II" laivu kelionei po pasaulį. Laivas sustos vieną dieną La Guiaros uoste, Venezueloje, ir ji labai norinti pasimatyti su manim. Onos Puzinaitės-Masilionienės nebuvau mačiusi beveik 40 metų ir jos gyvenimo bėgis man nebuvo žinomas. Paskutinių kartą matėmės Kaune, kada ji turėjo progos padainuoti dainininkui Kiprui Petrauskui, kuris davė jai rekomendacinį laišką į Kauno Muzikos Konservatoriją. Ji turėjo gražų, stiprų, bet neišlavintą balsą.

Laikas bėgo, kilo II Pas. karas. Likimas išskyrė pažįstamus: vieni pasuko į kairę pusę, kiti į dešinę, pasimesdami plataus pasaulio žemynuose.

Kartą jai bebūnant svečiuose New Yorke, bekalbant su šeimininku, teko išsikalbėti apie biržiečius. Šeimininkas pasisakė, kad ir jis pažįstas vieną biržietę, kuri karo metu gyveno Kaune pas jį bute. Šiuo metu gyvenanti Venezueloje. Tokiu būdu gavo iš jo mano adresą ir parašė man laišką.

Laivas iš New Yorko išplaukė vieną dieną anksčiau, negu buvo nurodyta tvarkaraštyje, todėl pasikeitė atvažiavimo data, kaip mums buvo nurodžiusi savo laiške. Ankstų rytą suskambėjo telefonas ir koks tai vyras ispaniškai pranešė, kad jis vežiojās vieną poniją iš "Queen Elizabeth II" laivo ir nesurandās nurodyto adreso. Pasirodo, kad jie buvo tik vienos minutės kelio atstume nuo namų.

Su vyru išėjome į kiemą pasitikti viešnios. Išlipus viešniai iš mašinos, abi apsikabinome ir apsiverkėme iš džiaugsmo.

- Ačiū Dievui, Enyte, kad nors senatvėje turėjome progos pasimatyti. Mano vyras taip pat gerai ją prisiminė iš Biržų gim-jos laikų.

- Ar atsimeni, Juliau, kaip aš buvau tau davusi mano sergantį karvelį gydyti?

- Kaip gi neatsiminsiu!

Viešnia pareiškė, kad ji turi išsirūpinusi iš laivo administracijos 2 įėjimo leidimus į laivą ir prašė, kad mes pabūtume jos svečiais ir praleistume su ja dieną "Queen Elizabeth II" laive. Sėdę į mašiną išvažiavome į La Guairos uostą, kuris nuo mūsų buvo apie 25 kilometrus.

"Queen Elizabeth II" laivas buvo sustojęs keletą kilometrų nuo kranto, nes La Guairos uostas nėra tinkamai įruoštas tokio didelio laivo priėmimui. Nors persikėlimo valtis nebuvo tokia maža, tal-

pino gal apie 70-80 keleivių, bet tą dieną jūra buvo banguota ir mūsų laivelį mėtė, kaip degtukų dėžutę. Privažiuavę prie milžino laivo, paslaugių "Queen Elizabeth II" laivo tarnautojų dėka, užlipome ir atsistojome ant laivo denio. Nors laivas ir labai didelis, bet ir ten bangavimą galėjai jausti, kartais kojos truputį pačios kilo į viršų.

Laivas turi keleiviams penkis aukštus, apart kitų aukštų, skirtų laivo administracijai. Mano viešnia buvo apsigyvenusi trečiame laivo aukšte. Pirmas ir antras aukštas apgyvendintas vienu turtuolių. Mano pažįstamai teko sumokėti 20 tūkstančių dolerių. Tai brangi, bet prabangiška kelionė apie pasaulį.

Visą dieną vaikščiojome po laivą ir apžiūrinėjome laivo liuksusinių įrengimų. Laive galėjai rasti visus gražiam laikui praleidimui patogumus. Patalpos liuksusinės ir gerų architektų, dekoratorių net ir labai išlepintam skoniui, ištaigingai įrengtos. Turi teatrą, biblioteką, kas rytą išleidžiamą keleiviams laikraštį, vaidinimams sales, sporto įrengimai, maudyklės, naktinių barų patalpos, kavinės, koplyčia ir t. t. Bekvėpuojant grynu oru ir besigrožint denyje gamtos vaizdais, prieina prie mūsų vienas keleivis ir sako:

- Išgirdau kalbant lietuviškai ir susidomėjau.

Pasirodo, esąs antros kartos lietuvis Edvardas Puišis iš Californijos, gimęs Amerikoje, bet kalba lietuviškai be jokio amerikoniško akcento. Iš profesijos - 30 metų lakūnas instruktorius. Jau ketvirtą kartą daręs "Queen Elizabeth II" laivu kelionę apie pasaulį. Šiuo metu gyvena netoli Los Angeles miesto.

Nusileidus į kitą aukštą, besidairant ir besigrožint laivo įrengimo grožybėmis, mus užšnekino ir vėl kitas keleivis, silpnai mokąs lietuvių kalbą. Pavardė - Jurgas, šiuo metu gyvena Massachusetts valstybėje. Pasirodo, kad jis su tėvais gyvena prie Lietuvos ir Lenkijos sienos ir mokėjo kalbėti lietuviškai.

Tikrai, koks pasaulis yra mažas, kur tik eisi, ten sutiksi lietuvių. Uragvajuje draugė pasimatys su kita biržiete, buvusią garsia Pietų Amerikos prima balerina - Paule Jarmalavičiūte, kuri iškeliaavo iš Lietuvos - Biržų miesto dar prieš II Pas. karą. Dar būdama gimnazijoje parodė ypatingus gabumus baletui. Laimei nusišypsos jus, tapo viena iš garsiųjų Pietų Amerikos klasikinio baletu šokėja.

Artinantis svečių viešėjimo laiko galui, turėjome atsisveikinti su viešnia nežinia kuriam laikui. Palinkėjome jai laimingos kelionės. Valtis mus ir vėl grąžino į Venezuelos jūros pakrantę.

Stovint dar prieplaukoje ir žiūrint tolyje į milžinišką plaukiojantį "Queen Elizabeth II" miestą, prisiminė skaityti aprašymai ir matytos filmos apie paskendusį laivą "Titanic".

Pamojavau ranka į toli, tardama sudiev "Queen Elizabeth II" laivui, ir palinkėjau laimingos kelionės to laivo laikiniams gyventojams.

Caracas, 1979 m. sausio 25 d.

TĖVĄ PRISIMENANT

Nuo pat jaunystės dienų jutau ir pergyvenau priešišką aplinką mano įgimtam Reformacijos dvasios paveldėjimui. Einant mokslus metai iš metų aiškėjo, kad negalėsiu užsidaryti vien mažame reformatų pasaulyje, kuriame be savų bažnyčių, Biblijų, maldaknygių tuo laiku nebuvo veik jokių kitų kultūrinių institucijų, kurios buvo kaip kontrreformacijos, taip ir Rusijos okupacijos sunaikintos.

Priešingai vokiečiams ir žydams, iš reformatų nebuvo žymesnių pramonininkų ar prekybininkų, kurie būtų galėję užtikrinti savaip priaugančiai inteligentijai darbą ir nepriklausomumą nuo priešiškos aplinkos bei savo finansiniu pajėgumu parėmę kultūrinį reformatų gyvenimą.

Reikėjo eiti į gyvenimą, kuriame net tautinio ir liberalinio nusistatymo lietuviai žiūrėjo į reformatus, kaip į išlikusius sektantus ir kuriems visas Lietuvos Reformacijos kultūrinis ir dvasinis palikimas atrodė bereikšmiu.

Bendrai, lietuvių mokslinėje ir grožinėje literatūroje, su labai retomis išimtimis Reformacija tik tiek buvo užsitarnavusi paminėjimo, kad pirmoji atnešė Lietuvai lietuvišką raštą ir prisidėjo prie lietuvybės išlaikymo. Visi kiti Reformacijos dvasiniai ar idėjiniai pradai buvo atmetami be kalbų ir diskusijų.

Tokiai padėčiai esant, kuo galėjo nepriklausomybės metu einąs mokslus reformatas atsiremti prieš amžinai metamus katalikų ideologų kaltinimus už Bažnyčios ir Tautos suskaldymą, ar prieš tautinių, liberalinių bei socialistinių sąjūdžių abuojumą, kurie bent pripažino reformatams teisę būti pilnaverčiais lietuvių tautos nariais.

Mūsų Sinodai, kurie didžiavosi garbinga kung. Radvilų praeitimi ir savo skaitlingu elitu, nespėjo paruošti išsamios Lietuvos reformacijos istorijos. Neparuošė eilės mokslo veikalų, kuriuose būtų atidengta Reformacijos istorinė reikšmė, nulėmusi naujųjų amžių epochos susidarymą, praskynusių kelius milžiniškiems mokslui ir technikai laimėjimams. Tokia mokslinė ar net grožinė kūryba būtų suteikusi priaugančiai Lietuvos reformatų ir bendrai protestantų inteligentijai tvirtus idėjinius pagrindus, be kurių ji pateko į įvairius ideologinius verpetus ir dalis jų sutirpo be ženklo svetimybių jūroje.

Prisimenu, kaip troškau pažinti Biržų pilies, kung. Radvilų ir bendrai Lietuvos Reformacijos praeitį, bet anuo laiku be kelių menkų straipsnelių Biržų kalendoriuje ar kitur, nieko rimtesnio neradau. Mūsų Sinodai nespėjo paruošti trūkstamų Lietuvos Refor-

macijos ir Vakarų Europos naujųjų amžių epochos pažinimo veikalų taip būtinų protestantiškos sąmonės subrandinimui, nes dar nebuvo atsigavę nuo virš dviejų šimtmečių siautėjusio jėzuitų fizinio ir moralinio teroro. Žlugus Rzeczpospolitai, rusų valdymo laikais, mūsų Bažnyčios gyvavimui sąlygos buvo pagerėjusios, bet carinė priespauda, nukreipta prieš visą lietuvių tautą, kaip spaudos draudimas skaudžiai palietė ir reformatus. Atgavus Nepriklausomybę, neatsižvelgiant į didelį reformatų įnašą jos kovose ir atstatyme, priešiškus prieš visus evangelikus padidėjo, kas priverstė Sinodą atsisakyti nuo suprnt. kun. Jono Šepečio parašytos Lietuvos Reformacijos istorijos II-sios dalies išleidimo, kad nesukėlus didesnės neapykantos prieš reformatus.

Tokioje aplinkoje ėmė bręsti mano sąmonėjimas ir atitolimas nuo Reformacijos dvasinio palikimo. Iš Biržų gimnazijos VI klasės grįžau pas tėvą į Vilnių, kuris tuo metu ėjo Sinodo turtų užvaizdos pareigas. Patekau pačiame Lietuvos Reformacijos centre su turtinga biblioteka ir archyvais. Rodos, buvo palankios sąlygos susidomėti Reformacijos praeitimi, bet jos dabartis buvo atšiauri, persunkta lenkišku šovinizmu ir tiesiog gaivališka neapykanta viskam kas lietuviška, - mane iš pat pirmųjų dienų įstatė į priešišką aplinką.

Reikalai žymiai pablogėjo, kai netrukus pradėjau lankyti Vilniaus lietuvių gimnaziją, kurioje viešpatavo perdėm katalikiška dvasia, - vien mokytojų tarpe buvo šeši katalikų kunigai. Tik vienas kitas gimnazistas buvo linkęs kiek laisviau protauti, bet bendrai nejutau kokios nors nepakantos mano asmeniui. Lietuvius jungė į vieną bendrą šeimą įkyrūs ir nuožmūs lenkų persekiojimai, iš kurių nebuvo išskiriami neskaitlingi lietuviai evangelikai.

Beveik 90% lietuvių gimnazijos moksleivių buvo kilę iš neturtingųjų valstiečių ir gyveno skurdžiomis sąlygomis bendrabučiuose, esamus tų pačių kunigų ar jų patikėtinių žinioje. Fizinis ir dvasinis skurdas juos matomai, slėgė, menkai mokėsi ir gyveno viena viltimi, - sulaukti Vilniaus krašto grįžimo prie Lietuvos. Tuomet savaimė pasibaigtų jų vargai. Be romantinių nuotaikų, kurias gailino senasis Vilnius, ir naivios katalikiškos pasaulėžiūros į gyvenimą, mokiniai kitomis pažiūromis nesidomėjo ir vargu ar galėjo domėtis.

Ir vėl klasėje pasijutau vienišas ir svetimas aplinkai, nes su kiekvienu tartu žodžiu turėjau skaitytis, kad kartais neužgaučiau savo klasės moksleivių jautrių jausmų, nors tokių susikirtimų neišvengiau. Nerasdamas dvasinės atramos lietuvių gimnazijoje ir nei pas Vilniaus lenkų reformatus, kurių akyse su tėvu buvau laikomas "prakeiktu lietuviu" (przeklęty litwin), - suradau savotišką išeitį. Pradėjau domėtis platesniu mokslu ir menu. Mokslas ir menas man tapo savotiškos dievybės. Pamokas ruošiau tingiai ir ne-

noriai, nes gimnazijoje dėstomas mokslas manęs nedomino.

Su dideliu džiaugsmu ir dvasiniu pakilimu įstojau į Vilniaus universitetą, kurį laikiau mokslo šventove. Nelengva buvo tai pasiekti. Turėjau pralaužti tėvo užsispyrimą, nes jis nematė man jokios ateities baigus aukštuosius mokslus. Kaip lietuviui reformatui durys į lenkų kontroliuojamas tarnybas bus uždarytos. Tėvas planavo išmokyti mane automechaniku ir vėliau įrengti savistovią mašinų taisymo dirbtuvę. Darbas būtų užtikrintas ir pragyvenimui pajamos garantuotos.

Daug padėjau vargo, kol palaužiau kietą tėvo nusistatymą įtikindamas, kad Lenkija artėja prie ketvirtojo padalijimo ir kad mokslas visose apystovose liks didele vertybe. Pirmose grumtynėse su tėvu teko padaryti kompromisą. Po ilgų ginčų, pykčių ir prašymų tėvas nusileido, bet pastatė sąlygą, - pasirinkti "praktišką" mokslą. Taip visai netikėtai man ir dideliame mano klasės draugų nuste- bimui patekau į Vilniaus universiteto agronomijos fakultetą.

Po gimnazijos, kurioje buvau praradęs ūpą ir norą mokytis nuobodžių pamokų, universitete atgijau visai nauju žmogumi. Iš pat pirmųjų dienų mane pagavo entuziasmas mokslui, pagarba profesoriams ir pasididžiavimas paties universiteto rūmais. Manęs ne- nustelbė Vilniaus universiteto lenkiškumas, bent to nesijautė klau- santis gamtos mokslo paskaitų ar lankant įvairias laboratorijas. Ne kitaip jausčiaus, jei būčiau patekęs į kokią užsienio universitetą ir kita kalba įsisavinčiau mokslo žinias.

Pamačiau koks didelis skirtumas studijuoti gamtos mokslus universitetiniame lygyje, negu mokytis botanikos, zoologijos ir ki- tus dalykus iš gimnazijos skirtų vadovėlių. Mėginau anksčiau pa- skaityti vieną kitą prieinamą Fr. Voltaire, ypač mano pamėgtą J. J. Rousseau ar pozityvizmo kūrėjo A. Comte veikalus, jau nekalbant apie kitus Apšvietos amžiaus idėjų skelbėjus. Bet tik dabar, įgijus pirmuosius teorinius gamtos mokslų pažinimo pagrindus, pagavau filosofinį mintijimą, kuriam buvau linkęs nuo mažens.

Mokslas suteikė man protinę galią, kurios įtakoje ėmė formuo- tis mano pasaulėžiūra. Religijos įtaka ėmė blėsti, nes viskas, kas prieštaravo mokslui Biblijoje, Bažnyčios mokyme, paveldėtose tra- dicijose, laikiau atmestinu ar priimtinu su nemaža kritikos doze. Pamažu brendo manyje konfliktas su pačia Vilniaus Ev. Reformatų Bažnyčia, nes ją buvo užvaldę lenkų dvarininkai, kurie, netekę savo dvarų Lietuvoje ar Baltgudijoje, sugalvojo išvystyti skyrybų patar- navimą visai Lenkijai pelno sumetimais.

Visą tai matė tėvas. Pradžioje juokais, vėliau rimčiau išsivystė tarp mudviejų ilgus metus trukusios vidujinės dvasinės grumtynės, kurios galutiniame rezultate sugrąžino mane į Lietuvos Reforma- cijos gretas. Joks kunigas mokęs mane religijos, jokie mano lanky-

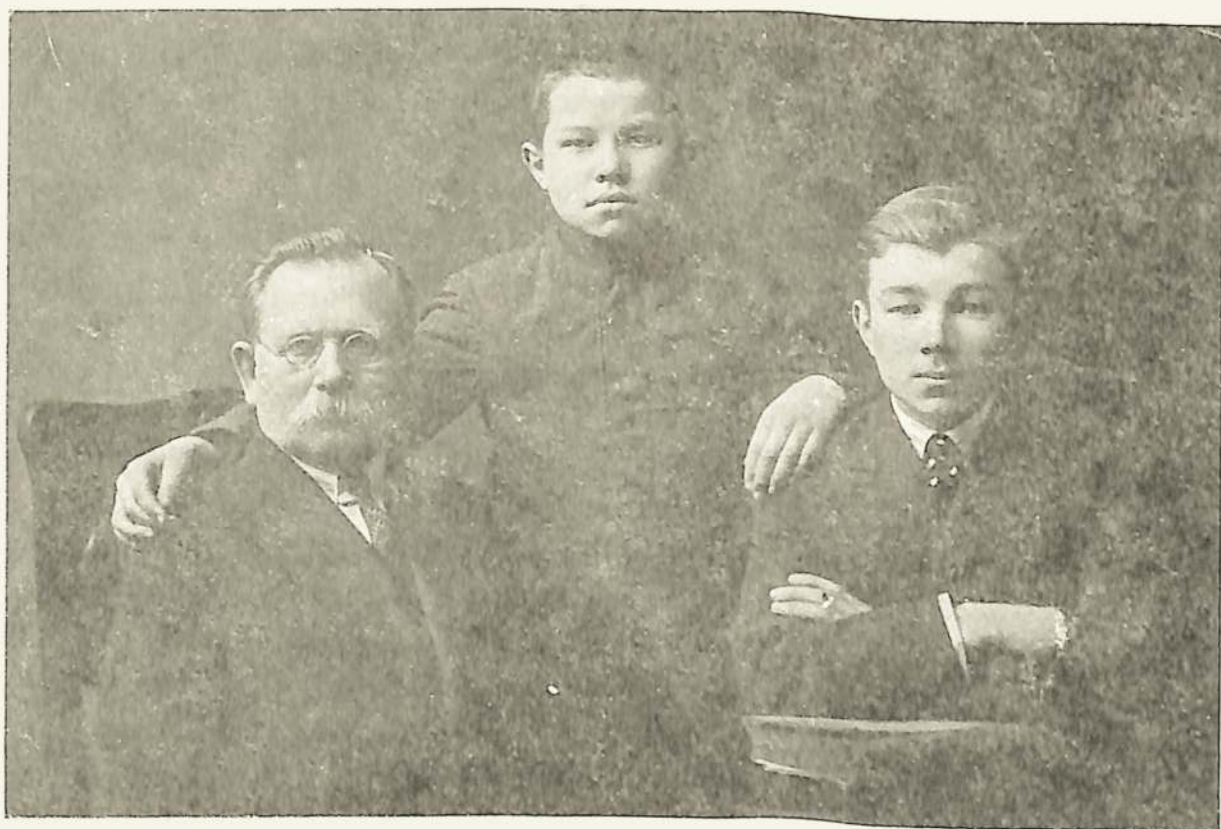
ti Sinodai, girdėti pamokslai ar paskaitos, neturėjo didesnės įtakos į mano dvasinį susiformavimą, Viską atstojo tėvas. Dėl to, tolimesnėje rašinio eigoje, teks atmesti kitus to laikotarpio pergyventus momentus ir pašvęsti vidujinei kovai su tėvu.

Mano tėvas, kilęs iš senos Biržų reformatų giminės, paveldėjo tvirtą reformatišką dvasią, bet ne religingumą. Turėjo keturių gimnazijos klasių išsimokslinimą ir buhalterio profesiją, buvo plačiai apsiskaitęs literatūroje. Buvęs Amerikoje ir kritišku požiūriu svarstė Biblijos apreiškimus, kritikavo kunigų pamokslus ir jų elgseną. Namuose nepraktikavo pamaldumo. Stropiai lankė pamaldas, Mane su broliu kas sekmadienį vedė bažnyčion, reikalavo dalyvauti Sinoduose, duosniai aukojo savo Bažnyčios reikalams. Su tokiu pat pasišventimu buvo tvirtas Lietuvos patriotas, nors dėl to turėjo pergyventi daug nemalonumų savo tarnyboje ir lenkų tarpe.

Likęs anksti našliu, sau ir savo vaikams buvo kietas iki šykštumo. Reikalavo net kišenpinigius užsidirbti fiziniu darbu. Reikalavo iš savęs ir iš kitų darbu įrodyti savo siekių ar idėjų tikrumą. Nepripažino jokio sentimentalumo. Gaivališkai nemėgo girtuokliavimo, rūkymo, paleistuvavimo ir ypatingai tinginiavimo. Nerodė gailestingumo net savo artimiems giminėms, jei pastarieji prarasdavo iš tėvų paveldėtą turtą, ar prašvaistydavo jo pasiūstus pinigus. Namuose viešpatavo griežta drausmė, bet buvo palikta laisvė pasirinkti sau skaitymui knygas ar lankyti teatrus, kinus ir kitas pramogas. Namuose niekuomet nebuvo rengiamos svečiams vaišės ir nebuvodavome svečiuose pas kitus.

Mano akyse tėvas išliko tipingu ir autentišku kalvinistu, kokiais buvo pirmieji Reformacijos pionieriai, padėję pagrindus Amerikai. Tą dvasią jis norėjo pertiekti ir savo vaikams. Matydamas mano nutolinimą nuo Reformacijos ir bendrai nuo religijos, - mano tėvas susirūpino. Kaip spėjau anuomet ir kaip esu tikras dabar, dėl šių sumetimų nenorėjęs manęs ir brolio leisti universitetan, nors ir kiti argumentai turėjo savo svorį. Nuo to ir prasidėjo mano grumtynės su tėvu. Dar lankydamas gimnaziją sugalvojau nuodugnai pažinti Vilnių: jo praeitį, architektūrinius paminklus, atžymėtinas istorines vietas. Perskaitęs kelias knygas apie Vilnių, pradėjau sistemingai gatvę po gatvės studijuoti, lankyti bažnyčias ir kitų religijų šventoves, domėtis jų architektūra, skulptūra ir paveikslais. Pasitikrindamas Vilniaus miesto vadovų aprašymuose, ėmiau skirti epochų stilius ir meno grožį.

Mano užmojis nepatiko tėvui. Jis tai laikė bereikalingu laiko gaišinimu. Vieną kartą, man neatlikus tėvo pavesto darbo, nuėjau Žvėryne apžiūrėti koplytėlės, pastatytos Napoleono karių atminimui. Sugrižęs radau tėvą išsiutusį: stvėrė storą virvę ir ėmė piktai vanoti man per nugarą. "Užteks tau to valkatavimo", - prakošė

Kurt. Petras KAROSAS (Biržai, 1873 m. - Vilnius, 1954 m.) ir jo sūnūs — Vilniaus lietuvių gimnazijos moksleiviai — Jonas V kl. ir Viktoras VIII kl. Vilnius, 1928 m.

pro dantis.

Tas nuotykis nesustabdė mano pasiryžimo gerai pažinti ir pamilti Vilnių. Juk tai Lietuvos sostinė ir mano gimtasis miestas. Tęsiau savo uždavinių slapčiomis nuo tėvo ir nejučiomis pasidaviau romantinėms nuotaikoms.

Praslinkus porai metų, jau būnant man studentu, vėl teko susigrumti su tėvu dėl Vilniaus. Jo prižiūrimuose Sinodo namuose dar nebuvo įvesta kanalizacija. Reikėdavo kviesti iš gretimų kaimų "bačkininkus" sanitarinei švarai palaikyti. Vieną gražų vasaros popietį palydėjau tėvą į Viršuliškių kaimą, kur gyveno "bačkininkai". Pamačiau klaikų vaizdą. Trobos apgriuvusios, tvoros išlaužytos, kiemuose švaistėsi kiaulės ir kiti naminiai gyvuliai, vaikai murzinė, suaugę girti ir ore jutosi nemalonus kvapas. Aplinkui buvo pilna įvairiausio skurdo.

Grižtant prikabiniau tėvą pasukti Karolinkų link, iš kur galėsiu pasigrožėti pasakiška Vilniaus panorama. Einant siauru lauko takeliu, tėvas ėmė man dėstyti: "Tik pagalvok, sūnau, jei čia prie pat Vilniaus miesto apsigyventų vokiečiai, švedai ar net latviai, pamatytum kas čia dėtųsi. Čia žydėtų sodai, klestėtų daržai, nusiėtų ilgi šiltadaržiai ir išaugtų gražios sodybos."

Priartėjome prie Karolinkų aukštumos šlaito, kurio papėdėje vingiavo Neris apjuosdamas Vingio parką, už kurio saulėlydžio spinduliuose žėrėjo pasakišku grožiu Vilniaus bokštai. Tėvas

mostelėjo ranka į matomą reginį ir įsikirščiaavęs tęsė: "Matai, sūnau, iš kur sklido dvasinis skurdas, kuris pavertė visą kraštą ubagais. To skurdo pilna miesto pakraščiuose ir pilna pačiame Vilniuje, bet jo nemato žmonės apakinti išdailintais ir paauksuotais blizgučiais, kuriuos vadina dideliu menu. Visai kitaip atrodytų Vilnius ir visas Lietuvos kraštas, jei būtų laimėjusi Reformacija", pabrėžė kiekvieną tartą žodį.

Matyti ir išgyventi Vilniaus miesto grožio ir krašto skurdo kontrastai sukrėtė mane, bet neįtikino, kad Reformacija būtų pakeitusi iš pagrindų Lietuvos gyvenimą. Vienok konfrontacija su tėvu neliko be pasėkmių. Nuo tos dienos nustojau domėtis Vilniaus praeitimi, jo architektūriniais ir meno paminklais. Nusisukau nuo romantinių nuotaikų ir svajonių. Pamačiau, kad Vilnius buvo statomas ne lietuvių ir ne lietuvių tautai, bet pavergėjų ir Lietuvos dvasiniam pavergimui. Tokio Vilniaus negalėjau mylėti.

Maždaug tuo pačiu laiku man įstrigo matytas M. Čiurlionio paveikslas, kuriame buvo vaizduojama laisvos Lietuvos sostinės vizija, be jokių praeities pavergimo simbolių, toks Vilnius įstrigo mano sąmonėje.

Tėvas, pajutęs manyje įvykusį lūžį, ėmė drąsiau atakuoti mano įsitikinimus: "Tu sakai, kad mokslas duoda žmogui šviesų protą. Tik pasižiūrėk gerai aplinkui, pamatysi kokie yra tamsūs tavo gerbiami mokytojai, daktarai ar profesoriai. Katalikybė užgožė jų protus. Jie tegali per išsimokslinimą pasiekti kokią nors profesiją ar specialybę, bet tai tik aukštesnio rango amatininkas. Aš tau sakau, ar tu man tiki ar netiki, kad Reformacijos dvasia mus atpalaidavo nuo viduramžių tamsos ir suteikė mums galią pažinti tikrovę tokią, kokia ji yra. Tik tu pagalvok, ar ne protestantai yra žymiausi mokslininkai ir įvairūs išradėjai? Turi pripažinti, kad be Reformacijos Europanebūtų pajudėjusi iš savo atsilikimo ir skurdo".

Įsikirščiaavęs tėvas savo mintį šimtais kartų kartojo, kiekvienu sykiu pridėdamas vis naujus faktus ar argumentus, vienok mano įsitikinimų negalėjo palaužti. Atsakydamas tėvui aiškinau: "Ne vien protestantai yra pasižymėję moksle, gal proporcingai imant žydai žymiausiai prisidėjo prie mokslo laimėjimų. Rusai taip pat turi pasaulinio garso mokslininkų, rašytojų ir įvairių menininkų. Iš katalikų tarpo, nors žymiai mažiau, irgi turime pasaulinio masto garsenybių. Senovės pasaulyje mokslas klestėjo Graikijoje ir arabų pasaulyje. Jokia religija nėra sukūrusi bet kurių mokslo disciplinų, bet savo nusistatymu gali mokslo išsivystymą stabdyti arba skatinti jo pažangą. Sutinku, kad katalikų Bažnyčia su savo šv. inkvizicija, laužais ir griežta cenzūra paraližavo bet kokio mokslo išsivystymą, o protestantizmas skatino mokslinį auklėjimą ir paruošė plačiau įvairiose mokslo šakose mokslininkų ir išradėjų

kadrus. Bet šiandien mokslas atsipalaidavo nuo religijos, veikia savistoviai. Jam nereikalinga nei katalikiška mistika, nei Reformacijos dvasia, kad supratus ir išaiškinus gyvenimo reiškinius. "

Po tokių ir panašių mano atsikirtimų, tėvas kiek susigūždavo, bet pasilikdavo prie savo tvirtinimų: "Žinai, sūnau, man trūksta platesnio mokslo, gal susipažinimo su filosofija ir teologija, kad galėčiau atremti tavo išvedžiojimus, bet aš giliai savo sieloje juntu, kad išpažįstu tiesą, kurios tau įrodyti neįstengiu. Gal su laiku, kai pats dar plačiau pažinsi gyvenimą, kai akistaton susidursi su įrodančiais faktais, tuomet suprasi ką aš tau mėginau išaiškinti".

Tokia dvasinė kova ištisais metais vyko. Kartais aprimdavo, tai vėl įsiliepsnodavo, pasireiškus kokiam nors naujam įvykiui. Su laiku ginčai aprimo, nes siaučiant didžiajai depresijai ir tėvui aiškiai matant artėjantį karą, mintys buvo nukreiptos kita linkme, - koks mus laukia rytoj, kieno valdžion pakliūsimė ir kaip turėsime pasirošti tokiam atvejui.

Karo išvakarėse ir vėliau per visą karą ir pokariniiais laikais tėvo keliami klausimai vis iškildavo mano gyvenimo kelyje. Kartą, 1939 metų vasarą, patekau į lenkų inteligentų suruoštą privatų pobūvį mano kolegos žmonos vardinių proga. Iš kokių 10-12 dalyvių tik vienas buvau lietuvis, visi kiti lenkai, baigę aukštuosius mokslus ir kai kurie jau iškilę savo profesijose. Prašidėjo kalba apie galimą karą su vokiečiais. Mano didelei nuostabai, visi vienu balsu, vienas kitą papildydami, labai įmantriais samprotavimais priėjo išvados, kad vokiečiai nedrįs pulti Lenkijos, nes bijo lenkų narsios kavalerijos, neturį pakankamai maisto karui vesti, tuoju sukils Vokietijoje komunistai, socialistai ir net katalikai, ar kas tai panašaus.

Klausydamas tokių kalbų nė vienu žodžiu neprasitariau, nes lenkų kultūroje būtų labai nemandagu atsitiktinam svečiui ir dar jaunesniam už kitus, kritikuoti vyresnius amžiumi, aukštesnius akademiniu laipsniu ar užimta visuomenėje pozicija. Girdėtos kalbos mane pritrenkė. Kaip asmenybės, pasiekusios aukštąjį mokslą, gali taip naiviai samprotauti? Ar ne tą patį man tėvas tūkstantį kartų kalė galvon?

Išėjęs iš to pobūvio, pasidalinau savo patyrimais su lietuvių inteligentais, kurie patvirtino girdėję panašius kvailus svaičiojimus Vilniaus lietuviai nekantriai laukė, kada nuo vokiečių smūgio sugrius Lenkija ir Vilniaus kraštas sugriš prie Lietuvos. Kai prasitariau, kad grįžtant Lenkijai ateis galas ir Pabaltijui, o Lietuva bus greičiausiai bolševikų okupuota, mano kolegos prapliupo juokais: "Čia aš visai kvailai nušnekėjęs, nes Vilnius teisėtai priklauso Lietuvai, o su Sovietų Sąjunga yra pasirašytos draugingumo sutartys ir jų turės laikytis".

Palyginęs lenkų ir lietuvių akademinio lygio samprotavimus, turėjau pripažinti, kad intelektualiai vieni nuo kitų mažai skyrėsi, nes abu yra tos pačios viduramžinės katalikiškos dvasios auklėtiniai.

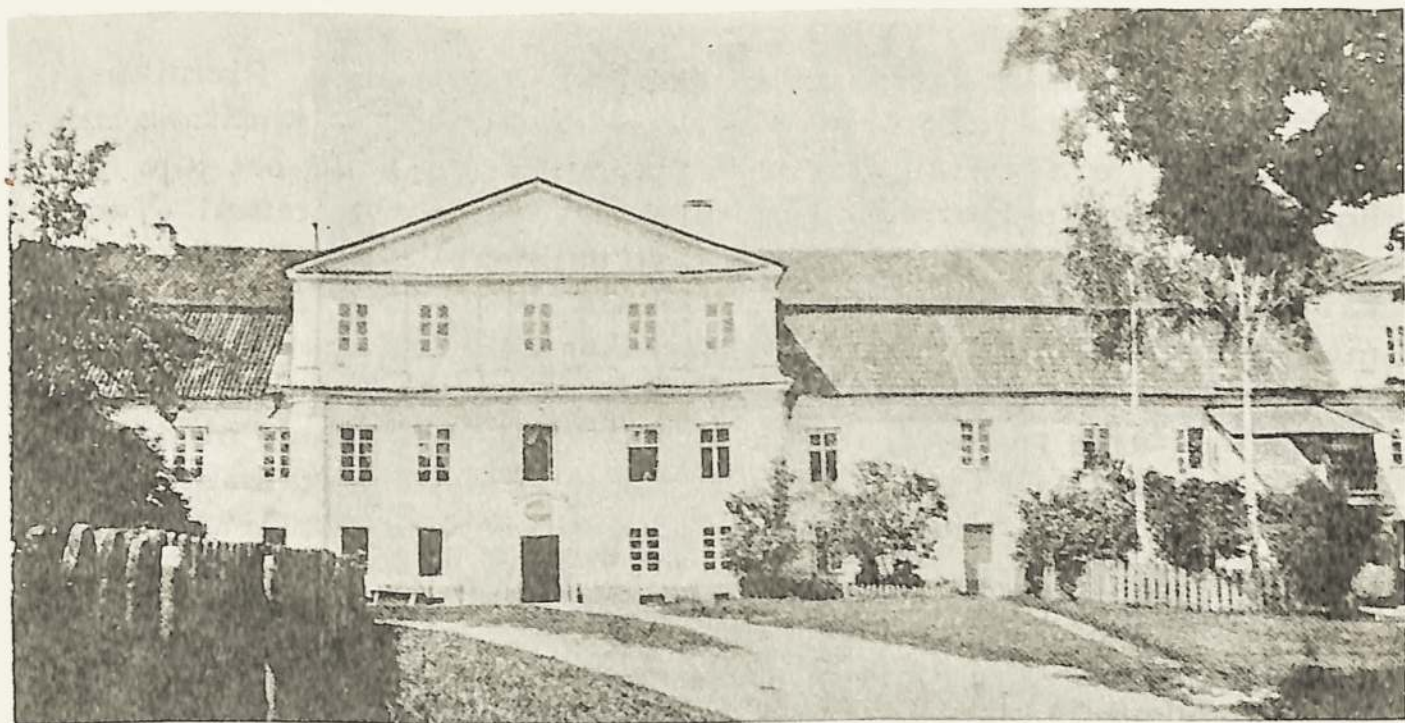
Nepraslinkus porai mėnesių, Vilnius išgyveno antrąją bolševikų okupaciją. Tuo laiku buvau provincijoje, bet vėliau, atvykęs pas tėvą, išklausiau jo pasakojimus, kaip vienas po kito žymūs lietuvių veikėjai politikai, kunigai ir kiti inteligentai kreipėsi pas jį patarimo, ką turį daryti susidariusioje padėtyje? "Pasakyk man", - klausė tėvas, "kodėl tie aukšto mokslo žmonės ieškojo patarimo pas mane, vos teturintį progimnazijos išsimokslinimą? Prisimeni, kaip piestu stodavai ginti universitetą baigusius visus akademikus? Aš tuomet tau negalėjau įrodyti, kad mokslas nepadaro žmogų šviesia asmenybe, jei jame viešpatauja tamsos dvasia. Dabar pamatei savo akimis".

Politinis gyvenimas greit keitėsi. Vilnius buvo laikinai gražintas Lietuvai, o Lietuva po metų pateko bolševikams. Vėl po metų vokiečių kariuomenė peržygiavo mūsų kraštą. Per tą laiką buvau blaškomas iš vietos į vietą, pergyvenau daug skaudžių momentų, bet šiame rašinyje nerašau savo biografijos, tik noriu atskleisti kaip pamažu grįžau prie Reformacijos idealų.

Nacių okupacijos metu ėjau agronomo pareigas palyginamai saugioje ir ramioje vietovėje. Kasdieną susidurdamas su ūkininkais, stebėjau jų gyvenimą, papročius, samprotavimus ir ypač jų reagavimą į karo įvykius. Dar pirmais metais, kada vokiečių armijos buvo toli nužygiavusios į Rusijos gilumą ir kuomet lietuviška šviesuomenė kalbėjo apie greitą komunizmo žlugimą, - ūkininkai visai priešingai galvojo. Pamatę nacių vykdomas žydų žudynes, belaisvių marinimą badu ir jų nežmonišką elgseną su užkariautų kraštų žmonėmis, priėjo išvados, kad vokiečiai karą pralaimės, nes nusikalto Dievo prisakymams ir žmoniškumui.

Kartą, užėjęs klebonijon, išsikalbėjau su abiem kunigais, kurie visai kitaip galvojo apie vokiečių žygį prieš Sovietų Sąjungą. Įsitikinęs, kad esu "geras" lietuvis, įsivedė į atskirą kambarį, kur ant sienos kabėjo didžiulis Rusijos žemėlapis, nusagstytas įvairių spalvų špilkutėmis. Kaip paaiškėjo iš kalbos, vienas iš kunigų, tarnavęs Lietuvos kariuomenėje dalinio kapelionu, buvo susipažinęs su karo filosofu K. Clausewitz veikalais, sekęs iš įvairių radijo stočių karo eigą ir, pavartojęs mokslinę terminologiją ir logiką, įrodė kaip ir kada bus galutinai sutriuškintos paskutinės raudonųjų armijos.

Kam tikėti? Liaudžiai, kuri rėmėsi sveiku protu, instinktu, ar teologijos daktaro ir tariamo karo mokslo žinovo logikai? Pradžioje neturėjau aiškaus apsisprendimo, bet ėmiau linkti liaudies

Vilniaus reformatų archyvo ir bibliotekos rūmų dešiniajame gale gyveno kurt. P. Karosas su sūnumis.

sveikos nuovokos samprotavimams, jų sugebėjimui įsijausti į artėjančią nelaimę ir bendrai nepasimesti realybėje.

Ypačiai stebėjau ūkininkų reakciją į žydų žudynes ir lietuvių išdavinėjimą į gestapo rankas. Pasipiktinimas kilęs ūkininkų tarpe yra sunkiai aprašomas. Reiškėsi ne jausminiai, bet dvasiniai, nes plačioje liaudyje pasireiškė tikrai krikščioniškas išgyvenimas dėl vykstančios žydų tragedijos. Ko nesimatė ir nesijuto iš tos pačios liaudies kilusioje inteligentijoje, valdininkų tarpe ar net pas kunigus. Šie žydų tragediją svarstė ne moralės plotmėje, bet lietuvių tautos interesų. Girdi, sunaikinimas žydų (geriau būtų buvę, jei kur nors juos būtų ištrėmę) yra teigiamas reiškinys Lietuvai, nes atsikratoma nuo labai pavojingo priešo, susidėjusio su komunizmu ir gyvenusio parazitiškai ant Lietuvos kūno.

Mane nė kiek nenustebino skirtingas galvojimas liaudies ir inteligentijos, nes pastaroji be išsimokslinimo dar buvo stipriai incoktrinuoti įvairiose ideologijose, kuriose netrūko antisemitinio nusiteikimo. Tuo tarpu liaudis pasiliko natūros vaiku, paveldėjusi sveiką protą ir kaip pasirodė, liko atviresnė evangelijų dvasiai.

Iki šiol man buvo žinomi be tikrų katalikų dar t. v. tautiniai ar liberaliniai katalikai, jau nekalbant apie visai nutolusius nuo Bažnyčios, bet karas ir vykstančios didelės žmonių tragedijos atidengė dar evangeliškus katalikus. Jie nesudarė masėje daugumos, bet jų sąžinės balsai buvo aiškiai girdimi ir matomi jų darbuose. Man šie reiškiniai giliai sudomino. Šiaip, mano aptarnaujamas rajonas buvo ištiesai katalikiškas. Tad kaip ir iš kur atsirado evangeliškoji dvasia lietuviško kaimo užkampiuose? Man tas klausimas

buvo neaiškus anuomet, tokiu liko ir šią dieną.

Karo griausmas artėjo prie mūsų tėvynės žemių. Pirmiausia pavojų pajuto sunerimę ūkininkai. Ta pati baimė ir nujautimas ėmė kilti ir manyje. Skaičiau prieinamą pogrindžio spaudą, bet joje nebuvo kalbama apie artėjantį mirtiną pavojų lietuvių tautai. Vadovaujančiuose sluoksniuose viešpatavo naivus įsitikinimas, kad vakariečiai neleis užimti Sovietų Sąjungai Pabaltijo vien strateginiais sumetimais, kad čion kritišku momentu išsikels švedų kariuomenė, ar kas panašaus.

Kartą užėjęs pas savo kolegą, kuris tarnybiniai buvo mano viršininkas, prasitariau, kad ūkininkų tarpe su nerimu kalbama apie artėjančius bolševikus ir ką tokiu atveju turėtume daryti? Apmetęs mane keistu žvilgsniu, pikta atrėžė: "Maniau, kad esi geras lietuvis, o pasiduodi komunistinei propagandai? Ar kartais nebūsi vienas iš jų?"

Prikandau liežuvį, nes ginčytis buvo beprasmiška ir pavojinga. Vėl prisiminiau tėvo man kaltus žodžius apie "mokytus kvailius" ir tylomis ėmiau ruošti didelei kelionei į nežinią.

Karo įvykiai vyko tokiu greičiu, kad daugelį užklupo nelauktai. Turėjau įsitaisęs gerą dviratį, paruoštą maisto ir pinigų atsargą, kas mane išgelbėjo. Suradęs kelionei bendrakeleivių, pasileidome dviračiais Žemaitijos link, nes Raudonoji Armija jau buvo giliai įsibrovusi į Lietuvos vidurį. Prasmukę Žemaitijon, mūsų nuostabai, suradome ramiai dirbančius žmones ir tik išgirdę mūsų pasakojimus sunerimdavo.

Mano bendrakeleivis pasuko nakvynėn pas savo gerą prietelių, turėjusių nuošaliau nuo vieškelio gražų vienkiemį. Atvykę radome gražiai įrengtą sodybą su dideliu kryžium kiemo viduryje. Sodybos savininkas, buvęs miškininkas ir atsargos kapitonas Lietuvos kariuomenėje, atrodė labai vyriškai: buvo augalotas, raumeningas ir ryžtingų veido bruožų vyras. Jo žmona atrodė moteriška ir maloni. Sodyboje dar matėme vaikus ir jų pasenusius tėvus.

Pirmą kartą gyvenime pakliuvau Žemaitijon ir daug kas naujo krito man į akis, bet ypatingai buvo pastebimas žemaičių gilus religingumas. Čia teko išgyventi naują patirtį, kuri liko visam gyvenimui.

Šeimnininkai paruošė mums puikią vakarienę. Atsirado vyšninės stiklelis. Kol augau pas tėvą, jokių svaigalų nevarčiau, nebent retkarčiais teko paragauti vyno stiklelį ar išgerti bokalą alaus. Pradėjęs agronomauti, negalėjau išsisukti nuo peršamo stiklelio degtinės, nes atsisakydamas užgaudavau ūkininkų vaišingumą. Išgėręs, kad ir nedaug, blogai jaučiausi ir dažnai teko po tokių vaišių persirgti išgertuves.

Šiuo sykiu išgėriau vieną po kito stikliuką su didžiausiu malo-

*Agronomas Viktoras KAROSAS
Vilnius, 1938 m.*

numu, tarytum tai būtų dangiškas nektaras, nes bematant aprimo įtempti nervai. Išgėrus ir kiek pavalgius, prasidėjo kalbos apie karą, artėjančius bolševikus ir kokią ateitį sulauksime.

Šeimininkas ramiai klausėsi sėdėdamas stalo gale ir pradžioje nieko nesakė. Į vakarienės galą prabilo ramiau, iš gilaus įsitikinimo plaukiančiu, balsu: "Jūs, aukštaičiai, niekuomet nepažinote gilaus tikėjimo. Mes, žemaičiai, išpažindami senovės lietuvių religiją ir dabar katalikų, buvome ir likome giliai tikintys žmonės. Žemaičių žemė yra šventa, pašvęsta Marijos globai. Ją saugo Šiluvos stebuklingas paveikslas ir todėl mes nebijome ateinančių bolševikų, nes būsime išgelbėti Dangaus Karalienės nuo baisaus priešo. Žinokite, mus išgelbės tikėjimas, o jūs bijote ir bėgate nuo bolševikų, nes per amžius aukštaičiai tik paviršutiniškai garbino Dievą ir nebuvo taip pasidavę Marijos globai, kaip mes žemaičiai."

Nustojome valandėlei valgyti ir gerti ir savo klausą įnirome į šeimininko tariamus žodžius. Nors buvau kiek išgėręs ir jaučiau galvoje svaigulį, bet nepraradau nei minutės realybės pojūčio. Man tuo momentu nustebino tai, kad šeimininko tariami žodžiai, iš-

sakyti giliu įsitikinimu, veikė į mane raminančiai. Pasidaviau kokiai tai jėgai, kuri turės mane išgelbėti, bet tuo pačiu laiku man protas diktavo nepasiduoti apgaulingai iliuzijai.

Dabar, kaip niekuomet anksčiau, pergyvenau savyje katalikiško misticizmo paveiklumo galią žmogui. Dabar supratau, kodėl net plačiai išsimokslinę katalikai negali atsipalaiduoti nuo savo religinių įsitikinimų, nors jie aiškiai prieštarauja jų moksliniam žinijimui, kai tolygiai tie patys inteligentai negali atsisakyti nuo alkoholio, nors puikiai žino jo kenksmingumą sveikatai, charakteriui ir visam gyvenimui.

Alkoholis fizine prasme, o misticizmas dvasine prasme, atlieka raminančio skausmus vaistų rolę, be kurių, patekus žmogui į vargą ar nelaimę, sunku išsiversti. Bet toks savo įtemptų nervų ar sielvarto raminimas yra labai pavojingas ir apgaulus, nes prarandama realybės pojūtis.

Dabar supratau, ko negalėjau anksčiau suprasti besiremdamas vien gamtos mokslais ir iš jų išplaukiančia filosofija, ko man negalėjo racionaliai išaiškinti ir tėvas, kodėl Reformacijos dvasia suteikė žmogui šviesų protą, nes atpalaidavo nuo viduramžių misticizmo, sudariusio katalikybės esminę dalį.

Supratau ir dar kitą moralinę tiesą. Man, kaip lietuviui ir krikščioniui, priderėtų padėti savo tautiečiui išaiškinti jam realią padėtį ir jo įsitikinimų klaidingumą. Bet šiuo atveju, kaip ir tūkstančius kartų kitais atvejais, susidurdavau su "giliais tikėjimais", kurių nesugriovus, negalima nieko padėti.

Mano gyvenimiškoji patirtis tuomi dar nepasibaigė. Pavargę, sočiai pavalgę ir gerokai išgėrę, kietai sumigome ant šieno klojime. Ryto metą tarėmės, kaip mums reikės atsisveikinant sutaip maloniais šeimininkais surasti atitinkamą žodį, kad neužgavus jų "giliaus tikėjimo" ir pateisinti savo ryžtą toliau traukti į Vakarus. Mums taip besvarstant ir besiprausiant prie šulinio kieme, staiga atlėkė dviračiu sujaudintas kaimo berniokas ir pranešė perkūnu trenktą žinią, - nuo Meškučių ateiną prasiveržę rusų tankai. Nusigandome. Šeimininko veidas išbalo kaip drobė, sunerimo jo akių žvilgsniai. Kaip mat dingo jo olimpinis ramumas ir balse juntamas savęs tikrumas. Begaliniai žingeidu buvo dabar pažvelgti į jo sielą, suprasti, kaip pergyvena vidurinę dvasinę krizę, bet tam nebuvo laiko ir progos. Turėjome kuo skubiausiai dumti nuo atslenkančios mirties ir Sibiro siaubo.

Išgyventa drama, apleidžiant tėvynės žemę, buvo dvigubai skaudi. Mes buvome bejėgiai pakreipti istorijos padiktuotą likimą, bet tolygiai lietuvių tauta buvo dvasiniai bejėgė susiorientuoti realybėje ir padaryti laiku protingus sprendimus.

MES IR BROLIS JURGIS

(Tęsinys iš "Mūsų Sparnų" Nr. 46)

* * *

Tą 1941 m. baisiojo birželio 15 d. ankstyvą rytą iš Žaliakalnio, Kaukų laiptais nusileidęs, žingsniavau rytmetinės saulės spinduliais nuplieksta Putvinskio gatve į darbą. Gatvė dar buvo tuščia ir žmonių judėjimo nebuvo. Pro mane iš užpakalio prariėdėjo sunkvežimis ir jame pamačiau ant ryšulių, čemodanų sukniubusius kelis žmones, o prie sunkvežimio šoninių atramų stovinčius kelis enkavedistus su durtuvais užmaitais ant šautuvų. Toks vaizdas pasirodė įtartinas. Šovė mintis į galvą - žmones veža. Paspirtintu žingsniu pasiekiau Žemės Banką. Direktorius brolis Petras dar nebuvo atvykęs. Jam atsiradus, užbėgau į jo kabinetą ir papasakojau matytą vaizdą. Brolis nebuvo linkęs manoteigimui patikėti, bet dėl visko sutarėme patikrinti ar brolis Jurgis yra tarnyboje. Laiku neatvykus į tarnybą dir. P. Aravičiui, buvusiam vidaus reikalų ministeriui, brolis pasiuntė vieną tarnautoją į jo gyvenamą butą. Į mano pasiteiravimą universiteto kanceliarija atsakė, kad brolis Jurgis dar nesąs atvykęs į darbą. Tada paskambinau savo žmonai Viktorijai ir liepiau pakelyj užbėgti pas Ritą Kregždaite, brolio Petro dukrą, ir joms nueiti į Jurgio butą. Jos, prisiskynusios alyvų puokštę, pasibeldė į brolio Jurgio buto duris. Niekas į beldimą neatsakė ir užrakintų durų neatidarė. Jos žinojo, kad brolienė Olga, kaip serganti ir nedirbanti, turi būti namuose. Perlipusios per naukštą tvorelę ir žvilgterėjusios pro langą, pamatė enkavedistą besirausiantį po knygų spintą. Persigandusios parlėkė namo.

Netrukus iš universiteto paskambino man, kad brolis Jurgis prašęs manęs atvykti pas jį į butą. Tada, pakartotinai paskambinęs žmonai, liepiau paimti visus pinigus, kiek jų yra mūsų namuose ir tuojau vykti į Jurgio butą. Prie atidarų buto durų stovėjo sargybinis su durtuvu. Pasisakius, kad esu brolis, po dokumentų patikrinimo, buvau įleistas į vidų. Po butą maišėsi trys enkavedistai. Vienas iš jų sėdėjo prie stalo ir darė bute esančių daiktų sąrašą. Krėtėjo, enkavedisto žydo, nebebuvo. Kratos metu ieškota kontrevoliucinės literatūros ir kitos nusikalstamosios medžiagos. Krėtėjas rado prezidento A. Smetonos raštų kelis tomus ir jo bronzinių bareljefą, kurie, kaip kaltinamoji medžiaga, buvo įrašyti į kratos aktą ir paimti.

Miegamajame ant lovos ir ant grindų buvo primėtyta rūbų, avalynės, kuriuos brolis Jurgis su mano žmona rankiodami kaišiojo

į čemodanus ir ryšulius. Brolienė Olga buvo visiškai pasimetusi. Enkavedistų žvilgsniai visą laiką buvo atkreipti į mus ir jie nerperstodami vis ragino: "skoreij, skoreij". Enkavedistas, kuris surašinėjo buto daiktus, pasišaipydamas viskartojo: "Smėtan, Smėtan".

Viktorija, nerasdama galimybės atsineštų pinigų Jurgiui įteikti, pasitaikius progai, gniužulėlių numetė ant lovos. Jurgis, tą pastebėjęs, imdamas rūbus, išikišo į kišenę. Žmonai, berankiojant daiktus ir pripuolamai atsiradus prie sargybinio lietuvio, jis jai į ausį pašnibždėjo, kad jie savo daiktus susidėtų atskirai. Tada čemodanai buvo išversti ir vėl skubotai iš naujo kiekvienam atskirai sudėti. Iš skubėjimo į čemodanus ir ryšulius ne visi reikalingi rūbai pateko ir likosi neįdėtos batų poros.

Po padaryto paliekamų bute daiktų sąrašo, enkavedisto įsakyti, aš su žmona pasirašėme. Sudėti čemodanai, ryšuliai buvo skubotai sumesti į prie namo atsiradusį sunkvežimį. Leidus mums atsisveikinti, brolienė Olga buvo įkelta enkavedistų į sunkvežimį, o brolis Jurgis pats išoko. Vos sunkvežimiui pajudėjus, Jurgis, rankomis susiėmęs galvą, sukniubo ant ryšulio. Sunkvežimio sukeltos dulkės užbėrė pasilikusių ašaromis pasrucusias akis.

Kaip ir visi kiti lietuviai patriotai per tą siaubingąjį birželį, taip ir diplomuotas teisininkas, atsargos karininkas, šaulys Jurgis ir mokytoja Olga, į kurios silpną sveikatą nebuvo atsižvelgta, kurių gyvenimas tebuvo prasidėjęs, kurie niekuo nebuvo prasikaltę ir prieš okupantų komunistinį režimą nė piršto pajudinę, buvo ištremti į Sibiro vergų stovyklas kankinio mirčiai.

Nuo tos dienos dingo ir kiti keturi, priešakyje su dir. P. Aravičiumi, Žemės Banko tarnautojai. Tūkstančiai lietuvių Stalino slaptosios milicijos buvo suimti be jokios kaltės, be jokio pasipriešinimo ar prieštaravimo. Trėmė iš neapykantos lietuviams, nes okupantas gerai žinojo, kad lietuvis myli savo kraštą, kad prie jo yra prisirišęs, kad jis yra darbštus ir trokštąs savo kraštui laisvės, gerbūvio, geresnio ir humaniškesnio gyvenimo.

* * *

Toji šiurpulinga tragedija, per kurią lietuvių tauta pergyveno tikrą košmarą, dvasinį terorą, įvyko vienerių tironiškų okupantų valdymo metų bėgyje.

Siaubingasis 1941 m. birželis, lietuvių tautos masinis genocidas, palietęs visą Lietuvą ir neturintis istorijoje palyginimo, buvo įvykdytas pagal iš anksto, dar prieš Lietuvos okupaciją, išdirbtą Maskvoj planą - dekretą apie "antisovietinio-kontrrevoliucinio elemento pašalinimą". Tokiu elementu laikyta visas lietuvių tautos elitas. Šiam dekretui vykdyti slaptą instrukciją paruošė NKVD milicijos komisaras pulkininkas Ivan Serov. Jis ir vadovavo Pabaltijo valstybėse žmonių areštams ir trėmimams. Pirmosios tose valstybė-

Prie Vytauto versmių šaltinio (iš k. į d.): inž. Jokūbas Kregždė, teisėjas Jurgis Kregždė, mokyt. Olga Stuinaitė, dir. Petras Kregždė, mokyt. Jonas Bružas. Birštonas, 1937.VII.4

se žmonių medžioklės vykdytojų generalinis štabas buvo įkurtas Rygoje. Plano vykdymą tikrino G. M. Malenkov, asmeninis Josif Džugašvilio-Stalino sekretorius. Už žmonių naikinimą I. Serov buvo apdovanotas Lenino ir kitais ordinais.

Nežmoniškoje Serovo instrukcijoje apie nekaltų lietuvių trėmimą, pirmoje vietoje buvo nurodyti šauliai ir jų vadai. Per birželio 14-18 dienų trėmimą buvo išvežta įvairiausių padėčių, amžiaus ir profesijų žmonių, visiškai nesiskaitant su deportuojamųjų specialybe, patirtimi, šeimynine padėtimi, viso 34, 260 asmenų.

Visi suimtieji Lietuvos geležinkelių stotyse buvo sugrūsti į gyvulinius, prekinus vagonus po 50-60 žmonių ir užrakinti. Prieš pakraunant, šeimos buvo išskirtos. Vyrai atskirti nuo žmonių, vaikų, tėvų riedėjo viena kryptimi, o moterys, vaikai, seniai, ligotieji - kita. Riedančius į Sibiro taigas traukinių ešalonus, kaip "liaudies priešus", lydėjo gausūs mongoliškų kareivių ginkluoti būriai. Kelionė į Sibiro tolumas priverstino darbo koncentracijos stovyklas tęsėsi ištisomis savaitėmis. Tremiamiems stigo ne tik maisto, bet karštomis vasaros dienomis ir vandens, oro bei sanitarinių priemonių. Užkaltuose vagonuose jie šaukė, maldavo, prašėsi pagalbos, bet jų šauksmo niekas negirdėjo ir reikiamos pagalbos neteikė. Daugelis, ypač seneliai ir vaikai, mirė kelyje nuo jėgų išsekimo, bado ir ligų. Koncentracijos stovyklose teko baisiausių vargą kentėti. Nemažas skaičius ten žuvo, palaužti bado, nepakeliamų darbo sąlygų, šalčių ir įvairių ligų.

Komunistinė spauda pasityčiodama skelbė, kad ištremiami "prostitutės, valkatos, vagys, visuomenės atmatos".

Niekas nepamatė ir netikėjo, kad 1941 m. birželis bus toks baisus, kad per keletą siaubo naktų pavirs pragaru, kad Lietuvos žemėje susigers klanai kraujo ir ašarų. Žmonių medžioklė paliko gilų ir skaudžiai slegiantį įspūdį. Visą Lietuvos kraštą sukrėtė šiurpas, baimė, netikrumas. Komunistinio teroro grėsmė pakibo ties kiekvieno lietuvio galva. Nė vienas nebuvo tikras, kad naktį neužpuls enkavedistai ir neišveš. Išėjusieji į darbą nežinojo ar bergriš į namus. Kiekviena šeima turėjo iš anksto susidėjusi reikalingiausių rūbų čemodanus.

Išsigelbėjimą nuo grėsiančio žiauraus likimo tegalėjo suteikti tik karas. Tad jo ir buvo laukta, kaip kokio išganymo. Prasidėjęs karas tarp hitlerinės Vokietijos ir komunistinės Sovietų Sąjungos, pertraukė numatytą tolimesnę lietuvių deportaciją.

* * *

1941 m. birželio 22 d. sekmadienio ankstyvą rytą, diena vos pradėjus brėkšti, sudrebėjo namo sienos, subildėjo langų stiklai. Žvilgterėjęs pro pravertą langą, išvydau aerodrome aukštai iškilusius tamsių dūmų stulpus. Tai buvo vokiečių karo lėktuvų bombarduotas Kauno aerodromas. Tos dienos 12 val. per Kauno radiją pasigirdo Lietuvos Himnas, - sukilimo ženklas. Lietuviai, kurie mokėjo ginklą vartoti, slaptai iš namų dingo. Jaunuoliai, kupini tėvynės meilės ir šauliškos dvasios, vos karo ugniai suliepsnojus, tuojau stojo į kovą su Lietuvos pavergėju. Visame krašte įvyko spontaniškas sukilimas. Dėka lietuvių sukilimo, vokiečių kariuomenė, be didesnių mūšių ir pasipriešinimo, per kelias dienas peržygiavo visą Lietuvą.

Dar prieš vokiečių okupaciją, per 1941 m. Velykų atostogas pas mus svečiavosi iš Vilniaus atvykęs pirmo kurso studentas Vytautas Korsakas, žmonos brolis. Jis prasitarė apie Vilniaus universiteto studentų tarpe bujojančią rezistenciją. Perspėjau būti atsargiam ir jaunas jėgas taupyti ateičiai. Po poros savaičių, po komunistų iš Lietuvos išvijimo, iš kažkur atvykęs jaunas vaikinasis įteikė suvyniotą vyriškų rūbų ryšulį. Pasakęs, kad tą padaryti jam būvę pavesta ir nesileisdamas į kalbas, staigiai pasišalino. Tai buvo rūbai studento Vytauto Korsako. Ir vėliau neteko iš nieko daugiau sužinoti, kada, kur ir prie kokių aplinkybių V. Korsakas nuo enkavedistų rankos žuvo ir kur buvo palaidotas.

Karo audrai siaučiant, tėvynėje likusiems, ištremtieji į Sibirą buvo dingę be žinios. Laike vokiečių okupacijos buvo kreiptasi į Tarptautinį Raudonąjį Kryžių. Iš ten tebuvo gautas Olgos Kregždienės adresas. Į pasiųstą trumpą užklausimą, atsakymo nebuvo sulaukta. Apie brolių Jurgį, kur jis buvo ištremtas, jokios žinios ir-

*Sekančią dieną po Jurgio ir Olgos Stuinaitės Kregždžių vestuvinių iškilnių.
Lyglaukiai, 1937 m. vasara*

gi negauta.

* * *

Olga Kregždienė buvo ištremta į Sibiro Altajaus rajoną, kurio klimatas kontinentalinis. II Pasaulinio karo audrai praūžus, likę okupuotoj Lietuvoj artimieji buvo pradėję su ja susirašinėti ir pasiuntę kelis maisto pakietėlius. Šios kankinės, daug skausmų ir vargo iškentėjusios, prisiminimui, patiekiamas jos rašytas laiškas Sibire 1946. VII. 15 :

"Na litovskom jezike

Brangioji Olgyte,

Vakar gavau nuo Tavęs atviruką, nors trumpą, bet jaučiu, kad širdingą. O tas man dabar tiek daug reiškia. Rodos ir bėdos mažesnės ir sveikatos daugiau ir našta lengvesnė. Rašai, kad buvai Kaune, bet, kol kas, matyti, pasilieki kaime. Taip norėčiau Jus visus pamatyti. Apie grįžimą nieko konkretaus nežinau, sako būk tai daug kas grįžta, bet iš mūsų miesto kol kas išvažiavo tik viena moteris, kuri turėjo rūpintojų iš Teatro. Mat ji pati buvo operos solistė. Ji gavo visus dokumentus ir išvažiavo savo lėšomis. Šiaip daugiau negirdėjau. Atrodo, kad prisieis žiemavoti čia pat Sibire. Tas viskas taip baisu ir nemalonu. O svarbiausia tai, kad sveikata labai pašlijo, juk jau šešti meteliai. Visko prisiėjo matyti ir dabar tebeprisieina. O klimatas čia man dabar visai nebetinka, nes labai

aštrus, šiurkštus ir nepastovus. Nusilpusiam žmogui tai tiesiog nepakeliama, ypač man - karšta baisiausiai, o po kelių minučių jau vėjas papučia tiesiog ledinis. Bendrai oras yra gal sausesnis kaip Lietuvoj, bet be galo šiurkštus. Turint tinkamas ar geras gyvenimo sąlygas, žinoma, tas klimatas gal net geresnis kaip Lietuvoj, bet ypač man jis netinka. Sveikata mano, visiškai neperdedant, smarkiai nuvažiavo. Daug prisideda ir nuolatinis pervargimas, blogas maistas ir dar daug priežasčių, kurių čia išdėstyti nėra galimybės.

Labai dėkinga esu Tau už rūpestį dėl manęs, kad kalbėjai su Jonu, Bružais. Gegužės mėn. gavau siuntinį nuo Bružų, 3 klg. miltų ir 2 su puse klg. lašinių, dešrų. Esu labai dėkinga. Bet, žinoma, tas viskas jau seniai suvalgyta. Iš namiškių gavau kiek drabužių, tai dabar jau nebe taip nuoga. Bet svarbiausias rūpestis - sveikata. Tiesiog miegoti negaliu, nes ieškau išeities, galvoju, bet nieko negaliu išgalvoti. Taip nesinori čia pasilikti. "Spravką" dėl siuntinio nusiūsiu Tau įvertintu laišku, bijau tik, ar nepriduosiu naujų rūpesčių. Daryk su ja ką nori ir kaip išmanai. Dovanok, kad trukdau ir apsunkinu. Linkėjimai Tavo namiškiams. Bučiuoju Jus visus

Olga

Olga po ištrėmimo daugiau su Jurgiu nebebuvo susitikusi, nors rašė visomis kryptimis ir jo ieškojo. Buvo susekus jo pėdsakus Sverdlovske (vienas didžiųjų Rusijos pramonės centrų Uralo kalnų rytų pakraštyje prie Isetos upės), bet nieko konkretaus nesužinojo. Būdama menkos sveikatos ir ligota, vargingai ir skurdžiai gyveno. 1948 m. slaptai sugrižo pas savo tėvus į Nem. Radviliškį, bet jau visiška ligonė su iščiulpta sveikata. Čia išgyvenusi apie pusmetį mirė, nors tėvai kaip įmanydami ir pajėgdami gydė. Vežė vaistus iš Rygos ir Vokietijos, bet įsigalėjusi džiova buvo nebenugalima. Prieš mirtį buvo labai sumenkusi ir atrodė senutė, bet karste aprenpta su balta vestuvine suknele ir beveik ta pačia šukuosena, mažai skyrėsi nuo nuotakos.

* * *

Stalinui 1953 m. mirus ir jį nuvainikavus, po 1955 m. buvo leista keliems tūkstančiams nelaimingųjų, išlikusių gyvais, bet netekusių sveikatos ir jėgų, grįžti į savo kilmės kraštus. Grįžo iš Sibiro katorgos brolio Jurgio geras prietelius pulk. Mykolas Jašinskas, buvęs Rokiškio komendantas. Jis prasitarė, kad buvo kur tai susitikęs Jurgį, bet tai buvę gana seniai. Tada Jurgis jau sirgęs ir neilgai trukus miręs. Neužilgo mirė ir M. Jašinskas.

Brolau Jurgi! Tą siaubingą dieną, kada visa Lietuva vaitojo, tu buvai ne vienas iš mūsų darnios šeimos išplėštas. Kartu su tavi mi ir tavo mylimoji gyvenimo draugė Olgytė, sirgusi džiova. Dėl

Mokyt. Olga Stuinaitė ir teis. Jurgis Kregždė — Lyglaukių sodyboje po vestuvių

to mūsų skausmas buvo dvigubai gilesnis. Jus ištikęs visai nelauktas ir netikėtas žiauriausias smūgis, mus buvo pritrenkęs, kaip staigus perkūnas iš giedro dangaus. Nebegalėjome ramiai apie Jus kalbėti, nė galvoti. Tiešindamiesi stengėmės beprarasti vilties, kad žiaurųjų likimą ištersi, nes fiziniai buvai tvirtas ir pajėgus.

Nuo to baisiojo birželio, kada buvote ištremiti, daug vandens nutekėjo. Žiaurūs laikai ne padarytas žaizdas gydė, bet naujais smūgiais krūtines drąskė. Neteko tau, kaip ir man, ant mylimos Mamutės karsto, kurios sūnumi buvai, žemės žiupsnelio užberti, kad tiek sielvarto iškentėjusiai, nuo kančių pervargusiai, būtų lengva tėviškėlės žemelė. Neteko taipgi mums mielųjų brolių Petro, Kosto, Jono ir jo žmonelės Lėnytės, brangios Olgytės ir sesers Aniutės į amžiną poilsį palydėti, paskutinį sudiev pasakyti.

Per visą prabėgusį laiką, jokios žinios apie tave nebuvo gavę. Tu buvai negailestingo likimo sviestas, kaip koks akmenėlis į sūkuringus vandenį. Tik paskalos sklido, kad tavęs gyvųjų tarpe nebėra. Nežinome į kurią šiaurės Sibiro sritį buvai nublokštas, kurioje pavietrėje ir kokias kančias iškentėjai. Nežinome laiko nė vietovės kada ir kur žvėriškųjų sadistų buvai nukankintas. Kaip nežinome savanorio kūrėjo kapo, kritusio už tėvynę, taip nežinome ir tavo krauju persisunkusios poilsio vietovės.

Mielas brole Jurgi! Gyvendamas laisvoje, žydinčioje Lietuvoje Tu visiems buvai paslaugus, mielas ir turėjai daug draugų, prietelių. Tu ir prieš raudonąjį despotišką okupantą niekuo nebuvai prasikaltęs. Prieš jį neburnojai, pavestą darbą kantriai ir sąžiningai dirbai. Abu buvote sunaikinti, kad buvote gimę lietuviais, kad mylėjote savo gimtąjį kraštą Lietuvą.

Sibiro kapų šauksmas laisvės, teskamba kiekvieno lietuvio širdyje per amžius.

Žiedai ir žolės (serigrafija)

Dail. inž. H. Pavilionis

JONAS MIZARAS

Mano praeities prisiminimuose kun. Jonas Mizaras užima svarbią ir garbingą vietą.

Vaikystėje ir jaunystėje augome būdami tartum vienos šeimos nariai. Jono tėvas Mykolas Mizaras, mūsų kiemo gretimas kaimynas, vedęs Marę Sprindytę, buvo darbštus, gerai pasiturintis Iškonių km., Biržų aps. ūkininkas. Šioje pavyzdingoje reformatų šeimoje gimė ir užaugo 5 vaikai - viena duktė ir keturi sūnūs. Ona buvo vyriausia, po jos iš eilės sekė Petras, Jonas, Julius ir Alfonsas.

Pirmojo Pasaulinio karo metu ši šeima pergyveno tragediją. 1916 m. vokiečiai okupantai išvežė jų sūnų Petrą į Latviją - Tukumą apkasų kasti ir ten jis nuo ligos, sunkaus darbo ir bado mirė.

Jonas, gimęs 1901 m. sausio mėn. 21 d. Iškonių kaime, buvo keliais metais už mane vyresnis ir ūgiu didesnis, tačiau vaikų "tripatelio" žaidimuose ir ristynėse jam nepasiduodavau. Piemenavimo karjerą ir vėliau pradžios mokyklą Biržuose pradėjome maždaug tuo pačiu laiku. Kad sutrumpinus mokslą pradžios mokykloje, mano tėvas, būdamas pats gerai išsimokslinęs, paruošė Joną į trečiųjų pradžios mokyklos skyrių, o mane į antrąjį.

Tėvai man ir Jonui surado butą sename reformatų Bažnyčios prieglaudos pastate, visai ant ežero kranto, kurį globojo, berods, Skienių šeima. Atsimenu kaip kas rytą, kol ežeras dar nebūdavo užšalęs, mes abu bėgdavome nusiprausti. O čia jau Sklenienė mus šaukdavo paskubėti pusryčiams, prie jos paruoštų skanių "plocinių su spirgomis".

Mano buvimas Biržų pradžios mokykloje buvo trumpas, tik nuo rudens iki Kalėdų. Pradedant naujus 1913 m. atsidarė nauja pradžios mokykla Geidžiūnuose, 4 km nuo mūsų kaimo. Ten aš įstojau į antrą skyrių. Jonas gi pasiliko toj pačioj vietoj ir baigė pradžios mokyklą 1914 m. Tų pačių metų rudenį Jonas įstojo į Biržų vidurinę mokyklos pirmąją klasę. Būdamas darbštus ir gabus (ypač aritmetikoje) jis pralenkė visus kitus klasės draugus. Joną mokytojai rekomendavo sekančiais 1915 m. perkelti į trečiąją klasę, praleidus antrąją.

Jo motina mėgdavo pasigirti kaimynams ir didžiulis, kad jos Jonukas gauna visas "petiorkas".

Ateitis tačiau pasuko gyvenimo ratą kita kryptimi ir mūsų abiejų svajonės baigti Biržų vidurinę mokyklą dingo. 1914 m. va-

sarą prasadėjo I Pasaulinis karas. Rusų caro kariuomenė pradžioje sėkmingai stūmėsi pirmyn Rytų Prūsijoje. Lietuvos žmonės, o ypač Biržų apylinkės, ramiai tvarkė savo ūkius nemanydami, kad karo frontas palies mūsų kraštą. Išėjo kitaip. Vokiečių armija, strateginiai atsitraukusi, leido rusams užimti Mozūrų ežerų sritį, bet tuo pačiu laiku slapta apsupusi smogė mirtiną smūgį. Rusų armija buvo sutriuškinta ir jos likučiai skubiai traukėsi atgal. Vokiečių kontrataka vyko sėkmingai ir 1915 m. pavasarį jau ir Biržų apylinkėje pasigirdo tolimi artilerijos dundėjimai. Tų metų vasarą Šiaulių gimnazijos gimnazistas, poetas Julius Janonis praleido atostogas tėviškėje - Beržiniuos. Mano ir Jono Mizaro tėvai, galvodami, kad karo frontas Biržų nepalies ir rudeniop vėl tęsis mokslas Biržų vidurinėj mokykloj, sumanė paprašyti Julijų Janonį, kaip pagarsėjusį mokslo genijų, kad jis paruoštų mus egzaminams į Biržų vidurinę mokyklą, - Joną į trečiąją, o mane į antrąją klasę. Už sutartą atlyginimą Janonis sutiko ir nustatė mokslo "lekcijų" dienotvarkę sekančiais: mano "lekcija" turėjo prasidėti 6 valandą ryto, o Jono - vieną valandą vėliau. Oi kaip sunku buvo keltis taip anksti ir nueiti 4 km į Beržinius! Pradžioje stengiausiai taip pakęsti ir užduotas pamokas išmokti, bet kasdien "lekcijos" sunkėjo ir aš pradėjau atsilikti su uždaviniais. Vieną rytą, beidamas pas Janonį, iš nuovargio atsiguliuoju rugiuose ir saldžiai užmigau. Pabudęs pora valandų vėliau, nebedrįsau eiti pas jį, apsigręžęs parkuldinau namo. Toks mano elgesys buvo greit sutvarkytas. Janonis pakvietė mano tėvą ir pranešė, kad iš mano pasiruošimo niekas neišeis. Tėvas už tai davė man gerų "pipirų" ir liepė vėl eiti kiaulių ganyti.

Jonas Mizaras tačiau mokėsi pas Janonį ir toliau, nors neilgam. Frontas artėjo prie Biržų. Janonis, kaip daugelis kitų inteligentų, pabėgo į Rusiją.

Netrukus gyventojams teko išsikasti gilius apkasus ir slėptis žemėje, kad išgelbėjus savo gyvybes. Kaimai ir miestai paskendo karo ugnyje. Netrukus pasirodė pilkai melsvos vokiečių uniformos. Rusų armijai atsitraukus iki Rygos - Daugpilio linijos, frontas stabilizavosi. Prasadėjo vokiečių okupacijos sunkiosios dienos. 1916 m. pradėta atstatyti karo sugriautos gyvenvietės. Jono Mizaro ir mano tėvai pertvarkė jaujas ir pirtis kasdieniniam šeimos gyvenimui. 1917 m. buvo nepaprastai šlapi. Lijo kasdien. Javai neužderėjo. Prie to prasadėjo dar dizenterijos epidemija, nuo kurios šimtai žmonių išmirė. Sekančiais 1918 m. siautė Lietuvoj ir kitur gripo epidemija, paėmusi daug gyvybės aukų.

Nežiūrint tų visų nelaimių, gyvenimo tempas nesustojo. Šiais istoriniais metais pradėta atgaivinti ne tik pradžios mokyklos, bet taip pat pradėta rūpintis ir naujos gimnazijos įsteigimu Biržuose.

Kun. Jonas MIZARAS
Biržai, 1901.I.25 - Sibiras, 1949 m. rudenį

Katalikų kun. Juozo Janulionio iniciatyva buvo įsteigta Biržų "Saulės" progimnazija 1917 m., kurioj jis buvo pirmuoju direktoriumi. Oficialų šios progimnazijos atidarymą atliko daugiausia vokiečių okupacinės valdžios vyriausybė, vadovaujant vyriausiam rytinio fronto valdininkui (Oberbefehlshaber-Ost) generolui Von Löslein, kurio štabas gyveno Astravo dvare. Progimnazija pradėta tik trimis klasėmis, nes nebuvo užtenkamai nei mokinių, nei mokytojų.

Savučių vienkiemyje, Paliulio didžiulėje rezidencijoje, prieš progimnazijos įteigimą, buvo suruošti moksleiviams į progimnaziją įstoti kursai, kuriuose buvo mokoma daugiausia lietuvių kalba. Jonas Mizaras ir aš, užbaigę šiuos kursus, sėkmingai išlaikėm egzaminus į Biržų Saulės progimnaziją, - jis į trečiąją, o aš į antrąją klasę. Beveik visus gimnazistavimo metus nuo 1917 iki 1924 m. mes abu gyvenome kartu įvairiose patalpose. Pirmąjį butą turėjome Biržų reformatų kun. P. Jakubėno klebonijoje iki jo sugrižimo iš Rusijos 1918 m. Po to gyvenome Meškauskynės bendrabutyje, vėliau - Jurgio Trečioko puikiame palociuje, Kilučių gatvėje. Vėliau dar gyvenome didelio aptiekos pastato (prie turgavietės) "bėlingyje". Tik 1924 m. išsiskyrėme. Jonas Mizaras baigė Biržų gimnaziją 1923 m., o aš sekančiais metais.

Per daugelį metų gyvenant kartu teko pažinti Joną: jo būdą, jo gerąsias ir blogąsias puses. Likimas pastūmė Joną blogo kelio

kryptimi, - jis tapo alkoholiku ne iš šeimos paveldėjimo, bet iš blogos savo švogerio įtakos. Gerai atsimenu, kaip jo švogeriš, iš kaimo atvykęs į Biržų turgų, beveik kas savaitę užeidavo pas Joną, atsinešdavo su savim puskvortėlę valstybinės, baronkų ir silkės su cibuliais. Abu susėdę prie stalo greit ištuštindavo bonkutę. Tas kartojosi per keletą metų, kol pagaliau Jonas pats pradėjo gurkšnoti degtinę iš savo rezervų. Prie to visko prisidėjo dar ir jo nepavykęs romanas su jauna latvaite, kurios vardo neprisimenu. Žinau tik, kad ji dirbo kaip tarnaitė Meškauskynėje. Visi Joną peikė, kam jis susidėjo su tarnaitė. Jono Mizaro svajonė buvo tapti inžinieriumi, nes jis buvo labai gabus matematikoje, tačiau niekuomet jis negalvojo studijuoti teologiją. Kartais net su panieka atsiliepdavo apie religiją. Kitų raginimas Joną eiti į kunigus, irgi atsiliepė neigiamai. Nenorėdamas griežtai priešintis savo artimiems patarėjams, - nei tėvams, nei kunigams (kun. P. Jakubėnui, kun. K. Kurmatauskui), jis palinko į jų viliojamas lengvas sąlygas, gerai žinodamas, kad studijuoti jo mėgiamą inžineriją, dėl ekonominių sunkumų, bus neįmanoma.

Tarpininkaujant Anglijos ambasadoriui prof. Y. Simpsonui buvo išrūpinta 1923 m. Jonui Mizarui stipendija studijuoti teologiją reformatų kunigų seminarijoje Edenburgh, Škotijoje. Prieš vykstant į šią mokyklą Jonas, kun. Kurmatausko kviečiamas, praleido vasarą pas jį Kelmėje, studijuodamas anglų kalbą. Išbuvęs Škotijoje virš vieno metų, Jonas sugrižo į tėvynę ir įstojo į Lietuvos universiteto evangelikų teologijos fakultetą, kurį baigęs 1926 m. ir tais pačiais metais Biržų Sinodo buvo išventintas diakonu. Pradžioje Jonas Mizaras buvo paskirtas antruoju kunigu Biržų parapijoje. Trumpai čia pakunigavęs, buvo pastebėtas blogėjančio alkoholiko pasielgimu. Kolegijai rekomenduojant buvo perkeltas į Švobiškio parapiją. Po kurio laiko iš Švobiškio jis buvo paskirtas kunigu Kėdainių parapijai. Čia jo, kaip alkoholiko gyvenimas, visai sugvero ir jis tapo suspenduotas iš kunigystės.

Mano ryšiai su Jonu nutrūko 1927 m. išvykus man į Ameriką. Po II Pas. karo sužinojau, kad kun. Mizaras pasiliko okupuotoj Lietuvoj. Iš jo brolio Juliaus patyriau, kad Jonas buvo 1949 m. ištremtas į Sibirą Jakutsko apskritį, Azamaisko rajoną ir ten 1950 m. rudenį mirė. Taip žuvo tremtinio kančiose buvęs kun. Jonas Mizaras, anksti paliestas gyvenimo tragedijos.

MYKOLO DEVENIO PAGERBIMAS

*Kuratorius dr. MYKOLAS DEVENIS
Klausučiai, 1891.V.1 — Santa Monica, 1978.V.28*

1979 m. rugsėjo 23 d., kurt. Alenos Devenienės iniciatyva, pritraukus net 7 organizacijas, kurioms dr. M. Devenis priklausė ar jas rėmė, šv. Kazimiero parapijos salėje buvo surengtas dr. M. Devenio pagerbimas - akademija. Daktaras M. Devenis mirė 1978 m. gegužės 28 d. Santa Monikoje ir palaidotas Lietuvių Tautinėse Kapinėse Chicagoje.

Scenoje buvo išstatytas dr. M. Devenio biustas, papuoštas daugybe gėlių. Dalyvavo visa Devenių šeima: našlė kurt. A. Devenienė, dukra Dalia su vyru dr. K. Bobeliu, abu sūnūs kurt. dr. Algis ir inž. Keistutis.

Akademią pravedė kurt. teis. J. Kutra. Kun. M. Preikšaitis sukalbėjo invokaciją. Sekė gen. konsulo V. Čekanausko ir VLIK'o pirm. dr. K. Bobelio tarti žodžiai. Pirmininkaujantis trumpai nušvietė dr. M. Devenio asmenį ir jo veiklą. Atvykęs specialiai iš New Yorko J. Audėnas, buv. VLIK'o vicepirmininkas ir ELTO's Informacijų redaktorius, plačiai papasakojo apie velionio gyvenimą, iškeldamas jo šviesią asmenybę, jo darbus, organizacijas, kurioms jis priklausė, įsteigtą Devenių Kultūrinį Fondą, daktaro kėntėjimus ir pergyvenimus Sibire, jo vertingus paliudijimus Kersteno Komiteje, dėl lietuvių trėmimų ir tremtinių gyvenimo Sibire. Jo paskaita bus atspausdinta "Lietuvių Dienų" žurnale.

Gautus raštus, skirtus dr. M. Devenio pagerbimui, perskaitė p-lė Barauskaitė. Juos prisiuntė: gener. suprnt. kun. St. Neimanas, Lietuvių Evangelikų Taryba, Liet. Ev. Reformatų Kolegija, "Mūsų Sparnų" žurnalo vadovybė ir Liet. Valstiečių Liaudininkų Sąjungos Centro Komitetas.

Trumpą akademijos meninę dalį atliko muzikė O. Metrikenė, smuikininkas R. Mickus ir aktorius A. Žemaitaitis.

Tarus kurt. A. Devenienei padėkos žodį, akademija baigta Lietuvos Himnu. Po to sekė kavutė su užkandžiais. Akademija buvo sklandžiai surengta ir visiems dalyviams, kurių buvo prisirinkę apie 300 asmenų, paliko gilų įspūdį.

KUN. M. PREIKŠAIČIO INVOKACIJA

Dėkojame, Viešpatie, jog Tavo žodžiai lieka ištikimi: "Teisiųjų, tikinčiųjų atminimas lieka palaimoje". Dėkojame už Mykolo Devenio visa širdimi ir siela atsidavimą Tau, Tėvynei, artimui. Jo skaisti vizija, kad gėris nugalės pikta, lieka mūsų širdyse. Meldžiame, kad ir toliau laimintumei Jo brangią ir mylimą šeimą, kuria jis didžiavosi. Bet jo meilė siekė plačiuosius Lietuvių Tautos horizontus. Daugeliui buvo kaip gerą patariąs tėvas ar vyresnis brolis. Teikis palaiminti M. D. šios dienos atminimą ir visus šio atminimo dalyvius, suteikdamas naujos gyvybės iš savo Malonės ir kilnaus ryžtingo M. D. pavyzdžio. Jo nutilusios lūpos lai laimina ap. Povilo žodžiais: "Mano mylimieji Broliai, būkit tvirti, nepajudinami, žinodami, kad jūsų triūsas nebus Viešpatyje veltui". Todėl malda ir padėka ateiname pas Tave: "O, Viešpatie, padėk, Viešpatie, duok gerą laimėti" (118 psl.). Teikis vis daugiau prikelti mūsų Tautoje Tave mylinčių širdžių, kurios aukotųs dėl Tavęs, artimo, tėvynės ir jų atminimas liktų visų palaimai.

Nuo viršaus į apačią (iš k. į d.): kurt. dr. Mykolo DEVENIO biustas gėlėse, kurt. teis. J. Kutra, akademijos pravedėjas, kun. M. Preikšaitis, gener. garbės konsulas V. Čekanauskas, VLIK-o pirm. dr. K. Bobelis, paskaitininkas ekonom. J. Audėnas, kurt. A. Devenienė. Apat. nuotr. — akademijos dalyviai. Nuotr. A. E. J. Gulbinsko

PAVEŽĖK, DĖDE!

(Prisimenant mokslo dienas)

Biržuose ketvirtadieniais būdavo turgaus diena. Man tos dienos rytmetis buvo pats smagiausias. Prašydavau motiną, kad eidama į turgų, vestųsi ir mane. Kaip malonu buvo žiūrėti į suvažiavusius ūkininkus iš tolimų vietovių, eiti nuo vieno vežimo prie kito. Stambi "gaspadinė", atsisėdusi viduryje vežimo ant medinės lentos, apsirengusi veltine "jake", galvą apsirišusi skepetaite, pardavinėdavo atvežtus į miestą maisto produktus, aplinkui save prisidėjusi, lyg krautuvėje. Pas ją galėjai gauti visko: kiaušiniai švieži - vos kelių dienų; balti sūriai, suvynioti drėgname lino gabale, kmynų kvapu iš tolo pritraukdavo pro šalį einantį pirkėją; gietinę pardavinėdavo iš plačiakaklės molinės puodynės samčiais; pro kvepiančius žemuogių krepšius negalėdavai praeiti pro šalį nenusipirkęs. Motinai vis tįmptelėdavau už suknelės, lyg primindama, prašydama:

- Nupirk, mama, žemuogių.

Be to, šviežios lapinės daržovės, nuo kurių nebuvo suspėję nudžiūti rasos lašeliai. Šių daržovių galėjai gauti kiek tik norėjai, jei tik pinigų turėjai. Parnešus viską į namus, per savaitės laiką skaniai pavalgydavai. Motinos skaniai išvirtus valgius dar visi ir šiandieną prisimename.

Žiemos popietėje laisvalaikio laikotarpis suteikdavo moksleivėms išskirtinų malonumų. Šaltomis dienomis skverbdavosi šaltis pro aprėdalo plyšius, kur tik galėdavo įsibrauti. Nesvarbu, kad nosies galas raudonas ir nuo šalčio varva. Apsirengus šiltai ir apsimovus vilokiukus į kaliošus, po pamokų eidavome rogutėmis pasivažinėti. Rogutėmis važiuoti visos norėjome, tik jų tempti nė viena nenorėjo. Iš turgaus išvažiuojančius ūkininkus užšnekėdavome prašydamos:

- Pavežk, dėde!

Prašėme, kad mums leistų prisirišti rogutes prie jų rogių. Vieni ūkininkai sutikdavo pavėžinti, o kiti net botagu pagrasindavo, sakydami:

- Aš jus pavešiu!

Prisirišusios rogutes prie ūkininko rogių, nuvažiuodavome net iki miesto galo už kapinių. Padėkojusios "Maloniam dėdei", kaip klegiančios žąsys, grįždavome atgal į miestą ir vėl ieškodavome kito ūkininko, kuris sutiktų padaryti tą patį. Tik į pavakarę grįždavome alkanos namo, su išpurvintu paltu ir peršlapusiais viloi-

kiukais. Už tai iš motinos gaudavome tiek ir tiek "pipirų".

Gerokai paaugusios mergaitės svajojo ir slėpė savyje ateities pramatomą gyvenimą. Vienos norėjo tapti kino artistėmis, kitos - dainininkėmis, trečios - baletu šokėjomis, kiekviena pagal savo pasireiškusius gabumus. Pinigų nei viena mergaitė iš mūsų grupės neturėjo, per visas sukrapštydavome apie 20 centų. Vakarais eidavome per krautuves plunksnų pirkti. Kol viena rinkdavosi plunksną, kitos rausėsi po prekių vyniojimo laikraščius ieškodamos kino artistų nuotraukų. Radusios prašydavome krautuvininko, kad iškirptų iš to laikraščio iškarpa. Per vakarą pereidavome per kelis krautuvininkus, o vėliau plunksnas pasidalindavome. Krautuvininkai greit permatė mūsų pokštus. Pamatę į krautuvę įeinant grupę mergaičių, jau iš tolo pradėdavo šaukti, kad mums nieko parduoti neturi, - nėra nei plunksnų, nei paišelių, nei sąsiuvinių.

Iš mūsų grupės visos mergaitės gyveno pačiame Biržų mieste, tik viena - Valė Bražionytė, kuri vėliau buvo ištekėjusi už teisingumo ministerio Aleksandro Žilinsko, gyveno Astravo dvare pas savo ištekėjusią seserį už agronomo Petro Variakojo.

Vasaros ar žiemos metu Biržų miesto gamtos grožis pralenkė daugelio kitų Lietuvos apskričių miestus. Ypač jaunoji karta naudojosi tuo "žemės rojumi". Radvilų pilis buvo apsupta gražiausio Biržų parko. Alyvų, jazminų ir radastų kvapas pavasarių net apsvaigindavo. Iš užpakalinės Radvilų pilies pusės ežeras laikė apsupęs didelę miesto dalį. Per miesto vidurį tekėjo dvi upės. Už ežero dūksojo Astravo dvaras su jau griūvančiais rūmais ir parku. Prie rūmų stovėjo dvi liūtų figūros, kurios vėliau buvo pervežtos į karo muziejų.

Valę dažnai palydėdavome namo į Astravo dvarą. Pasinaudodamos proga, prašydavome jos, kad mus įvestų į dvaro rūmų vidų, nes rūmų vidaus lankymas buvo uždraustas dėl jau vietomis pūvančių grindų. Valė mus nusivesdavo pro užpakalines duris ir siauro koridoriaus apvaliais vingiuotais laiptais užlipdavome į viršų. Mus žavėjo didžiulės, tuščios, niekuomet mums nematytos, salės, - atrodė lyg pasakoje ar kino filme.

Anais laikais visos buvome neturtingos, bet laimingos, nes matėme prieš save pasaulį ir jo gyvenimo grožį toki, koks jis buvo tikrumoje. Žmonės atrodė geri ir be apgaulės. Man atrodo, kad biržiečiai skiriasi iš kitų apskričių gyventojų savo charakteriu. Visuomet linksmi, geros nuotaikos. Atvirumas ir nuoširdumas buvo pastebimas visur. Biržietis biržiečiui jaučia didelį broliškumo jausmą. Biržiečių vaišingumą visi pažįstame, nes yra apdainuotas eilėse ir aprašytas knygoje. O jau biržiečių alučio - linksmintojėlio "stiprumas", - užtenka vienos stiklinės, kad "išvirstumei iš kojų".

Biržiečių nuoširdumas šeimoje buvo tradicinio auklėjimo pažymys. Vaikai jau nuo mažens buvo mokomi, kaip reikia gerbti artimą ir vyresnį amžiumi nepažįstamą asmenį. Kur tik bebūtų biržiečių, tuojau susiburia į krūvą ir sudaro lyg vieną šeimą.

Biržiečiui Biržai - jų gyvenimo džiaugsminga ir nerūpestinga pradžia ir išsvajota senatvės pabaiga. Biržų ežero vandens bangos, šimtmečiais vydamos viena kitą ir atsimušdamos į krantą, mėnesienos šviesoje laukė suskambančių brolių balsų, kviečiančių grįžti namo. . . Namai paliko taip toli už jūrų marių, - nebepasiekiami. . .

Caracas, 1979 m. rugpiūčio 5 d.

Arėjas VITKAUSKAS

SMUKLININKO DUKTĖ TEKA

Diena iš dienos neprašyti laikraščiai šneka:

- "Smuklininko duktė teka!"

Visas kolonijos dėmesys ant kojų-

rodos, šaukia: - "Smuklės garbei visą ką aukojau!"

Kokia graži ta putomis išaugusi dukrelė,

kokia brangi bus jos vestuvinė suknelė,

kokie tėvai geri ir žymūs čia biznieriai,

kiek laimės daug tai mergšei čia visi išgėrė!

Alus tekės kaip srauni Niagara,

o jeigu kam vestvėse pasidarys negera-

galės vištiena, kiek tik nori, širdį pataisyti,

juk-jeigu vestuves daryti, tai daryti!

Paveikslą laikraščiai visaip kasdien kartoja,

dar prideda: - "Kaip kalbą lietuvių gražiai ši nuotaka vartoja!" -

Gali iš susijaudinimo čia apsiverkti iš tikrųjų-

tiesk priskaičiuota smuklininkaitės dorybių prašmatniųjų!

* * *

Per smuklininko vestuves nemato nieks žinutės,

kurios nedaug-iš viso trys ar kiek eilutės,

kad mokslus einantis studentas,

nepriteklių ir bado iškedantas,

neb'išlaikė fiziniai ir į beprotnamį pateko, -

juk, ką tas reiškia, kuomet smuklininko duktė teka!

Chicago, Ill., 1935. X. 27

TIR-LIR-LIR-LIR-LIAM-PAM-PAM! . .

(Iš mano vaikystės atsiminimų)

Jeigu gyvenimu laikyti baltą kinematografo ekraną, tai žmonės, kurie kartais gyvenime pasirodo, yra keistais šešėliais, kurie praeina ekrane nežmoniškai mostiguodami galūnėmis, judėdami ir tuo įvarydami net šiurpulio. . .

Įsivaizduokite sau: įeina aukštas, liesas, apibarzdojęs žmogus su keistai jam tinkančiu rūbu ir sušunka mano mamai:

- Tir-lir-lir-lir-liam-pam-pam. . .

Ir abiejų rankų pirštais, lyg pasikopdamas nematomais laipteliais, "lipa" į viršų. . . Tokį keistą šešėlį įsivaizduokite durų prakirtime. Pirštais "lipa" į viršų - atseit, skambina pianu. . .

Taip keistai sveikindavosi mūsų buto kaimynas, kuris buvo kryždirbys. Visuomet jo išengimas į mūsų butą būdavo tas pats:

- Ooo! Sveika, gaspadin!.. Tir-lir-lir-lir-liam-pam-pam!

Aš, gal jau būsimas rašytojas, su nuostaba ir baime žiūriu į jį ir mano šešerių, septynerių metų galvoje netelpa tas literatūrinis tipas. . . Mane vis baugina. Taip, kaip jo sveikinimas, keistas ir visas tas žmogus.

Mūsų buto sienos labai plonos (virtuvėje pasidarėme net skylę, per kurią galime susisiekti) ir labai dažnai girdžiu, kaip ilgasis žmogus savo buto viduje gailiai čirpina dėžutę su įdedamomis, storame popieryje išpjaustytomis, natomis. Jo "katerinką", kaip didelę mano gyvenimo naujenybę, aš mačiau kažin kaip praeidamas, kai kaimynų buto durys buvo atidarytos.

Dirbo tas žmogus kryžius iš cemento. Tikrai jis juos "dirbo", nes pas mus apsigyvenęs, vieną kartą, rodos, jį ir tebandė daryti. "Tebandė", - nes nepavyko. . .

Girtuoklis buvo. Sako, žmoną mušė. Apskritai, tai buvo gyvenimo nevykėlis, sėkmingai savo "nevykėlio" vaidmenį ir vaidinęs su savo tuo nelemtuuju:

- Tir-lir-lir-lir-liam-pam-pam!..

Už mūsų namų toliau, kur iš plento eina kelias pakalnėn, ant kampo tebuvo apšerpėję keli to žmogaus pagaminti kryžiai. Toks vaizdas, kad, tur būt, jis už butą nesumokėjęs ir kryžius likimui palikęs, pas mus atsikraustė. . .

"Meistras" buvo jo vardas. Pats labai gyrėsi savo darbais. O miesto kapinėse, paežeryje, veltui aš ieškojau akimis jo pagaminto kryžiaus. . . Man rodos, kad ir "užsakymai" jo tebuvo tokie, kad paimti pinigus ir pragerti. . .

O tas kryžius, kurį jis nelaimingai dirbo pas mus, ilgai mėtėsi suiręs.

Mat, reikia į tam tikrą lentinę formą įdėti susuktą kryžiaus pavidalu storą vielą, kad kryžius nesuirtų. Paskui pripildyti tinkamai sutaisyto cemento ir gerai išdžiovinti. Bet mūsų "meistro" cementas, matomai, buvo per daug degtinėje mirkytas, kad ilgai te mačiau elgetišškai styrančią, kryžiaus pavidalu susuktą, storą vielą kieme. Tas suiręs kryžius ir yra ryškiausias atsiminimas iš viso to:

- Tir-lir-lir-lir-liam-pam-pam!..

Ar buvo pianas jo bute ir ar mokėjo jis juo skambinti, - nebeatsimenu. Bet matomai turėjo kilmę tas:

- Tir-lir-lir-lir-liam-pam-pam!..

O jo vaikas išmokė mane vogti. Tėvas žvakes per "grabnyčias" pardavinėdavo. Jų išteklių, ypač vyniotąsias, pasigamindavome namie, bet su tiesiosiomis, - niekas neišėjo ir jų gamybai forma be reikalo mėtėsi užmesta. Iš Panevėžio (tuomet man tas atrodė labai iš toli, nes gyvenome Šiauliuose) jų - "fabričnų" - parsigabendavome...

"Atrado skylę" kur "išduoti" tas žvakes mūsų kaimyno ištvirkęs sūnus (keiktis buvo jo įprastas dalykas). Prikalbino mane jas vogti. Jis sakė, kad iš jų man kažin ką gražaus padarys (skulptoriško) ir duos, bet pats žvakes ėmė ir gabeno nežinau kur. Nieko niekuomet iš jo negavau...

Ir vogiau aš ne su akstinu, kad ką nors už tai gausiu, bet daugiau dėl to, kad tas jaunas banditas man liepė. Tokia buvo jo valios įtaka man! Jis mokėjo kažin kaip įkvėpti savo norus man. Aš buvau jo nelaiminga auka...

Laiptais styrindavau į antrą aukštą - "salką", kur buvo dėžės su žvakėmis, laužiau ilgąsias į dalis ir, su šokinėjančia širdimi, kad ko nors ant laiptų nesutikčiau, arba kad neišgirstų kitame "salkos" gale gyvenusi teta... , vos gyvas lipdavau žemyn, kur jau tamsiame prieangyje laukdavo manęs tas banditas. Daug, labai daug, tų žvakių aš išgabenu...

O jis man už tai bene "į snukį" pasiūlė "duoti", ar net ir "davė". Bent jaučiau ant savęs jo terorą... Išduoti žadėjo. O nukentėjęs, be abejojimo, būčiau aš.

Vėliau, lyg kad girdėjau, į kalėjimus nuėjo tas mano vaikystės mokytojas. Jo tėvas kryžių dirbimo karjerą pas mus ir bus baigęs...

Kai atsimenu tą baimę, su kuria žiūrėjau į keistą mūsų kaimyną, ir tą baimę, kurią turėjau žvakes vogdamas, turiu sau pasakyti, kad žmogaus gyvenimas yra tikras:

- Tir-lir-lir-lir-liam-pam-pam!..

Taip, jis buvo keistas ir nelaimingas augančiam ateities žmogui.

MOTIEJUS KARAŠA

Pulk. Motiejus KARAŠA

Biržai, 1895.IX.10 - Baltimore, 1979.IX.2

Džiaugsme ir nuliūdime žmonės buriasi. Džiaugiamės su linksmomis ir liūdime su liūdinčiais.

Baltimorės Hubbord laidotuvių koplyčioje 1979 m. rugsėjo 5 d. vakare, lauke siaučiant audrai, vėjūi verčiant medžius ir lietui užtvindant gatves, gausus lietuvių visuomenės būrys, nebudami nepalankaus oro, susirinko atsisveikinti su netikėtai mirusiu rugsėjo 2 d. pulkininku Motiejumi Karaša, Altos Baltimorės skyriaus buvusiu pirmininku, pareikšti užuojautą liūdinčiai žmonai Eugenijai, sūnui Arvydui ir sūnėnui Narimantui Karašams su šeimomis, susikaupime išklausyti Dievo paguodą teikiantį žodį, padėkoti Aukščiausiam už tą apsaugą, kuri velionių lydėjo jo žemiškoje kelionėje ir kad mes, jį pažinę, galėjome džiaugtis velionio paslaugumui ir draugyste.

Pažinome mielą tautietį kaip gerą kovotoją už tėvynę Lietuvą ir savo tautą mylintį gynėją, Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios ištikimą narį, gerą, rūpestingą vyrą, šeimos tėvą, artimo nepamirštantį draugbrolių. Savo santūrumu kitų nepastebėtas ir tyliu darbš-

tumu ir kantrumo dėka daug nuveikęs kitų gerovei.

Motiejus Karaša gimė 1895 m. rugsėjo 10 d. Paberžės km. Biržų reformatų parapijos ūkininko Petro ir Katrės Mikelėnaitės Karašų šeimoje, kuri užaugino keturis sūnus - Joną, Jurgį, Petrą ir jauniausiąjį Motiejų. Pradžios mokyklą lankė Medeikių kaime, vidurinę - Biržuose, kurią baigė 1914 m. ir 1916 m. pašauktas kariuomenėn, įstojo į karo mokyklą Poltavoje. 1918-19 m. kovojo Sibire. 1921 m., po sunkių pergyvenimų, grįžęs tėvynėn ir stojo į Lietuvos kariuomenę. 1924 m. baigė Aukštuosius karininkų kursus Kaune. 1926 m. buvo paskirtas į Lietuvos Šaulių Sąjungą, kur ėjo apygardos ir rinktinės vado, karinio parengimo bei šaulių ugniagesių inspektorius pareigas. 1939 m. gruodžio 1 d. buvo paskirtas Kėdainių aps. karo komendantu, o 1940 m. gruodžio 28 d. bolševikų buvo atleistas iš karo tarnybos. Nuo 1942 iki 1944 metų ėjo Raseinių aps. savitarpinės pagalbos reikalų vedėjo ir vietinėje rinktinėje Raseinių aps. komendanto pareigas. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. 1951 m. atvyko į Baltimorę.

Šalia pagrindinių profesinių pareigų ilgą laiką dirbo ugniagesių sąjungoje ir kitose įvairiose srityse. Nuo 1932 m. buvo Lietuvos ugniagesių sąjungos vicepirmininku, o nuo 1942-43 m. pirmininku. Nuo 1936 iki 1939 metų Pabaltijo Ugniagesių sąjungos generalinis sekretorius. 1937 m. paruošė ir išleido šauliams sporto vadovėlių. Paruošdavo straipsnius "Kario" ir "Mūsų Sparnų" žurnalams. Su savo ilgu ir spalvingu gyvenimo keliu norėjo supažindinti ir platesnę visuomenę, paruošdamas spaudai savo atsiminimų knygą "Gyvenimo sūkuriuose", kurios galutinai nesuskubo parengti.

Pažinau mielą Motiejų Biržų miesto mokykloje 1910 m., kai kartu mokėmės vienoje klasėje. Užėję karai mus išblaškė po pasaulį. Palyginamai neilgai pasidžiaugę laisva tėvyne Lietuva, vėl susitikome svetur, mus priglaudusioje svetingoje USA, bet šį kartą išlydėti į ten, kur nebėra tų žemiškų vargų ir rūpesčių. Ilsėkis po sunkių darbų ir patirtų vargų svetingoje žemėje. "Tiesie toli, arti, bet kur, nes Tavo, Dieve, žemė juk visur!"

Po gedulingų pamaldų koplyčioje, atsisveikinimo žodį tarė Lietuvių Tautinės Sąjungos Baltimorės skyriaus pirmininkas Vladas Bačanskas, apibūdindamas velionį kaip ažuolą, tvirtai išlaikiusį gyvenimo audrą. Bendradarbis Kazimieras Dulys, savo tartu žodžiu, prisiminė kartu praleistus metus medžio apdirbimo įmonėje.

Rugsėjo 6 dieną, audrai praėjus ir saulei šviečiant, velionio palaikai, gėlėmis, vainikais pridengti, buvo nulydėti į Loudon Park mauzoliejų, kur trumpomis religinėmis apeigomis, sugiedojus Lietuvos Himną, buvo atsisveikinta su mielu tautiečiu. Lietuvių namuose, pietų metu, poetas Nadas Rastenis dar sykį mums priminė velionio nuopelnus mūsų tautai.

Kun. S. Neimanas

ÉMILIS SKEBERDIS

*Dipl. inž. Emilis SKEBERDIS
Kaunas, 1933.II.28 - V. Vokietija, 1979.VIII.16*

Po ilgos ir sunkios, su nuostabiu kantrumu perneštos klastingos kaulų vėžio ligos, 1979 m. rugpiūčio 16 d. Mūnchene Grosshadern ligoninėje mirė diplomuotas inžinierius Ėmilis Skeberdis, sulaukęs virš 46 metų.

Gimė 1933 m. vasario 28 d. Kaune. 1952 m. baigė gimnaziją Biržuose. 1952-1957 m. studijavo Leningrado vandens transporto ir uostų statybos inžinerijos institute. Labai gerai apgynė diplominių darbą "Odesos uosto rekonstrukcija". 1957-1958 m. dirbo inžinierium Rusnėje, 1958-1959 m. Vilniuje statė gyvenamus namus ir mokyklas.

1959 m. su tėvais ir žmona, gim. Paužaitė, atvyko į V. Vokietiją ir nuo 1962 m. dirbo kaip dipl. inž. didžiausioje statybos firmoje "Moll", Mūnchene. Ė. Skeberdžiui vadovaujant, galima sakyti, visas kraštas buvo nusėtas tiltų tilteliais, hidroelektrinėm, užtvankų šliužais ir t. t. Paskutinis, didžiausias jo užplanuotas, bet jau kitų rugpiūčio 3 d. užbaigtas statyti tiltas - Rosenheime.

Gyvenimo audrų blaškomas, velionis, kaip repatriantas, du kartu išgyveno atsiskyrimo su tėvyne skausmą. Meilę savo tautiečiui galėjome visi pastebėti jo niekad nepraleidžiamuose lietuviškuose pobūviuose. Tą meilę nuskriaustam broliui jis rodydavo metai iš metų, vežiodamas savo Vargo mokyklą lankančius vaikučius, lankydamas senelius ir ligonius. Jis buvo keletą metų ir Mūncheno Lietuvių Apylinkės valdybos narys.

Laidojimo apeigas dviem kalbom 1979 m. rugpiūčio 22 d. Nord-

friedhof Mūncheno koplyčioje ir prie duobės atliko kun. Fr. Skėrys iš Mannheimo.

Labai jautrius atsisveikinimo žodžius tarė vienas firmos "Moll" atstovas ir Mūncheno apylinkės pirmininkas inž. Ričardas Hermanas. Jis pasakė: "Inž. Ė. Skeberdis buvo gilios minties, ramaus būdo žmogus. Jis nerūkė, nevartojo svaiginamų gėrašų, nesisvaisčiojo nereikšmingais žodžiais ir buvo pašnekus įvairiomis temomis. Jo maloniausios temos buvo apie kultūrinį darbą gimtajame krašte ir išeivijoje. Buvo didelis lietuvis patriotas ir susipratęs reformatas. Už tai jo draugai ir bendradarbiai jį gerbė ir mylėjo."

Paliko liūdinčius: žmoną Birutę, dukrą Aušrelę (15 m.), sūnų Mindaugą (17 m.), tris seseris (dvi iš jų dar Lietuvoje ir viena JAV-USA) ir kitus gimines.

Laidotuvėse dalyvavo apie 80 žmonių, beveik visi kilę iš Lietuvos. Ant kapo sudėta labai daug vainikų, jų tarpe ir vienas iš VLB Mūncheno apylinkės su lietuvišku įrašu. Visi dalyviai po laidotuvių buvo pakviesti į kavinę.

Žmonai, dukrai, sūnui ir sesutėm reiškiau mano nuoširdžiausią užuojautą ir su jais kartu liūdžiu.

Laidojimo pamokslo tekstas: Tokiu būdu pamokyk mus skaičiuoti mūsų dienas, kad įgautume išmintingą širdį (Psalmė 90, 12).

Kun. Fr. Skėrys

Arėjas VITKAUSKAS

PO ŠVENČIŲ

Sumindžiotos ir suvažinėtos,
Kelios skardinės dūdos dar mėtos;
Eglaitės išgrūstos į užtvorius yra,
(Nekenčia ponias, kad ant kilimo byra)...

Ledo barškučiais langai rytą kaišos,
(Kalėdų linkėjimų krūva dar maišos)-
Tikras žiemos jau atėjo sezonas
(Paslėpė antklodes skystas ir plonas)...

Vainikai raudoni į krūvas sušluoti
Ir metai nauji su triukšmu išdūduoti:
Dabar-tik sulaukti, ko yra linkėta,
(Jeigu nedings, kaip viskas, kas kalbėta)...

ALBERTAS PUSKEPALAITIS

Albertas PUSKEPALAITIS
Mažoji Lietuva, 1898.VI.20 - So. Boston, 1979.VIII.17

1979 m. rugpiūčio 17 d. Bostone mirė Albertas Puskepalaitis. Atsisveikinimas buvo sekmadienio vakare, Kaspero šermeninėje, South Bostone. Žinomo tilžiškio mažlietuviu ir spaudos darbuotoju atsisveikinime dalyvavo gana gausus bostoniškių būrys, apie 60, nors velionis neturėjo čia artimų giminių ir gyveno gana vienišas. Tik sesers sūnus Helmut Henneberg su šeima, iš kaimyninio Cantono, rūpinosi laidotuvėmis. Vokietijoje tebegyvena du A. Puskepalaičio broliai ir viena sesuo.

Karstas buvo uždengtas lietuviška trispalve. Tuo pasirūpino Bostono šauliai, vadovaujami inž. Jono Stašaičio. Uniformomis pasipuošę šauliai pakaitomis stovėjo garbės sargyboje prie savo garbės nario karsto. Prakalboms pirmininkavo inž. Eugenijus Manomaitis, prabilęs į susirinkusius vietinės lietuvių evangelikų grupės įgaliotas, Lietuvių Bendruomenės ilgametis pirmininkas Antanas Matjoška perskaitė Antano Mažiulio parašytą velionio biografiją iš Lietuvių Enciklopedijos. Šaulių vardu atsisveikino J. Stašaitis, o draugų vardu kalbėjo Jurgis Gimbutas.

Pirmadienį, rugpiūčio 20 d., susirinko apie 40 žmonių palydėti A. Puskepalaitį į kapines. Po trumpų dr. A. Krisiukėno paskaitytų maldų, 12 automobilių viikstinė pajudėjo į tolimą Bostono prie-

miestį, West Roxbury, Kethsenomy kapines, kuriose laidojami visų tikėjamų žmonės. Čia vėl uniformuoti šauliai atliko kariškas ceremonijas, įteikdami atitinkamai sulankstytą lietuvių tautos vėliavą velionio giminėms. Bostono Balfo sk. pirmininkas Antanas Andriulionis pasakė jautrų atsisveikinimo žodį. Andriulionių namuose ir globoje A. Puskepalaitis gyveno paskutiniuosius kelerius savo senatvės metus. Laidotuvės užbaigtos Lietuvos himnu.

Velionis Albertas buvo vienas iš retųjų lietuvių, gimusių ir augusių Mažojoje Lietuvoje, Tilžės krašte. Savo gyvenimu Puskepalaitis parodė, kad Sauerveino-Girėno giesmės idealas "Lietuviais esame mes gimę, lietuviiais turime ir būt" gali būti praktiškai įvykdytas. Albertas Puskepalaitis nuo jaunystės iki senatvės stengėsi sekti didžiųjų Mažosios Lietuvos sūnų - Donelaičio, Vydūno, Simonaičio, Jagomasto pramintais keliais. Jei didžiųjų savo gyvenimo dalį Puskepalaičiui nebuvo lemta gyventi Mažojoje Lietuvoje, tai nors iš tolo jis skleidė tos Lietuvos dalies lietuviškąją istoriją ir dirbo išėivijos mažlietuvių draugijose.

Puskepalaičio darbas buvo glaudžiai susijęs su spaustuvininko profesija - spauda. Nekartodamas Lietuvių Enciklopedijoje Antano Mažiulio parašytos velionio biografijos, mėginasi paryškinti Puskepalaičio sutapimą su lietuvių spauda. Jei nepriklausomoje Lietuvoje spaustuvių aprūpinimas naujomis mašinomis buvo jo pragyvenimo šaltinis, tai po karo Vokietijoje ir Amerikoje lietuvių spauda pasidarė jo aistra, kuriai jis skyrė visas savo kuklias lėšas ir daugiausia laiko. Iškeliaudamas iš Lietuvos, jis pasiėmė svarią savo bibliotekos dalį ir išsaugojo ją iki pat mirties. Pirkdamas visas geresnes knygas, prenumerodamas beveik visą periodinę lietuvių spaudą Vokietijoje, Amerikoje ir Canadoje, Puskepalaitis apsikrovė spausdiniais iš visų pusių. Anksčiau jis ir pats rašė, redagavo ir platino spaudą, o Amerikoje jau tik pasitenkino ją skaitydamas ir remdamas.

Įdomu, kad Puskepalaičio lietuviškos periodikos rinkiniai apima visas sroves. Būdamas evangelikas liuteronis, jis, žinoma, skaitė jų žurnalus "Mūsų Sparnus", "Svečią", "Evangelijos Šviesą", "Dangaus Raktus", "Evangelijos Žodį" ir "Paskutinį Trimitą". Šalia to jis prenumeravo arba pirkė pavienius numerius, atrodė, visų lietuviškų žurnalų. Surinko "Aidų", "Ateities", "Į Laisvę", "Kario", "Lituanus", "Lietuvių Dienų", "Darbo", "Sėjos" ir dar kelis, kad ir nepilnus, komplektus. Prie to dar kaupė krūvas dienraščių ir savaitraščių. Ne tik kaupė, bet skaitė pabraukdamas, kas jam atrodė svarbu. Aišku, kad šiaip informacijai būtų pakakę pusės tų žurnalų ir laikraščių. Bet Albertui Puskepalaičiui žurnalas ar laikraštis buvo nepakartojami unikumai. Daugiausia jo kalba sukdavosi apie skaitytus straipsnius. Senatvėje, susirgęs, Puske-

palaitis iš anksto pasirūpino, kad jo surinkta lietuviška biblioteka nepražūtų, o būtų išdalinta tokioms mokslinėms bibliotekoms, kur jo knygos, daugiausia liečiančios Mažąją Lietuvą, būtų naudojamos ir išsaugotos ateičiai. Šių metų pradžioje, draugams padedant, jis padovanojo apie 220 spaudos vienetų valstybinio Kent State universiteto lietuviškajam rinkiniui, 66 vienetus ALKAI, 51 - Pensylvanijos universiteto bibliotekai, 22 - Vilniaus universitetui. Tai knygos ar brošiūros, daugiausia lietuviškos, bet buvo ir kitomis kalbomis, tačiau lituanistinėmis temomis. Į tuos skaičius neįskaityti žurnalai ir laikraščiai. Mažesni spaudos kiekiai teko privatiems kolekcionieriams. Iš viso išdalinta 476 knygos ir brošiūros ir daugybė periodinės spaudos. Gavėjai dar suskubo asmeniškai padėkoti Puskepalaičiui ir paskelbti apie tai lietuvių spaudoje.

Lietuvoje gyvendamas, Puskepalaitis žydėte žydėjo: turėjo plačias pažintis, pakankamai lėšų išlaikyti gerus namus ir automobilį, galėjo būti teniso ir jachtų klubų narys. Išėivijoje jam nebesisekė apsirūpinti materiališkai. Nesisekė ir šeimyninis gyvenimas. Liko vienišas, kiek apkartęs, jautrus. Tačiau, kad ir save skriausdamas, dalino savo paskutinius uždarbių pinigus ne tik spaudai, bet šiaip lietuviškoms organizacijoms. O jos, pajutusios ypatingą dosnumą, apipildavo senelių prašymų laiškais, kurių prisirinko kelios dėžės.

Amerikoje Puskepalaitis gyveno pirma Minnesotoje, trumpai Chicagoje ir ilgiausiai Bostone. Mėgdavo lankyti lietuvių koncertus ir kitus scenos renginius. Jų spausdintas programas taip pat saugojo, kaip ir kitus spausdinius.

Iki pat mirties Albertas korespondavo su keliais Mažosios Lietuvos veikėjais. Iš jų žinau profesorių Martyną Braką, kunigą Fr. Skėrių, redaktorių Ansą Lymantą. Kad ir neišėjęs aukštesnio mokslo lietuvių kalba, Puskepalaitis neblogai rašė lietuviškai. Kartais jam geriau išėidavo pirma rašyti vokiškai, po to išversti ir dar duoti kam nors ištaisyti. Mėgdamas raštą, Puskepalaitis paliko per 100 lapų neišbaigtų atsiminimų ir daug savo laiškų kopijų, kuriuose yra biografinių ar istorinių faktų. Tasai rašytinis Alberto Puskepalaičio palikimas jau sutvarkytas, dublikuotas ir padalintas į tris vietas: giminėms Vokietijoje, red. A. Lymantui ir archyvui Amerikoje. Gal sulauksime išspausdinant šio neeilinio lietuvių spaudos entuziasto raštus, kuriuose iš praeities išnyra specifiskas prūsų lietuvių gyvenimas prieš I Pasaulinį karą ir Mažosios Lietuvos veikėjų darbai vėliau.

1979. IX. 8

ATSISVEIKINIMAS SU MARTYNU KAVOLIU

Greit pasklido lietuviškoje visuomenėje liūdna žinia, kad po sunkios ligos 1979 m. rugpiūčio 10 d. mirė Chicagoje dr. kun. Martynas Arminas Kavolis, gimęs 1897. XI. 14 Gargžduose, Kretingos aps.

Dr. Kavolis buvo taip pat teisininkas. Lietuvos U-to teisių fakultetą baigė 1925 m. ir teisės studijas gilino Vokietijoje, kur 1948 m. įsigijo teisių daktaro laipsnį. Nepriklausomoje Lietuvoje buvo Tribunolo prokuroro padėjėjas. Dr. Kavolis per visą gyvenimą domėjosi bažnytiniais reikalais. Vienuolika metų ėjo Lietuvos Ev. Liuteronų Bažnyčios Konsistorijos prokuroro pareigas. Gyvendamas išeivijoje, studijavo evangelikų teologiją ir prie Canados Liuteronų Bažnyčios išlaikė reikalingus teologinius egzaminus. Kunigu buvo iššventintas 1953 m. rugsėjo 30 d. Kunigavo Ev. Liuteronų parapijoje Toronte, o paskui Chicagoje National Lutheran Council taip vad. Mission Church, aptarnaudamas liuteronus įvairiose Chicagos bažnyčiose. Paskutiniaisiais metais buvo išėjęs į pensiją.

Rugpiūčio 13 d. Tėviškės Ev. Liuteronų parapijos bažnyčioje Chicagoje įvyko atsisveikinimo pamaldos su mirusiu dr. kun. M. Kavoliu. Velionis priklausė Neo Lituania korporacijai, kur ėjo namų statybos ir garbės teismo pirmininko pareigas, todėl prie jo karsto budėjo Neo Lituania korporantai. Atsisveikinimą pravedė parapijos klebonas senjoras kun. Ansas Trakis. Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios gener. suprnt. kun. Stasys Neimanas, tos pačios Bažnyčios suprnt. kun. Povilas Dilys ir Ev. Liuteronų Išganytojo parapijos Toronte kun. Algimantas Žilinskas tarė atsisveikinimo žodį. Iš pasauliečių atsisveikino: teisininkas A. Budreckas, Lietuvių Teisininkų centro valdybos vardu, ir Mečys Valiukėnas Neo Lituania korporacijos filisterių vardu.

Suprnt. kun. P. Dilys tarė šį atsisveikinimo žodį:

"Antrame apaštalo Povilo laiške Timotiejui, pirmame perskityrime septintame skirsnelyje, skaitome: "Dievas gi mums davė ne baimės dvasią, bet galybės, meilės ir protingumo dvasią".

Nuliūdusieji klausytojai, sūnus, seserys, artimieji giminės, draugai, pažįstamieji ir mes Lietuvos Evangelikų Bažnyčių dvasininkai, velionio kolegos!

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios išeivijoje, jos žurnalo "Mūsų Sparnai", kuriame brangus Martynas glaudžiai bendradarbiavo, lietuvių reformatų kunigų, mano šeimos ir mano vardu noriu atsisveikinti su daktaru kunigu Martynu Kavoliu ir išreikšti gilią

*Dr. kun. M. KAVOLIO karsto išnešimas iš Tėviškės parapijos bažnyčios.
Chicago, 1979.VIII.14*

Nuotr. M. Nagio

užuojautą visiems.

Man teko tik Amerikoje susipažinti su velioniu tada, kada jis tarnavo kaip evangelikų kunigas Dievo Bažnyčiai. Bet iš man prieinamos istorinės literatūros buvau gana gerai painformuotas apie velionio bažnytinę ir valstybinę veiklą Lietuvoje, nepriklausomybės metais, kai jis stengėsi sustiprinti Lietuvos Ev. Liuteronų Bažnyčią mūsų krašte. Valandos, kurias praleidau su brangiu Martynu bendruose lietuvių evangelikų Bažnyčių posėdžiuose, arba in the Center for Research Libraries mano kambaryje ar mūsų Ev. Reformatų Sinoduose Chicagoje, visuomet darė man gilų, neužmirštamą įspūdį. Martynas Kavolis buvo gilus teologas, ypatingai stiprus sisteminėje teologijoje. Jis pabrėždavo, kad tikra krikščioniška teologija prasideda ten, kur yra gyvas tikėjimas. Tebūnie man leista priminti tris įvykius iš velionio bažnytinės veiklos Amerikoje.

Prisimenu jo gerai paruoštus pamokslus, kuriuos jis sakydavo kaip laikinas kunigas of the Lutheran Church in the Woodlawn Area, netoli Chicagos Universiteto. Jau tada parapijiečiai daugumoje buvo juodieji. Mano bendradarbiai iš Universiteto dažnai pasidalindavo su manim įspūdžiais apie pasakytus pamokslus. Gal būt ne visi buvo teologiniai paruošti priimti visų velionio išreikštų minčių, bet nežiūrint to, jo klausytojai jautė, kad jų laikinas kunigas yra gilaus tikėjimo žmogus ir atskleidžia jiems krikščionybės paslaptis.

Mūsų viename Sinode kolega Kavolis, per savo sveikinimą, parodė gilų susirūpinimą lietuvių evangelikų reikalais, pabrėždamas,

kad kiekvieno lietuvių evangeliko pareiga yra iki dugno susipažinti su ekumenine gadyne, kuri, nežiūrint kliūčių, vis žengia pirmyn ir negalima jos sustabdyti.

Paskutiniaisiais gyvenimo metais jis dažnokai aplankydavo mane mano įstaigoje. Buvau nustebintas jo susidomėjimu ne tik religiniais, bet ir sociologiniais klausimais. Būdamas ligonis, skaitydavo žinomo sociologo Andrew Greeley veikalus. Jis prašė manęs parūpinti jam statistinius davinius apie demografinį judėjimą Illinois valstybėje. Jis t. p. išreiškė susirūpinimą apie sekančiais metais "Confessio Augustana" istorinį pasaulinio masto minėjimą, taip gi ar evangelikų ir katalikų teologų pastangos galėtų būti įkūnytos? Koks pozityvus priminimas ir mums lietuviams iševijoje!

Netekus daktaro kun. Martyno Kavolio, nors mūsų lietuviškame protestantiškame gyvenime susidariusi spraga milžiniška, mes privalome nusilenkti prieš Visagalinčio valią ir dėkoti Dievui, kad Jis brangiam Martynui davė jo ilgame gyvenime ne baimės, bet galybės, meilės Bažnyčiai ir protingą dvasią. Amen. "

NAUJI LEIDINIAI

-----oOo-----

"DAGYS klajoja ir galvoja", tai skulpt. J. Dagio antroji prisiminimų, poezijos ir epo knyga. Knygą išleido pats autorius. Spaudė Litho Art. lietuviška spaustuvė Toronte 1979m. Knyga turi 164 psl., iš kurių 115 psl. teksto ir 49 psl. iliustracijų.

1978 m. autorių ištiko sunkus širdies smūgis, po kurio jis ilgai negalėjo vartoti kaltelių ir plaktuko. Šią progą jis išnaudojo antros knygos suformavimui: surinko turėtus eilėraščius, poetas, epą, pakartotojo laikuriuos spaudoje tilpusius straipsnius ar jų ištraukas, ir visa tai savo lėšomis atspausdino.

Tikime, kad skaitytojai ras daug pasigėrėtinų dalykelių knygos puslapiuose, o skulp. Dagiui linkime ir toliau nepamesti plunksnos. Viliamės, kad jis jos nepames, nes:

Ar gimsta man širdyj viltis
Ir aš aukštyn su ja lekiu,
Ar gęsta meilės žiburys
Ir aš tamsoj žemyn slenku,
Aš vis jaučiu, kad gyvenu
Ir man smagu, nors ir kenčiu (21 psl.).

J. P.

-----oOo-----

"ŠVENTASIS RAŠTAS, komentarai-aiškinimai". Paruošė Kostas Burbulys. Knyga atspausdinta Chicagoje 1979 m., apima 281 psl.

Šiame veikalve autorius nagrinėja ne visą Šventąjį Raštą, bet tik Mato ir Morkaus evangelijas, cituodamas ir aiškindamas kiekvieną posmą.

R. Katalikų Bažnyčia buvo pavedusi Šv. Rašto aiškinimą išimtinai kunigams, nes eiliniai ir nemokyti žmonės gali daug ką klaidingai suprasti. Tik po Vatikano II Susirinkimo buvo leista katalikams tiesioginiai susipažinti su Šv. Rašto tiesomis.

Reformacija, atmetusi popiežių dogmas, nuo pat pradžios dėjo pastangas parūpinti Šventąjį Raštą gimtąja kalba kiekvienai tautai ir be jokių aiškinimų duoti žmonėms į rankas.

Pagal reformatorių mokymą tikėjimas yra Dievo dovana, kuris suteikia žmogui dvasinę galią pažinti ir suprasti dieviškas ir žemiškas tiesas. Vienok tikinčiam krikščioniui, besigilinant į Šventąjį Raštą, susidaro sunkumai susigaudyti dėl žodžių prasmės, nes kiekvienas Šv. Rašto žodis turėjo būti paties Dievo žodis. Tie patys žodžiai senovės kalbose turėjo visai kitokią prasmę, pav. apie pasaulį, visatą, dangų, žvaigždes ir t. t. Todėl, norint Šv. Rašto mintis pagauti ir suprasti mūsų laiko kalboje, tenka parūpinti komentarus, kas lietuviškai reiškia - aiškinimus.

Kun. Kostas Burbulys šiuo savo darbu yra pirmtakas lietuviškoje evangelikų raštijoje, nes pirmas parūpino Mato ir Morkaus evangelijų komentarus, kurie tikintiesiems padės geriau suprasti šių evangelijų atskleidžiamas tiesas.

Šiuo metu jau yra spausdinami Luko ir Jono evangelijų komentarai.

Nori įsigyti aukščiau paminėtą knygą, reikia pasiūsti 5 dol. šiuo adresu: Rev. Kostas Burbulys, 3426 N. Plainfield Ave., Chicago, Ill., 60634.

V. K.

-----oOo-----

WORLD-WIDE NEWS BUREAU, Arėjas Vitkauskas, Editor-Manager, parašė ir išleido anglų kalba knygelę "Lyre Fruit in light syrup" (Lyros vaisiai pasaldintame sirupe), minkštais viršeliais, 32 psl. Joje yra 30 trumpų, nuotaikingų eilėraščių. Jos kaina vienas doleris. Galima gauti pas autorių: 309 Varick Street, Jersey City, NJ, 07302 (Ph. 201-333-4660).

SVEIKINIMAI

Superintendentui kun. Povilui Jašinskui 1979 metai buvo reikšmingi metai, -tai trigubų sukaktuvių metai. Šiais metais Jubiliatui suėjo 50 metų nuo ordinavimo kunigu Sinodo metu birželio 24 d. Biržuose. Rugpiūčio 19 d. atšventė savo 90 metų gimtadienį su pamaldomis, kuriose dalyvavo daug parapijiečių. O spalio 28 d. atšventė savo vedybinio gyvenimo 50 m. sukaktuves savųjų tarpe.

Sveikiname mielą Jubiliatą ir Ponią šių reikšmingų sukakčių proga, nuoširdžiausiai linkėdami Dievo palaimos.

"M. Sp." Redakcija

V. VOKIETIJA. Kuratorė Felicija Mažuikienė, "Mūsų Sparnų" uoli skaitytoja, 1979 m. rugsėjo 5 d. atšventė savo 95 metų gimtadienį Hofheime prie Taunus. Gimtadienio dieną solenizantę sveikino žodžiu ir raštu giminės, pažįstami ir įvairūs V. Vokietijos pareigūnai: Hofheim burmistras ir miesto tarybos pirmininkas, Hesseno "Ministerpräsident", Main-Taunus apskrities "Landrat" ir "Kreis-

*Felicija MAŽUIKIENĖ
Holzheim, 1978.VIII*

vorsitzende", Bonnos "Bundestago" narys, vietinio CDU partijos skyriaus pirmininkas bei evangelikų parapijos atstovai. Ta proga kurt. Mažuikienė pareiškė, kad tai ne jos nuopelnas tokio amžiaus sulaukus, bet ją džiugina jai pareikšta pagarba.

"Mūsų Sparnų" redakcinė komisija nuoširdžiai sveikina mielą Kuratorę gimtadienio proga ir linki daug, daug gražių, saulėtų ir sveikų, palaimintų metų!

"M. Sp." Redakcija

Vasario 16 gimnazijos mokytojas kun. Fricas Skėrys 1979. VII. 9

atšventė 60 metų sukaktį.

Nuoširdžiai sveikiname energingą visuomenės veikėją, spaudos bendradarbį, lietuviškų renginių rėmėją ir rengėją, linkėdami darbščiam Jubiliatui geriausios sveikatos, sėkmės veikloje, ištvermės ir dieviškos palaimos.

"M. Sp." Redakcija

ŽINIOS IŠ PAVERGTOS LIETUVOS

TAURAGĖ. Vysk. Jonas Kalvanas 1979 m. birželio 24 d. konfirmavo Tauragės Martyno Mažvydo vardo bažnyčioje 78 jaunuolius: 36 mergaites ir 42 berniukus.

ALKIŠKIAI. 1979 m. balandžio 11 d. mirė Alkiškiuose dekanas kun. Gustavas Rauskinas, gim. 1902. XII. 2 d. Ištarnavo Viešpaties vynuogyne sunkiose sąlygose beveik 47 m. Laidotuvėse dalyvavo vysk. J. Kalvanas iš Tauragės, arkivysk. dr. kun. Jonas Matulis iš Rygos, latvių Bažnyčios sekretorius kun. Priednieks, latvių kun. Beimanis, reformatų Bažnyčios supernt. kun. Povilas Jašinskas iš Biržų, Šiaulių stačiatikių Bažnyčios kun. Žakas, Akmenės rajono katalikų klebonas dr. kun. Petras Puzavas ir kiti lietuvių liuteronų Bažnyčios kunigai. Velionis aptarnavo 7 parapijas Šiaurės Lietuvoje prie Latvijos sienos. Laidotuvėse dalyvavo apie

V. VOKIETIJA. Išeivių ev. liuteronų kunigų ir Bažnyčios darbuotojų suvažiavimas įvyko 1979 m. spalio 1-5 d. d. Markthesdenfelde prie Würzburgo. Tame suvažiavi-

500 žmonių.

BIRŽŪ PILIS. Biržų pilies restauracijos darbai pamažu vykdomi. 1975-76 m. architektas Evaldas Purlys paruošė rūmų restauracijos projektą. Šiuo metu pilyje dirba vos keliolika žmonių, kai gerai žinoma, kad 1686 m. pilį atstatinėjo 230 darbininkų. Dabar jie kerta krūmus, valo rūsius, atkasa griuvėsius, mūrija sienas. Jeigu ateityje rūmai bus atstatyti, juose numatoma įkurti kraštotyros muziejų ir biblioteką. Piliakalnyje buvo ne tik reprezentaciniai rūmai, bet ir visas ansamblis. Reiktų išryškinti gynybinių įrengimų pylimų sistemą, atsekti buvusio arsenalo, maisto sandėlių vietas, atstatyti tiltą ir atlikti kitus darbus. Archeologai, tyrinėdami pilies liekanas, nustatė, kad vienoje laiptinėje senovėje buvo įruoštas liftas.

me dalyvavo 20 latvių, 8 estai, 8 lietuviai ir 4 vengrai, iš viso 40 žmonių.

1979 m. spalio 17-25 dienomis įvyko Europos Bažnyčių Sąjungos

VIII konferencija Graikijoje, Kretos saloje, Chania mieste. Konferencijoje dalyvavo vysk. J. Kalvanas iš Tauragės, kun. J. Urdzė iš Bonn-Bad Godesberg ir Vasario 16 gimnazijos mkt. kun. Fr. Skėrys, atstovaudami lietuvių liuteronų Bažnyčią išeivijoje.

* * *

VASARIO 16 GIMNAZIJA. 1979 metais suėjo 25 metai kaip Vasario 16 gimnazija yra Huettenfelde. Per savo gyvavimo laiką gimnazija išleido virš 100 abiturientų ir apie 300 baigusią šešias klases. Per gimnaziją praėjo virš 700 lietuvių kilmės mokinių. 1978-1979 mokslo metais gimnazijoje mokėsi 40 mokinių iš Vokietijos, 15 iš JAV, 2 iš Venecuelos ir 2 iš Canados.

Praeitais mokslo metais abiturą gavo: Lolita Kudirkaitė, gim. 1960. V. 10 Klaipėdoje, Irena Harnerytė-Mandel, gm. 1957. I. 1 Sov. Sąjungoje, Antanas Žaliukas, gim. 1959. III. 3 Oldenburge, V. Vokietijoje, Romeo Güntheris, g. 1960. VII. 14 Lietuvoje ir Valdas Kemeraitis, g. 1959. VIII. 25 Kaune.

1978-79 m. pirmą kartą buvo išleistas Vasario 16 gimnazijos metraštelis, VI kl. mokinės Snieguolės Zalatoriūtės suredaguotas padedant kitiems mokiniams ir mokytojams. Metraštelis laiškinio lapo formato iš 12 psl. Gausiai iliustruotas gimnazijos pastato, mokytojų ir mokinių nuotraukomis.

Šiais 1979-1980 mokslo metais mokosi 62 mokiniai, iš jų 10 iš JAV, 4 iš Brazilijos, 3 iš Canados ir 1 iš Venecuelos. Iš Vokietijos

šiais metais į gimnaziją įstojo 11 naujų mokinių.

Mkt. kun. Fr. Skėrio suorganizuota ir pravesta Vasario 16 gimnazijos evangelikų mokinių įdomi metinė ekskursija į Šiaur. Scwarzwaldą įvyko 1979 m. rugsėjo 23 d. Ekskursijoje dalyvavo 50 asmenų.

* * *

CANADA. Valerija Anysienė, "Mūsų Sparnų" korespondentė ir uoli skaitytoja, pavargusi tvarkyti savo puikią rezidenciją, persikėlė į patogų butą. Iš jo langų matosi žavingas vaizdas į Ontario ežerą. Jos naujas adresas:

2350 Dundas St. W. Apt. 2108 H
Toronto, Ont. M6P-4B1

* * *

LOS ANGELES. Lietuvių Protestantų Sąjungos (LPS) narys Emilis Šinkys su žmona įsigijo Santa Monikoje, arti vandenyno, labai puikią rezidenciją su dideliu sodu, maudymosi baseinu ir pan.

Jų sodyboje LPS 1979 m. rugsėjo 9 d. surengė gegužinę-pikniką. Visus susirinkusius pasveikino S-gos pirm. J. Kutra. Buvo pakviestas tarti žodį gen. konsulas V. Čekanauskas. Jis iškėlė rugsėjo 8 d. - tautos šventės-reikšmę.

Po jo, S-gos išd. E. Balceris paskaitė "Apsaugok, Dieve, tėvų žemę". Buvo sugiedotas tautos himnas.

Visi svečiai vaišinosi skaniais valgiais. Buvo pravesta loterija. Visus techniškus darbus atliko E. Balceris, padedant H. Balcerienei, kuri suorganizavo virtuvę ir visas pagalbininkes. Reikia pasidžiaugti, kad S-gos narės ir nariai aktyviai prisidėjo prie dar-

Californijos Liet. Protestantų Sąjungos piknikas p. Šinkių sodyboje (iš k. į d.): E. Balceris, E. Šinkys, J. Šinkienė, L.P.S. pirm. kurt. J. Kutra ir kt.

bo: sunešė fantų, maisto ir pan.

Gegužinė gerokai papildė S-os kasą (arti 700 dol.). Atsilankė apie 200 žmonių.

J. Ktr.

ELIZABETH, N. J. Šiame mieste esančią lituanistinę mokyklą šiais metais lanko 11 mokinių. Juos moko Liucija Alinskienė, Jonė Šernienė, o tautinius šokius - Audra Tursaitė. Šiai mokyklai vadovauja kun. Petras Žemeikis. Mokyklos tėvų komiteto pirmininku eilę metų yra prof. dr. Valentinas Šernas.

* * *

BUFFALO, N. Y. Prof. dr. Julius Slavėnas, pakviestas Skandinavijos Baltistikos Instituto 1979 m. birželio 14-17 d. d. dalyvavo penktoje baltistikos studijų konferencijoje, kuri įvyko Haesselby pilyje, Švedijoje. Į konferenciją suvažiavo universitetų atstovai ir mokslininkai iš daugelio pasaulio kraštų. Pagrindinė studijų tema buvo Baltijos kraštų mažumos. J. Slavėnas skaitė paskaitą tema "Lietuvos Ev. Reformatų Bažny-

čia tarp dviejų Pasaulinių karų (1919-1939)".

* * *

CHICAGO. Reformatų Moterų Draugijos kas metais rengiamas piknikas šiais 1979 m. įvyko rugpiučio 12 d. Marquette Parke. To sekmadienio diena buvo saulėta, bet nekaršta. Piknike dalyvavo nemažas žmonių skaičius ir galėjo pasidžiaugti ne tik gražiu oru, pabendrauti, bet ir numalšinti alkį Moterų Draugijos darbščių narių namuose pagamintais įvairiais lietuviškais valgiais, kuriais stalas buvo perkrautas. Beveik visi išbandė laimę gausioje įvairių vertingų daiktų loterijoje.

Visi skanėstai gausių dalyvių buvo suvalgyti, kava išgerta, laimikiai išdalyti. Laimingieji įsigijo gražių ir vertingų daiktų.

Moterys į šio pikniko parengimą įdėjo daug širdies ir triūso. Gražiai praėjęs piknikas kiekvienam dalyviui paliko malonius įspūdžius.

J. Kr.

CHICAGO. Reformacijos Dienos šventė su Šv. Vakariene ir konfir-

*Piknikautojai grupuojasi prie maistu apkrauto stalo. Chicago, Marquette Park, 1979.VIII.12
Nuotr. M. Nagio*

mačija buvo atšvęsta 1979 m. spalio 28 d. Iškilmingas pamaldas pravedė supernt. kun. P. Dilys ir pasakė tai dienai turiningą pamokslą. Kun. E. Gerulis konfirmavo savo sūnų Andrių Gerulį.

Parapijos salėje, prie Moterų Draugijos paruoštų užkandžių su kavute, buvo išklaustyti prelegentų-kurt. Viktoro Karoso ir suprnt. kun. Povilo Dilio turiningi pranešimai tema: "Popiežiaus Jono Povilo II vizitas JAV ir protestantizmas". Įdomūs pranešimai buvo išklaustyti su giliu susikaukimu. Parapijos pirm. kurt. Halina Dilienė visų dalyvių vardu pareiškė prelegentams padėką, o taip pat padėkojo Moterų Dr-jai už skanias vaišes.

Tame jaukiame pobūvyje dalyvavo Kolegijos prezidentas kurt. Motiejus Tamulėnas, jr. su Ponia, atvykę iš Racine, Wis. ir Lietuvių

Tautinių kapinių direktoriai: Jonas Jokubonis ir Antanas Povilonis. Malonus pobūvis baigtas sukalbėjus genr. suprnt. kun. Stasiui Neimanui maldą.

J. Kr. CHICAGO. Kurt. Viktoras Karosas, žinomas komentarų rašytojas, 1979 m. spalio 12-14 d. d. dalyvavo 39-tame ALT-os suvažiavime ir Amerikos Lietuvių IX kongrese, Cleveland, Ohio. Savo išspūdžius aprašė ir komentavo "Naujienose" tilpusiame straipsnyje.

CHICAGO. Kun. E. Gerulis, Kolegijos pavestas, sudarė komisiją Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios supernt. kun. Povilui Diliui 50 metų kunigystės ir 75 m. amžiaus sukakčių paminėjimui. Minėjimas įvyks 1980 m. spalio 12 d. Iškilmingos pamaldos bus atlaikytos reformatų bažnyčioje, o akademijs ir banketas-Lietuvių Tautiniuose Namuose.

Mykolui VAIDYLAI, ilgamečiui „Sandaros“ redaktoriui, ALT-o valdybos nariui, Amerikos lietuvių švietėjui, žyriam tautinės kultūros veikėjui, pastatyto paminklo atidengimas kapų puošimo dieną. Kalba Lietuvos gener. konsulė Juzė Da užvardienė, šalia jos — Julius Kuzas, paminklui statyti komiteto pirmininkas. Chicago, 1979.V.27 Nuotr. M. Nagio

Kapų puošimo dieną buvo atidengti paminklai žyriems lietuvių tautos visuomenininkams, politikams, rašytojams: prof. inž. Steponui KAIRIUI (kairėje) ir Kiprui BIELINIUI (dešinėje). Lietuvių Tautinės Kapinės, Chicago, 1979.V.27. Nuotr. M. Nagio

SOUTHAMPTON, PA. Marė Smukaitė Kutrienė mirė 1979 m. lapkričio 4 d. Palaidota Trappe, Pa. kapinėse lapkričio 7 d. šalia vyro Jurgio. Velionė buvo kilusi iš Zizonių kaimo, Biržų aps. Per Kalėdas jai būtų suėję 90 m. Liko dukterė Mildred Macienė, sūnus dr. Petras Kutra su šeima, daugelis giminių Pensilvanijoje, o Chicagoje - M. Guobužienė ir H. Dilienė.

ROCKFORD, IL. Darata Ivonaitienė sunkiai serga. Su nepaprastu pasiaukojimu ir meile ją globoja dukterė Birutė su vyru Clifford Carlson.

H. D.

* * *

CINCINNATI, OHIO

Siunčiu, vieton gėlių, "Mūsų Sp." 20 dol. perlaidą, mirus ok. Lietuvoje Onai Dageytei-Rukmanienei, kilusiai iš Peikštenių km., Biržų aps., Matildos Kuolienės ir Marijos Plačienės seseriai.

Danutė ir Jokūbas Kregždės

* * *

DETROIT, MI. 1979 m. lapkričio 7 d. vakare ligoninėje netikėtai mirė kuratorius medicinos daktaras Povilas Šepetys. Liko nuliūdime žmona, du sūnūs ir dukterė. Mūsų visų giliausia užuojauta!

"Mūsų Sparnų" Redakcija P. S. Ši liūdna žinia gauta nešant žurnalą į spaustuvę.

* * *

Paaiškinimas. - "Mūsų Sparnuose" tilpę eilėraščiai inicialais "V.A." yra ne Arėjo Vitkausko. Jo eilėraščiai yra tik tie, kurie turi pilną jo vardą ir pavardę (Nr. 46, 22 ir 34 psl.).

Redakcija

S K A I T Y T O J Ū Ž O D I S

"Mūsų Sparnų" Redaktoriui,

Siūsdamas savo auką, dėkoju Jums už reguliary siuntinėjimą man "Mūsų Sparnų" ir kitų leidinių. Nors nesu evangelikas-reformatas, bet tas žurnalas yra man įdomus tiek istoriniu, tiek "parapijinio patriotizmo" atžvilgiais.

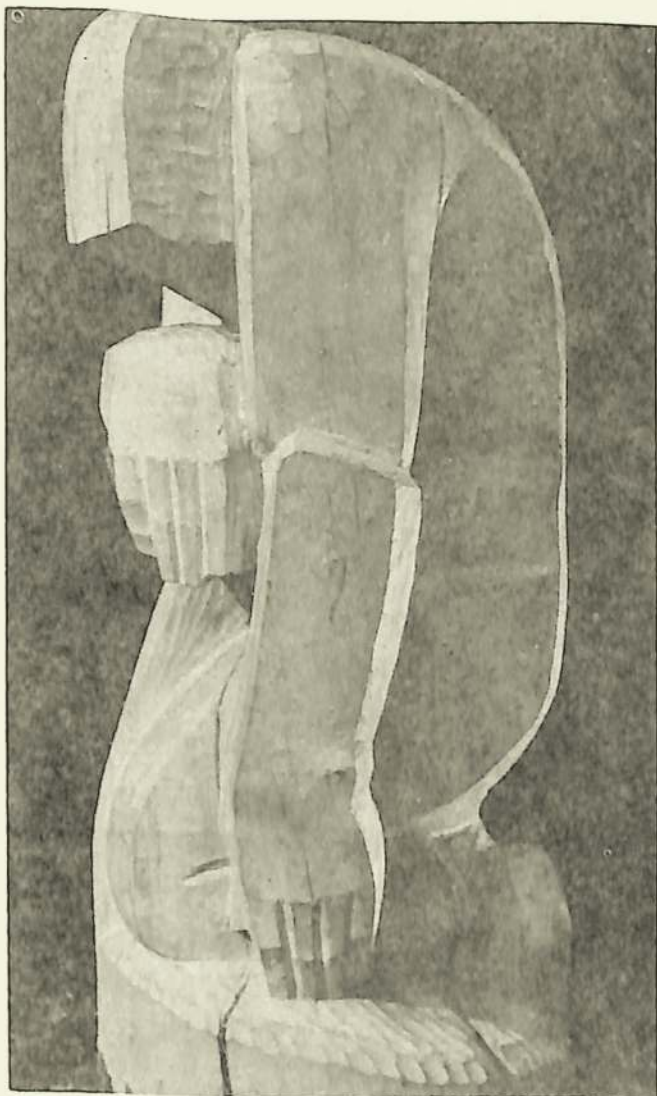
Nepriklausomybės pradžioje mano Pušaloto valsčius buvo priskirtas prie Biržų-Pasvalio aps., bet vėliau, dėl artumo, Pušaloto ir Pumpėnų valsčiai buvo priskirti prie Panevėžio aps. Taigi, esu pusiau biržietis ir daug kartų ten lankiausi ypač 1928 m., kai sausinau Apaščią ir 1938 m., kai baigėme sujungti Panevėžį su Biržais plentu. Ta proga Biržų pilikalnyje buvo didelis balius, dalyvaujant min. pirmininkui Mironui ir kitiems aukštiesiems svečiams iš Kauno.

Mielos man Biržų apylinkės ir jų žmonės lietuviai reformatai, kurių raštus ir atsiminimus tenka dabar paskaityti "Mūsų Sparnuose". Ypač įdomūs straipsniai humanisto V. Karoso, kuris visada atvirai, objektyviai ir nevyniojant nieko į vatą, įvairius klausimus sprendžia ir aprašo.

Šį žurnalą man jau seniai "priorodijo" mano senas (nuo 1922 m.) draugas Kostas Kregždė, kuris šiuo metu virš 85 m. amžiaus tebevalgsta Toronto senelių priežiūros namuose (Nursing Home).

Linkiu "Mūsų Sparnams" ir Jums, Pone Redaktoriau, stiprybės dar ilgai lietuviškoje padangėje plasnoti.

Petras Lelis
Toronto, 1979. VII. 17

Taip pavargau

Paguoda

DAGYS

Gerb. Tamsta!

Siunčiu Jums mažą auką už Jūsų žurnalą "Mūsų Sparnai". Stebiuosi, kad tokia neskaitlinga gru-

pė, kaip lietuviai reformatai, dar gali išsilaikyti ir dar leisti savo žurnalą. Geriausi linkėjimai.

Su pagarba P. K.

NUO 1979 M. BIRŽELIO 1 D. IKI 1979 M. GRUODŽIO 1 D.
GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

P. Ramutėnas, N. Zeland-50 dol. ;
kun. P. & H. Diliai, Chicago-30 dol. ;
V. Karosas, Cicero ir E. Tunkūnas,
Gardner-po 25 dol. ; M. Tamulėnas,
Florida, K. Klybas, Woodhaven ir
J. & D. Kregždės, Cincinnati-po 20
dol. ; J. Šeštokas, Australija -16.65
dol. ; K. Vaitaitis, Westbrook, P.
Kalvynas, Worces-

ter ir P. Mekas, Cape Code-po 15
dol. ; G. Haberland, W. Germany-
11.20 dol.

Po 10 dol. :

J. Jašinskas, Boston, Jablonskis,
Hickory Hills, M. Burbulis, Fort
Smith, M. Pudimat, Ansonia, O. Šle-
pavičius, Cape Code, A. Sedaitis,
Darien, I. Manomaitis, W. Roxbury,

E. Brady, Tinley Park, J. Kutra, Santa Monica, M. Tamulėnas, Racine, J. Dagys, Rockford, C. Kikutis, Collinsville, J. Kelertas, Brookfeld, H. Kuzienė, M. Paulauskienė, J. Indriūnas, P. Lampsatienė, M. Plačienė, J. Timpa, L. Kairys - visi iš Chicagos.

Po 6 dol. :

P. Jaunius, Canada ir P. Kezelis, Australia (5. 55 dol.).

Po 5 dol. :

E. Balcerienė, Tuscon, E. Jodinskas, Detroit, E. Blynas, Santa Monica, R. Keturka, Canada, V. Nastopka, Baltimor., A. Kappa, Toronto, V. Žiobrys, Berwyn, E. Smilgys, Michiano Shores, V. Šarka, Detroit, J. Andrius, Santa Monica, Vl. Mieželis, Phoenix, E. Varekojis, St. Petersburg Beach, Fr. Šlenteris, Vokietija, M. Bredis, Rockford, I. Tamulėnas, Racine, J. Trečiokas, Toronto, O. Dubra, Rockford, St. Neimanas, jr., Winetka, E. Smilgis, Canada, A. Juknevičienė, M. Norden, E. Kaminskienė, dr. J. Vaitaitis, kun. E. Gerulis, P. Variakojis, O. Tilindis, V. Variakojis, E. Pušneraitienė, A. Dagys, J. Anysas - visi iš Chicagos.

Po 4 dol. :

R. Timpf, Florida.

Po 3 dol. :

J. Skvirblys, M. Naujoks, A. Galinaitis, G. Jagutis, M. Lipšis, J. Hofmanas, R. Buntinas - visi iš Chicagos; P. Kuginys, Colorado.

Po 2 dol. :

E. Jankauskas, I. Jonušaitienė, V. Trumpjonas, A. Buntinas, L. Vado-

palas, H. Drejerienė - visi iš Chicagos.

* * *

Svetima valiuta: skulpt. Dagys, Toronto-25 dol., P. Lelis, Toronto-15 dol., J. Pipynė, Anglija-2 Svarai.

* * *

Nuoširdžiai atsiprašome p. C. Kikutį, Collinsville, kurio net dvi aukos po 5 dol. "Mūsų Sparnuose" nebuvo paminėtos. Atsiprašydami atitaisome klaidą.

* * *

Gautas mokestis už knygas neskaitomas auka ir pirkėjo pavardė "Mūsų Sparnuose" neminama.

"Mūsų Sp." Administracija

Aukotojas, jei nerastų savo pavardės aukų sąrašė, prašomas susisiekti su administracija:

"Mūsų Sparnai"

5718 So. Richmond Str.

Chicago, IL 60629

Mielas Skaitytojau,

Jūsų meilė spaudai ir paramai, leidžia mums tęsti šio žurnalo leidimą ir jo paruošimą. Šiame darbe daug pasiaukojimo ir meilės parodo ir mūsų bendradarbiai, kurie be jokio atlyginimo paruošia žurnalui straipsnius ir kitokią medžiagą. Redakcija Jums visiems nuoširdžiai dėkoja!

Žurnalo Redakcija

KNYGOS

gaunamos "Mūsų Sparnų" administracijoje:

1. Kun. V. Kurnatauskas "Evangelikų tikybos knyga lietuviams tremtyje" su prof. dr. kun. P. Jakubėno ir senjoro kun. A. Kelerio pratarmėmis. Išleista Schleswig-Holsteine, 149 psl. Kaina 3 dol.

2. Kun. lic. Jonas Pauperas "Dievo Žodžio tarnyboje" su Marijos Pauperienės žodžiu skaitytojui ir prof. Vl. Jakubėno straipsniu. Išleista Chicaguje 1973 m., 240 psl. Kaina 3 dol.

3. Dr. Martynas Anysas "Senprūsių laisvės kovos". Išleista Mažosios Lietuvos Lietuvių Draugijos, Chicago 1968 m. Vertinga istorinė knyga, iliustruota, su santrauka anglų kalba ir dviem senais žemėlapiais, 329 psl. Kaina 7 dol.

4. Jurgis Jašinskas "Julius Janonis, poetas ir revoliucionierius". Monografija su poeto ir jo šeimos bei kitomis nuotraukomis ir su autoriaus epilogu. Išleista "Naujienu", Chicago 1975 m., 265 psl. Kaina 8 dol.

5. Brunonas Bušackis "Radvila Juodasis", biografija. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 1, iliustruotas. Išleista Chicago 1977 m. Knyga priskiriama prie žymiausių istorinių veikalų, 263 psl. Kaina 5 dol.

6. Kostas Burbulys "Gyvoji Evangelija". Stambi, gilios krikščioniškos minties, populiariai parašyta 6x9" knyga, 348 psl., susideda iš 2-jų dalių: iš surinkimų istorinės medžiagos ir 35 asmenų liudijimų apie gyvųjų tikėjimą. Išleista "Rūtos", Hamilton, Canada 1977 m. Kaina 5 dol.

7. Viktoras Karosas "Lietuvos ryšys su Amerika". Istorinė apybraiža. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 2, Chicago, 1977 m. Knyga iliustruota ir skirta Amerikos 200 metų Nepriklausomybės sukakčiai paminėti. Knygos gale duota plati santrauka anglų kalba, 176 psl. Kaina 3 dol.

8. DAGYS DEJUOJA IR DAINUOJA-stambaus formato knyga 152 psl., Toronto 1977. Knyga puošni. Iliustruota keliomis autoriaus nuotraukomis ir jo skulptūrų reprodukcijomis. Autoriaus leidinys. Siuntinėjama veltui, prisiuntus persiuntimui pašto išlaidoms padengti.

9. Jokūbas Kregždė "Lietuvos Reformatų Raštija". Istorinė apžvalga. Devenių Kultūrinio Fondo leidinys Nr. 4, Chicago, 1978. Knyga gausiai iliustruota rašytojų nuotraukomis ir tituliniais knygų lapais, 271 psl. Kaina 5 dol.

Knygas užsakant prašoma prisiųsti knygos vertės money orderį šiuo adresu:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond St.
Chicago, Ill., 60629

Medžio raižinys — Paulinos VAITAITIENES